

lib. xj. per eandem rationem. Di-
cittamē Card. in dista xij. q. &
Lucas vbi supra, quod si partes
vellent, quod iudex procedat
tanquā arbitrator, possunt hoc
facere. Et sic per hunc modum
possunt facere causam summa-
riam, faciendo compromissum
eo modo. Et ex his remanet ex-
pedita ista vilis q. Laus Deo.
Rob. Maran. Venul. V. I. D.

DISPVATIO V.

Vtrū in crimine iurariū
possit iudex ecclesiasticus,
vel secularis iquirere, &
procedere ex officio nemi-
ne accusante: & iurariū
punire aliqua pœna: &
quid seruatur in hoc re-
gno Sicilia.

- 1 De iurario an possit inquiri per iudicem ex officio, & condemnari ad aliquam pœnam nemine accusante. *Iurarus ne recipiat creditor, potest per iudicem impediri & receptus compelli restituere.*
- 2 De iurario suspecto potest inquiri per iudicem ecclesiasticum, vt imponatur sibi penitentia.
- 3 Causa si fuit capta via ordinaria, debet solemniter per sententiā definiri.
- 4 Iurarius potest excommunicari, si non restituit iuraras.
- 5 Iurarus est delictū punibile: & super eo potest procedi per inquisitionem & accusationem per iudicem ecclesiasticum. & ii.

Iuratum crimen in regno est publicum: quilibet admittitur ad accusandum. & hoc qualiter procedat.

Iure sunt permixta de iure civili.

Iurarius an possit criminaliter puniri. & 12. & 13.

Iurarius puniuntur tribus pœnis de iure canonico.

Iurarius restituitur iurariū an teneatur ad aliud.

Iurarius pauper quò nō potest restituere, an teneatur in aliquo. & 22.

De iurario nullo modo potest hodie inquiri per iudicem seculari: nisi accusetur ab eo qui suam vel suam iniuriam persequitur.

Inquisitio potest fieri per iudicem ecclesiasticū de iuraro, & de omni alio crimine fama precedente.

Iurarius recipiendo iuraras committit delictum: & debet teneri crimine solutionatus.

Iurarius pluries delinquit.

Iudex ecclesiasticus potest coadiuvare canones addendo novam pœnam.

Iurarius an possit pecuniariter puniri. & 17.

Iuratoriū temeritas excrevit hodie, & acris exercet iuraras Christiani quā Iudei.

Pœna augeri potest ob delictū frequentiam.

Pœna illa irrogari debet, quæ magis timetur.

Pœna pecuniaria est valde cōueniens iurario propter eius auaritiam.

Iurarus est crimen, & non reperiuntur ea maius malum.

Crimen dicitur omnis operatio mala quæ potest accusari & puniri.

Pœna arbitraria puniri debet omnino

qui

qui delinquit contra prohibitionem legi quando lex certam pœnam non irrogat.

In dubio sequenda est opinio illa, quæ magis fauet publicæ utilitati.

Iure prohibentur recipi etiam ad spōse solvete.

Iurarus solvens non peccat: sed solūm is qui eas recipit.

Debitur solvens iuraras videtur sibi erueret oculum.

Tortura an possit irrogari in crimine iuratum.

Iurarius an possit torqueri stantibus iudicibus.

Fiscales indices solēt quotidie inuestigando anhelare, vnde possint pecunias extorquere & pronētus facere: hinc quandoque nemine cōquerente for-

māt inquisitiones ex officio contra iurarios: vt possint eos ad legitimā pœnā cōdēnare. Queritur modo, an possint ex officio procedere & inquirere ac

punire, nemine accusante. Ista quæ habet multa capita, quæ veniūt inferius decidenda & multa argumenta possunt adduci hinc inde ad partes. ¶ Et primò pro parte

1 affirmatiua, q. possit inquiri ex officio etiā ad commodū priuati, adducitur tex. in c. cum in dice-

celi. & ibi lo. de Ana. in ij. n. de iur. vbi iudex ecclesiasticus etiā nemine petente potest inquirere cōtra iurariū: & ipsum com-

pellere ad restitutionem iurariū: Idem tenet Abb. in c. tuas in ij. n. de iur. vbi plus dicit, q. nō solū potest iudex cogere ad re-

situtionē iurariū receptarū, verum etiā ante solutionē, potest ex officio impedire creditorem, ne recipiat seu exigat, & hoc causa vitandi peccatū. idē tenet

lo. de Ana. in d. c. tuas in vltimo not. & gl. in c. ex literis de spōsa. & Abb. in cad. nostram. el. ij. co.

ij. de iur. iur. vbi dicit de mente Inno. q. iudex ecclesiasticus potest procedere cōtra eum quem habet suspectū de iurara ad pœ-

nitentiā imponendā. & erit vile per consequentiā parti: quia nō poterit imponi salutaris pœnitētia, nisi iurare restituat parti.

idem tenet Bal. in cōf. clxxxij. in si. in primo vo. & Soci. in cōf. cccix. in ij. vol. ¶ Secūdo, adducitur, quod voluit Bal. in l. ea quæ dem. col. antepe. ver. item qua-

ritur, an in ciuili, & c. de accu. vbi dicit, q. in ciuili causa regulariter nō proceditur per in-

quisitionē, nisi cōtra iurariū. & idē Bal. in c. j. si tres. de pace tenē.

¶ Tertiò adducitur dictū Abb. in c. præterea. de iur. vbi dicit, q. iurarius potest compelli ad restitutionē iurariū: & si non restituit, potest excommunicari.

¶ Quartò, adducitur dictū Pet. Phi. Cor. in cōf. xix. in litera e. & litera f. in ij. vol. vbi dicit, q. crimen iuratum, est delictum punibile: & super eo potest iudex

procedere, tam per viam accusationis quā inquisitionis, intelligendo de iudice ecclesiastico, præcedente fama, iuxta cap.

qualiter & quando de accusa. & plures

plures bonas rationes allegat in d. conf. & concludit, q. iudex ultra penas Lateranensis constituit in capitulo, quia in omnibus de vsur. potest etiam imponere penam arbitrariam. Quinto, adducitur nouissima dispositio tradita in regno per conf. vsurarium, quae vult, q. crimine vsurarum sit publicum, & quilibet de populo admittitur ad accusandum, ergo saltem per eundem famam, quae habetur loco accusatoris: vt d. cap. qualiter & quando. el. ij. debet posse iudex procedere per inquisitionem, sicut in aliis quampluribus criminibus publicis procedit. ¶ Pro parte vero contraria, quod imò nullo modo procedi possit per inquisitionem, adducitur primo: nam quantum ad iudicem secularem, qui habet sequi ius civile, non potest procedere nec punire: ex quo vsura de iure civilis fuit permissa, & non prohibita. Leos. C. de vsur. vbi Iustinianus Imperator, q. fuit vir catholicus, permisit vsuras. Et hoc tenet Bar. in l. j. co. iij. C. de sum. tri. & fide catho. & Car. in cle. j. co. iij. in ij. quest. de vsur. Philip. Decius in conf. clxx. vnde quod sit lege permittente, non ponitur, nec inquiri. l. Gracchus. C. de adul. & l. si ff. quod quisq. iuris. ¶ Secundo, q. saltem ad penam imponendam non possit inquiri, adducitur dictum Bal. Sal. in l. improbi. C. de his, qui non. infra. vbi dicunt, quod vsura-

rius nullo modo potest criminaliter puniri: ex quo nulla lege caueatur nam recipit vsuras de consensu soluentis. fo. de ana. in co. q. pernitiofus. col. iij. de vsur. & Philip. Decius in d. conf. clxx. ¶ Tertio, adducitur, quia solus ius canonicum introducit quaedam penas spirituales contra vsurarium, quae traduntur per Lateranensem consilium in d. cap. quia in omnibus. de vsur. & sunt tres. Prima, quod priuatur communione altaris: nam non potest recipere corpus Christi: nec debet stare in ecclesia, quando celebrantur diuina. Secunda, quia non debet sepeliri in ecclesia. Tertia, quia non admittitur ad obligationes faciendas: vt d. e. g. in omnibus. & ibi p. Abb. & lo. de ana. ultra istas penas spirituales non reperitur aliqua lege cautum, quod vsurarius puniatur criminaliter: ergo contra eum inquiri non potest: quia frustratoria esset inquisitio: & non debet fieri, quod factum non reuelat. hanc stipulationem. §. diuus. ff. vt leg. nomi. caue. ¶ Quarto, adducitur tex. in c. c. tu. de vsur. qui tex. multum stringit in tribus locis. Primo enim dicit in princ. quod poena inducta per Lateranensem consilium contra vsurarios, habent locum, donec vsuras restituant: ergo sequitur, q. illis restitutis cessant poene. Secundo, pōdero illum tex. in ver. illi aut. vbi dicit, q. vsurarii pauperes, qui vsuras restituere non possunt

sunt, non debent vlla poena mulctari. Tertio, in fine illius c. dicitur, quod restitutus vsuris liberatur vsurarii, tã a peccato, quàm a poena. Et sic patet per d. c. q. tota vis iuris canonici consistit in faciendo restitui vsuras pro salute animarum: & ille, qui non potest restituere, non punitur aliqua poena, nã si posset criminaliter puniri, non haberet in ere, deberet luere in corpus: cum obligatio descendat ex delicto, vt habetur in l. si q. id. quod. ff. de iur. om. ludi. & in l. quicunq. C. de ser. fugiti. sed lex canonica dicit expresse, quod nulla poena puniatur: & idem, quando vsuras restituit: vt d. c. c. tu. in fi. ¶ Quinto, adducitur autoritas Philip. Deci. in d. conf. clxx. vbi hoc tenet expresse, per plures rationes. ¶ Pro solutione huius questionis duo membra principalia. Primum est, an iudex possit inquirere ex officio. Secundum est, an possit aliquam poenam irrogare criminalem saltem arbitrariam, ne delictum perpetrasset impunium. Et pro habenda vera conclusione in vtroque membro oportet distinguere iura.

10 ¶ Super primo membro, si queris de iure civili communi, concedo hanc secundam partem, q. iudex secularis non potest inquirere nec aliquo modo procedere, etiam per accusationem: ex quo de iure ciuili vsurae non sunt prohibita: ergo non est crimen. vnde nec per accusationem, nec

per inquisitionem puniri potest, quod non est delictum: per eamque modò dixi in primo argumentò secundae partis. Si queris de iure cōstitutionum regni, secundum quod ius est producta poena publicationis bonorū: vt d. cōsi. vsurarium. & tunc dico, quod per accusationem vniuersalisque de populo, etiam si suam iniuriā non prosequatur, potest iudex procedere, quia crimen est publicum, & hoc expresse distat d. confit. sed per inquisitionem specifiācam nullo modo procedere potest. Primum, quia illa constitutio hoc non permittit. vnde statim regula iuris, quae est q. nemo sine accusatore damnatur. l. rescripto. §. si quis accusatorem. ff. de mu. & hono. & ibi glo. & habetur in l. ij. §. si publico. ff. de adul. Secundo, quia alia constitutio incipit hi. qui. §. de specialibus, prohibet speciales inquisitiones, nisi in certis casibus inter quos non numeratur iste: ergo statim regula: quia exceptio firmat regulam in casibus non exceptuatis. l. quæritum. §. deniq. & ibi glo. ff. de fun. instruc. & l. cum de lanionis. §. cui fundum. eo tit. & l. nam quod liquide. ff. de penu lega. Si verò queris de iure rituum magnae curiae vicariae, tunc est sciendum, quod de hoc habemus in regno duos ritus. Vnus, in numero xliij. qui incipit, Item, quod nullus laicus, quo cauetur, quod nullus admittatur ad accusandum, nisi suam

vel uolum in iuriam prosequatur. unde corrigitur constitutio regni in eo, quod admittit bar quembli de populo ad accusandū. Alius ritus est in nu. xv. qui incipit, Itē, quod nullus admittatur, &c. quo cautetur, quod iudex secularis nō potest inquirere de vsuaria prauitate, nisi interueniat accusatio in forma, adeo quod non sufficit sola denunciatio. & ex predicta discussione iuri remanet firma conclusio, quod iudex secularis nullo iure potest procedere per inquisitionem contra vsuarium, nisi interueniat accusatio eorū, qui suam vel suorum iniuriam prosequuntur. Et hoc vltimum procedit in regno, vigore dictorum rituum. & ita tenet Parisin tract. Synd. in ver. inquisitio. col. iij. ver. & hodie in regno sunt vbi late, &c. Si vero queris de iure canonico in curia ecclesiastica, & tūc cōcludo qd iudex ecclesiasticus indistincte potest procedere per inquisitionem cōtra vsuarium manifestū, contra quem fama laborat: & ista inquisitio fit principaliter ad expugnandum peccatū, & refutat ad commodū priuati, quia vsurę receptę restituantur, & nondum soluta impediuntur solui. aliās potest vsuarius excommunicari, si nō pareat mandatis iudicis ecclesiastici. Ita procedant omnia iura adducta in primo, & ij. argumēto primę partis. Itē potest procedere ad imponēdas illas po-

nas spirituales, de quibus in d. c. qua in omnibus. Et ratio est, quia de iure canonico de omni crimine potest inquin fama pre cedere: vt d. c. qualiter & quod. el. ij. de accu. & ibi Abb. & doct. Et ita puto debere intelligi di- ctum Bal. in d. e. quidem. C. de acc. & in d. §. si tres. quod fuit al legatum supra in ij. argumento primæ partis: quia de iure ciuili non posset procedere per ratio- nem supra dictam. scilicet quod ius ciuile non prohibet vsuras. vnde de necessitate intelligi de- bet de inquisitione, quam fecit ecclesiasticus iudex ad commodu priuati, & pro salute anime subditoru. & sic appellatur hæc inquisitio in causa ciuilitudis: Bal. ibi. §. Super ij. membro prin- cipali. scilicet an possit irroga- ri pena criminalis contra vsura- riu. Dico, qd de iure ciuili com- muni non est dubium, quod lex laici pena irrogatur: ex quo nec di- uilis non prohibet vsuras: sed de iure constitutionum regni irrogatur pena publicatiois bo- norum: vt supra dixi. per d. con- stit. vsurariu. & est ritus magis curie in numero xv. incipiens. Item, quod nullus. & alius ritus, in numero cxij. incipiens. Item, quod procura. §. Sed foru dubiū consistit, quid de iure cano- nico: an vltra penas illas spiri- tuales possit iudex ecclesiasticus irrogare vsurario aliquam pen- nam criminalem arbitraria. in hoc sunt ista duo consilia repu- gnantia.

gnati:videlicet cōf. Phil. Dec.
clix.vbi tenet.gnō.ēd. quia nul
la lege cauetur. Aliud cōfiliūm
contrarium est Pet. Philip. Cor.
in cōfiliō xix.in iij.v. vbi per
bonas rationes tenet. quod sic
illam partem affirmatiuam te
net Ia. But. in d. l. improbū. C.
de his. qui not. infā. assignat ra
tionem. quia viciūritas exigen
do vfuras. committit dolum. er
go tenetur crimine feloniariorū
¶ Et hāc fecūda pars affirma
tiua inhiuidetur verior. Quam
conuenit. Primo. per tex. in c. ci
dicef. de vfu. vbi probatur. q
crimen vfurarium potest in iud
cium deduci per viā accusatio
nis: ergo debet puniri aliquā
pena naturali. conueniente illi
delicto. itē vfurarius pluries de
linquit. Primo. enim delinquit
mutuando sub vfuris: quia faci
endo præceptū diuinū. &
canonicū. quod dicit. Mutua
date. nihil inde sperantes. & c.
confuluit. de vfu. Secundo. de
linquit vfuras recipiendo: quia
tūc exequitur suū malū pro
positū. Tertiō. delinquit vfu
saris non restituendo. sed om
nem penā inducē per hoc canon
cū tendente contra iusticiā
licetū: ergo alia duo si non p
nitiuntur. remanent impu
nita. quod esset contra pub
licā vtilitatem. I. ita vbi l. erat
ff. ad l. Aquil. & hanc pōdera
nem facit Phi. Cor. in d. cōf. x.
¶ Et Secūdo. pro ista parte add
it. quod iudex ecclesiasticus

iusſa cauſa ſibi viſa poteſt cond-
nare canones, addendo nouā
penam: licet non poſſit totaliter
ſtatui contra canones. gl.
eſt in cle. n. Romani. in ver. tol-
li. & ibi Car. in prin. in ij. queſt.
de elec. & Abb. in cap. licet. col.
ij. circa fin. ver. aut ſubeſt ſtatut-
um, & c. de penis. & Fely. in ca.
irrefragabili. §. ceterum. colū.
ij. ver. limita hanc concluſio-
nem, & c. de offi. ordi. vbi dicit,
quod poteſt addere nouam pen-
nam pecuniariam, & idem Fel.
in ea. quod ſuper his. in ver. col.
ver. fallit ſeptimò. & c. de maio.
& obe. Vnde licet nō caueatur
expreſſe per canones, q̄ ſuſu-
rius puniatur criminaliter, tamē
dico, q̄ episcopos poteſt addere
nouam penā coadiuuando ca-
nones: & punire ipſum arbitrio
ſuo ad penā pecuniariā ex iuſta
cauſa, ſcilicet ne tale delictū per-
traſear impunitū, & vt alij ſuſu-
ri capiant exemplum: & ceſſant
formidines poſite à cōmittendis
ſuſuris: vnde dicit. ex. in l. i. operis.
C. de penis. & l. quicunq; §. §.
ſi fecerit. C. de hære. Solent enim
pœne exacerbari, vt alij capiūt
exemplū. l. aut facta. §. ſi. & l. ſi
quis aliquid. §. qui abſorbtion. ff.
de penis. & l. i. C. ad l. iul. rep.

16 ¶ Tertiò,* hanc confirmo: quia
hodie multum inoleuit ſuſurari-
um temeritas, & ingratie dia-
bolo acrius exercet ſuſuras non
nulli Chriſtiani, quā Iudei & in
fideles. quo caſu propter delicti
frequētiam eſt permiſſum iudi-

ci penas ordinarias augere, & nouas addere. text. est & ibi Barto. in prin. in d. l. aut facta. §. si ff. de penis. & l. j. in prin. ff. de abigeis. & tex. cum gloss. in l. j. in fin. C. de epi. audi. Facit text. in l. hodie. ff. de penis, stante ergo usurarium frequentia, est permissum episcopo augere penas canonicas: & punire usurarium ad suum arbitrium pena competenti: per d. l. hodie. ¶ Quarto quia iudex ecclesiasticus potest & debet penam interrogare, quae magis timetur: cuius timoris ratione censendum est ipsum delinquentem fore & delinquendo cessaturum. glo. est in cap. licet. in gloss. magna circa fin. & ibi Abb. de penis. & tex. in ca. quoniam frequenter. in fi. & ibi gl. in ver. magis timeri. & c. vt lite non contest. & gloss. in cap. de causis. in ver. certa. in fi. de offic. deleg. & Fely. in cap. irrefragabile. §. ceterum. col. j. & ibi etiam Abb. in iij. not. de offic. ordi. vbi Abb. & Fely. de morte Hosti. videtur propriè decidere hunc casum. dicunt enim, quod iudex ecclesiasticus pro crimine ecclesiastico, etiam contra laicum potest interrogare penam pecuniariam: si illa magis timetur, quia pena spiritualis. sed in nullo casu potest magis couenire pena pecuniaria, quae contra usurarium, qui peccat ex rabie auaricie. vnde ideo, in quo deliquit, puniri debet: vt pena sit delicto conformis. l. si fugitiui. C. de ser. fugi. & l. sancimus.

C. de penis. Ad quod habentes respectum Imperatores huius regni, imposuerunt penam pecuniariam contra usurarios. Gilicet, publicationis bonorum, vt supra dixi: per d. const. usurarios. Et semper est credendum, quod usurarius nulla pena magis timebit, quam pecuniaria. quia super auarus eger, & c. ex quo inceptit fabricare in gehennam, non curabit penas spirituales: vt tenet Abb. in c. vt clericorum. in fi. de vita & ho. cle. Vt ergo irrogetur pena quae magis timetur, & delicto coueniens, dico quod episcopus poterit pecuniariam penam imponere: quam debet postea interrogare in fabricis ecclesiarum vel in alio priuilegium, ne ipse etiam de avaritia arguatur: secon. Abb. in d. vt clericorum. in fi. & in d. §. ceterum. & in c. dilectus. de offi. ordi. & in d. licet. ¶ Quinto addo, quod quia ius canonicum appellat vltra crimen: vt d. cap. quia in omnibus. & c. super eo. de vfu. Sed crimen, dicitur omnis operatio mala, quae potest acculari & puniri criminaliter in hoc sculo. c. apostolus. lxxxi. dist. & gl. in c. peccatum. de reg. in li. vi. & Fel. in c. testimonium. col. iij. de testi. Et quod vltra sit crimen, apparet ex ordine titulorum & rubricarum in decretalibus: quia post titulum de furtis, & est immediate situs titulus de vfu. & dicit Abb. in continuatione rub. ibi, quod vltra est species rapinae: ideo continuatur cum rubrica de furtis

furtis, hinc dicit Io. And. in c. peccatum. de reg. iur. li. vi. quod non reperitur maius malum quam sit vltra. & idem dicit Io. de ana. in c. j. in fin. de vfu. Si ergo est crimen, sequitur consequentia necessaria, quod debet aliqua condigna pena puniri, nisi impunitas parit ausum ad maius malum, & delicti multiplicationem: vt in 19. quod Seneca. §. Sexto. quia omnis qui delinquit contra prohibitionem legis, debet puniri pena arbitraria, quando lex non statuit aliam penam certam, secundum gloss. & Bar. in l. nemo martyres. C. de sacrosan. eccle. & gl. in cle. ij. in fin. in sanctioni. de vita & ho. cle. & Alex. in addi. ad Bar. in l. hodie. ff. de penis. vbi dicit, quod venire contra preceptum legis, est pena arbitraria. Sed committere vltra, est facere contra preceptum legis, quia sunt à iure prohibita. ergo usurarius puniri debet pena arbitraria, ex quo venit contra preceptum legis, per praedicta & no. Bal. in l. legis virtus. ff. de legi. & habetur per Abb. & Fely. & doc. in c. j. de mai. & obe. ¶ Septimo confirmo, quod quoad casus est dubius, & sunt opiniones hinc inde, debemus in dubio sequi illam opi. quae magis fauet publice utilitati: & magis coadhaeret regulis iuris communis. Ita tenent Bar. & doc. in l. j. in prin. ff. solu. ma. & est tex. & ibi Bar. in l. j. si. C. de cadu. tol. Ad idem est tex. for. malis in l. hoc modo. ff. de con.

di. & demon. vnde hic stantibus istis duabus opi. contrariis, magis fauet publice utilitati hae, quae tendit ad puniendum delicta, quam alia opi. quae inducit impunitatem: & augeat materiam delinquendi: ergo ista opi. est tenenda. Et tanto magis hae oportet procedere in isto regno, vbi vltra puniuntur criminaliter per contrarium regni: & sic quod deficit in pena iudicis ecclesiastici, potest suppleri per seculari. vt tenet Gemina. c. j. de vfu. lib. 6. facit tex. c. statimimus. in fi. de male. vbi contra blasphemantes statuitur pena pecuniaria vltra alias penas spirituales. ¶ Non obstant ea quae in contrarium adducebantur: maxime per Phil. Decii. in d. consil. clxx. Et primo, inquantum dicit, quod usurarius petit vltra ex conuentione & voluntate partis, vnde nulla iniuria facit volenti: quia ad hoc de facili responderetur, non lex prohibens vltra, prohibet eas recipi etiam à ipse soluent: quia is, qui soluit, non peccat: sed tantum is, qui recipit. vt nor. gl. in c. debitoribus. in ver. reddere de iureiur. vnde in materia usurarium tota prohibitio legis est in recipiente. c. consuluit. de vfu. & propterea non consideratur voluntas soluentis. quia semper recipiens venit contra preceptum legis: & merito venit puniendus. Tanto magis: quia semper praesumitur debitor iuitus soluere: & soluendo vltra, videtur sibi erucere

erueri oculis: vt dicit gl.in l. i. ff. de sol. & Bal. i. indebitas. C. de vsur. Sic in simili videmus i quo libet actu a lege phibito, quod non excusat voluntas partium, quin remaneat phibitio & fortitur locum pœna legalis. l. nō dubiū. C. de legi. Nō enim excusatur adulter, si dicat se adulerasse de voluntate mulieris. dato enim, quod nō offendat proximum ppter eius volūtatem, tamen offendit rempublicam: quia attentat actum a iure phibitū, & pœnalem. ¶ Non obstat d. c. cum tu. de vsuris. suprà

22. ponderatū in tribus locis: quia totum loquitur de pœnis lateranenſis Consilij inductis ad reſtitutionē vsurarum ciuilit̃r tā tū vt patet ibi in prin. Et illud, quod dicitur in d. ver. illi autē, quod si vsurarius idē ppter, nō punitur, confirmat hunc intellectum: quia si illa pœna sunt inducē ad compellendum vsurarium ad reſtitutionem, cessante ſatisfactiōne propter paupertatem, cessant etiam & illa pœne, & similiter facta reſtitutiōe cessant. vt ibi dicitur in fine: quia cessat peccatū, quo ad Deum, & illa pœna solum respiciunt animam, & correctiōe peccatoris. Sed quatenus fuit offensa Reſpublica p receptionē vsurarij, & parationem delicti, requiritur alia satisfactiō per pœnā criminalē, vt pluries fuit dictū superius. Vnde q̃a illa nō est naturalis pœna delicti, nec sufficiens,

solum tendit in fauorem priuati, vt vsuras recuperet: dicendum est posse irrogari aliam pœnam sufficētem arbitriariam, pro eo quia fuit contrauentum præceptis iuris diuini & canonici, pro satisfactiōne reipublice. l. licita tiō. q. quod illicitē. ff. de publicat. c. Et præferim. q. a. vt suprà dixi, illa pœna Lateranenſis consilij ponitur solum delictum in non reſtituendo. vnde delictum in mutuando sub vsuris, & in recipiendo commissum remaneret impunitum: quod esse non debet: per prædicta. Et ex his apparet responsio ad tertium, quartum, & quintū argumentū secundæ partis. ¶ Ad primū argumentum secundæ partis potest responderi per cōſeſſionē, quia fateor, quod de iure ciuili cōmuni non irrogetur aliqua pœna, ex quo non sunt prohibita: sed per ius canonicū ita, vt suprà interpreta tum, puniri potest vsurarius per episcopū. ¶ Ad secundum argumentum secundæ partis respondeo, per reprobationem: & dico q̃ omnes illa autoritates reprobantur, per alia autoritates cōtrarias, & per rationes suprà allegatas: & p ea, quæ dicit Pet. Phi. Corn. in d. cōsilio xix. in i. volu. cuius dicta melioribus firmatur rationibus. ¶ An autem statibus iudicis in crimine vsurarij, possit deueniri ad torturam, possit cōſiderari. Socin. in cōſi. c. xix. colum. fin. ij. v. tenet quod sic. Idē tenet Ioan. de an. in cap. quia in omnib

omnibus. colum. xix. de vsur. Tamen in regno puto, quod hoc non procederet: quia tormenta irrogantur solum in delictis imponentibus pœnam vltra relegationem: vt in cap. regni, quod incipit, tormenta. Sed pœna publicationis bonorum, quæ irrogatur vsurario, non censetur vltra relegationē. Ita tenet Paris in tracta. lyndi. in ver. tortura. in cap. an. in causa pecuniaria, & c. Et ex hoc remaneat expedita ista subtilis q̃. Laus Deo. Rober tus Maranta, V. I. D.

DISPV TATIO VI.

Si præſentatur primò instrumentū ciuilit̃r super asſiſtētia, an lite pēdēte possit criminaliter præſentari secundū formā ritus magne Curie, an verò obſtet exceptiō litis pendētiæ.

1. Casu accepta ciuilit̃r, an possit lite pendēte inchoari criminaliter vigore instrumenti, an verò obſtet exceptiō litis pendēti.
2. Executio instrumenti & ſententiæ aequiparantur. Exceptio litis pendētiæ an obſtet cōtra executionem instrumenti.
3. Actor habens plura remedia executiua, vno intentato, non preiudicat sibi in alijs.
4. Clausula, quod electa vna via, alia non collatur, quid operetur in instrumentis.

Notarius cēſetur rogatus vt apponas clauſulas conſuetas in instrumento. Clausula qualibet in instrumentis posita debet aliquod operari.

4. Actione hypothecaria intentata, an possit lite pendente agi actione personalis

Cumulatio actionis hypothecariæ & personalis an fieri possit. Et 30.

Semietia lata sup actione hypothecariæ, praeiudicat super actione personalis.

Agens via ciuili an possit pro eadem re agere criminaliter.

Procurator nō admittitur etiam ad media, quando præſentatur instrumentum secundum formam ritus.

Debitur suspectus potest capi etiam lite pendente.

Instrumentum operatur vt debitor possit carcerari: & debet dicere causam in vinculis.

Instrumentum & cōtractus in quo differunt.

Instrumenti executio an impediatur per exceptionem quod metus causa vel doli. Et 11.

Iuramentum in contractu meticulouso seruari debet, nisi petatur absolutio. Spontanea voluntas an probetur per illam dictionem sponte appositam in instrumentis. Et 35.

Verba notarij stipulati cēſetur præferri de voluntate contrahentium.

12. Fideiſſionis cōtractus duas producit obligationes.

13. Fideiſſionis cōtractus dicitur dauensum pro fideiſſore, adeo quod per hoc censetur dilapidare bona sua eo ipso quod fideiſciabet.

Adversus fideiſcubens dicitur vergere ad inopiam: & ror repeti dotem.

- 15 Contractus celebratus inter officiales & subditum est nullus: & premissur factus per metum & impressionem, si est damnosus subdito.
- 16 Officialis sole preces erga subditos inducunt iactum metum.
- 17 Metum iustum inducit solus vultus terribilis officialis.
- 18 Praesentatur in dubio contra officialis insolentia servituti extorquentes.
- 18 Instrumentum quando extrahitur in forma publica, debet intervenire consensus creditoris & debitoris pariter.
- 19 Fides hostis servanda non est.
- 20 Causa preoccupata per maiorem iudicem non potest veniari coram minori.
- 21 Praesentio seu preoccupatio iurisdictionis fit per solam citationem.
- 21 Causa si est delegata per principem, censetur quoad illam sublata omnis potestas ordinario: & processus per eum factus super ea est nullus.
- 22 Citatio obtenta non facta mentione de litis pendencia, dicitur surreptitia. Causa devoluta ad curiam principis, non potest index extrahi sine licentia principis: alius nihil valet quod agitur.
- 23 Litis pendencia curam vno iudice imponit eam agitari coram alio.
- 24 Agens vice ordinaria censetur renuovere extraordinarie executione.
- 25 Inhibitio facta iudici operatur, ut processus postea per eum factus sit nullus.
- 26 Praesentio exceptio est declinatoria.
- 27 Instrumentum quarentigia an acquiatur sententiae.
- 28 Contrariam potest pluribus remediis solvetur.

- 29 Instrumentum quando est nullum omnes clausulae in eo contentae sunt nullae.
- 30 Actio hypothecaria quando cumulat cum actione personali, debet fieri coram eodem iudice.
- 31 Causa contententia quando dividit non debet, non valet processus coram diversis iudicibus.
- 32 Cumulatio actionis civilis & criminalis an & quando fieri possit.
- 32 Procurator in criminalibus tunc non admittitur, quando discutitur causa principalis secus quando opponitur declinatoria vel nullitatem libelli, vel calumniam adversarij.
- 33 Calumniar habetur loco libelli, inepti, & potest ex officio repelli per iudicem.
- 33 Exceptio nullitatis oriens ex instrumento non censetur sublata per iactum tollens omnem exceptionem, id est de exceptione inhabilitatis personae.
- 34 Creditoris appellatio in statuto intelligitur de officio.
- 34 Invenitum metu extortum in actum iure prohibita non obligat.
- 35 Clausula, sponte &c. censetur metu extorta in contractu meticulouso.
- 36 Notario non creditur de his quae consistunt in animo contrahentium.
- 36 Velle, non dicitur qui per metum vult.
- 37 Illustris dominus Vice rex civitatis Neapolis, & Iocutenes generalis huius regni, fuit adiutus per supplicationem cuiusdam alicuius, ut deberet sibi ministrare iustitiam contra quendam debitorem vigore instrumenti presentari super assistentia civiliter

ter contra bona debitoris: fuit causa commissa in sacro consilio. vni ex regis consiliariis, ut iustitiam faceret in sacroque consilio referret. coram quo regio commissario fuit fabricatus processus usque ad publicationem inclausus: & per debitorem fuit plenius probatum in defensionibus, quod a promissio & obligatio in instrumentalibus, quae erat ducatorum mille, fuit extorta per metum & impressionem superioris. Demum lite pendente in sacro consilio, praefata actrix praesentavit illud idem instrumentum in magna curiae vicaria criminaliter secundum formam ritus: & fecit capi debitorem. Opponitur de litis pendencia in sacro consilio: & quod causa fuerat occupata per superiorem iudicem: quare litur an dicta exceptio impediat viam criminalitatis ut debitor debeat liberari: & procedi in causa cepta in sacro consilio. Et primo negatur, quod dicta exceptio litis pendencia non obstat, imo quod procedi possit criminaliter, adducitur: quia executio sententiae, & executio instrumenti habentes executionem paratam, acquiparatur. Ita dicit Bar. in l. cum vnus. in fine illius principis. fidebo. auto. iud. post. & Bald. in l. i. col. ij. C. eo. tit. & Lud. Ro. in consil. lxxvj. col. ij. Sed quando fit executio sententiae, non impeditur per exceptionem litis pendencia secundum Innoc. in cap. cum in iure. de officio delegat. &

Lud. Ro. in d. consil. lxxvj. in fi. verbis. Ergo minimè debet retardari executio instrumenti: cuius vigore potest deveniri ad capturam personae auctoritate dicti ritus: licet per instrumentum quarentigia not. Bar. in l. Titio centum. §. ij. de condit. & de monstr. & Inno. in c. ex refer. de iureiur. & Alexan. in addid. Bar. in d. l. cum vnus. & Lud. Ro. in consil. cxxxij. col. j. Quia ergo per ritum magnae curiae instrumentum habet executionem paratam, non poterit opponi litis pendencia. ¶ Secundo, quia quando actor habet plura remedia executiva contra reum, vno intento non praeiudicatur sibi, quoad alia. Vnde si actor habuit possessionem bonorum, potest etiam recurrere ad capturam personae, donec bias satisfiat. Ita tenet Bar. in l. consentaneum. col. fi. C. uo. & quando iud. & Bald. per illi. tex. in l. qui legati. C. v. in pos. lega. per l. j. §. quid ergo. fi. de v. inspi. & Bal. in l. ij. in fi. C. de refut. milli. & habetur in c. quoniam frequenter. §. fi. ut lice non conte. nec pendencia litis super vno, videtur posse super alio praeiudicare: not. la. in l. nulli. col. iij. in v. fallencia. C. de iudi. vnde licet dicti actores intentaverint viam executionum civilium super assistentia, scilicet procuratores dictae actricis, non debet talis pendencia litis impedire aliud remedium executionum contra personam, donec integre

satisf

satisfiat, per prædicta. ¶ Tertiò,
 3 quia in* instrumentis communiter apponitur ille clausula: videlicet, quod creditor possit præsentare instrumentum civiliter & criminaliter, & quod electa vna via, alia nō tollatur: ergo censetur data potestas creditori, quod possit redire ad criminalem causam, secūdm formam ritus: non obstat prima via civiliter electa. Cū quælibet clausula, & omne verbum in instrumento appositū, debeat aliquid operari: vt dicit Bal. in rub. C. de contrahen. empt. in ix. q. & gl. in c. soluta. & in ven. tanquā de ma. & obe. & las in l. ij. §. creditū. in ff. si cer. pet. & per. Phi. cor. in cōs. cclix. col. iiii. in iiii. volum. & notarius semper censetur rogatus, vt adponat istas clausulas consuetas. l. si. ibi. Bal. C. de fideius. & Bal. in l. si qui sub conditione. in ff. de condi. insti. & in l. huiusmodi. in prin. ff. de le. j. & Alex. in cōs. lxxxix. col. pen. s. iij. vol. & las in l. certi cōdictio. §. numos. colum. v. ff. si cer. pet. ¶ Quarto, quia quādo est intentata actio hypothecaria, potest actor etiā pendente iudicio intentare actionem personale cōtra eundem debitorem. & hoc est speciale in istis duabus actionibus: quia possunt cumulari tā in eodē libello, quā in diuersis: tam in eodē tempore, quā diuerso: nō obstat, quod sententia lata super vna, pariat exceptionem rei iudicatæ super alia.

Ita tenet Bar. in l. edita. col. iiii. in fi. C. de edē. & in l. fundū. ver. oppo. extra glo. & c. ff. de excep. per tex. in §. sed neq. in auct. de fideius. & Bar. in l. mulier. ff. qui po. in pig. ha. & Pau. de ca. in cōs. ccccxlviij. in j. col. in ij. vo. Sed in proposito licet dicti actores seu procuratores actricis primò egerint actione hypothecaria, intentando assensientiam, potest nihilominus pendente illo iudicio intentare actionem personale dicta actrix, præsentando personaliter instrumentum secundum formam ritus contra eandem debitore. Pro hoc videtur casus in l. ij. & l. obmissis. C. de fideius. ¶ Quintò, quia* quando ex eodē facto oritur duplex modus agendi, vnus civiliter, & aliter criminaliter, non ad vindictam principaliter: sed circa perfectionem rei familiaris: tunc intentata via civilis potest etiā agita criminali: quia vna per alia non tollitur. Casus est in lex monte. C. ad l. Aqu. & in l. pretor. j. ff. vi. bon. rap. Sed dicta actrix egit primo civiliter, vnde potest tunc agere criminaliter præsentando instrumentum, secundum formam ritus: quo casu dicitur causa criminalis propter periculum: vt habetur in deci. lxxij. cons. Nep. Et sic exceptio litis pendentie super causa civilis, non potuit ei præiudicare in criminali. p. hoc est text. cū gl. in l. de fide. C. ad l. Corn. de fal. ¶ Sextò, quia dicta litis pendentia fuit allegata

per

per procuratores: & quādo præsentatur instrumentū secundum formam ritus, nō admittitur procurator, etiā ad media: vt dicit ritus magnæ curiæ, & habetur in d. deci. lxxij. cōs. Neap. & sic nō debet obstat litis pendentia: cū nō fuerit allegata per legitimam personā. ¶ Septimò, quia* etiā lite pendente licet etiam creditor impetrare capturā debitoris suspensū licet ab initio ipsum capi facere noluerit, secūdm Ange. in l. nemo carcerē. circa mediū. veritatem quarto, quia si lite pendente, & c. C. de excac. trib. lib. x. & Ale. in consuevj col. si. in prin. in ij. vol. quia ergo per dictam nouā præsentationē instrumenti, secundum formam ritus intenditur ad capturā debitorū, sequitur qd lite pendente fieri potuit. ¶ Octauo, quia* ritus magnæ curiæ fundat se super instrumentū: videlicet, quod quando de debito apparet publicū instrumentū, statim debitor carceratur: & debet dicere causam inuinculū. vnde nō habet obstat exceptio, qd interuenerit metus seu impressio: quia huius exceptio respicit cōtractū debiti, non autē instrumentum: quod consistit in solennitatibus, scilicet in interuentione iudicis, notarij, & testium, & in subscriptione, sigillo. anno. die. mēse, inuocatione nominis domini, & in aliis solennitatibus cōtractus vero consistit in substantia negotij. vnde si ex cōtractu metuculofo fiat instrumentū, debet

habere executionē paratā: quia nō eliditur per istā exceptionē, quæ nō respicit instrumentū: sed cōtractū. Ita notat tenet Barr. in l. j. §. & parui. ff. quod vi aut clam. quæ refert & sequitur Per. Phi. Cor. in cons. cexl. col. iij. in litera h. in ij. vol. & tenet Bal. in l. j. col. fin. C. plus vale. quod agi. vbi distinguit. vnde sequitur qd dicta exceptio metus nō habet impedire executionē instrumenti. ¶ Nonò, quia in dicto* instrumento interuenit iuramentū: quo casu etiā si extaret metus, nō potest debitor cōtrauenire, nisi prius faciat se absolui à iuramento. c. si verò. de iurei. c. ad aures. & ibi not. extrā. q. metus causa vnde dictus debitor citatus super tenore instrumenti, opponendo exceptionē metus, nō debet audiri tanquā periuus, cū nō sit absolutus. ¶ Decimò, quia* in dicto instrumento dicitur qd dicti fideiussores sponte & voluntarie fideiussērūt: per quæ verba excluditur probatio metus: quia vbi est consensus & spontanea voluntas, cessat præsumptio metus: cū sint duo contraria, quæ nō possunt esse in eodē subiecto. l. j. C. de fur. & omnia verba, quæ proferuntur notariis, censetur proferre de voluntate cōtrahentium: quia debet cōtradecere illi, cui verba displicent. Ita dicit Bal. l. mater. ver. quid ergo sit tabellio, & c. C. de rei ven. & Bal. in l. j. col. fin. C. de priui. dor. Cū igitur hic agatur cōtra vnū ex fideiussoribus

Z in

in solidū, qui se spē obligauit, sequitur q̄ cessat exceptio metus, per predictā. ¶ Undecimō, quia quādo instrumentū habet executionē paratā, vigore statu ti, nō admittitur cōtra tale instrumentū exceptio doli nec metus ad impediendā executionem, Ita tenet Ang. in cōf. cccxliij. incipiente, nisi statuto. & cōtrāctū, & c. col. pe. ver. sed licet. Sed certū est, q̄ vigore dicti ritus instrumentū habet paratā executionem: ergo exceptio metus, eam nō impedit. ¶ Pro parte* verō cōtraria adducitur. Et præsūpono nō primō, q̄ ex cōtractu fideiussiois duæ oriūtur actiones, seu obligationes. Vnā videlicet, q̄ cōtrahitur inter fideiussorem & creditorē, quæ est ex stipulatione. l. b. lāditus. C. de fideiuss. Alia est, quæ cōtrahitur inter fideiussorē & reū principalem: quæ est obligatio & actio mandati. l. rogatus. & l. qui fide. & l. si remune randi. §. si passus. ff. manda. & l. mandati. & ibi gl. C. de fideiuss. & insti. de fideiuss. §. si quid autē.

¶ Secundo, præsūpono* quod cōtractus fideiussionis, est cōtractus onerosus & damnificatiuus, adeo q̄ in eo nullū lucrum speratur. in tantum q̄ illi qui fideiubet, cōsequitur dissipare bona sua, & hęc est causa sufficiens vt vxor possit in cōstitia matri monij repetere dorē a marito suo: secundū Ang. in l. in personā. §. j. & ibi etiā l. si de pac. & Ale. in l. si cōstāte. col. vij. ff. sol. ma.

pro hoc est tex. in l. iij. §. si filius ff. de lib. & posth. ¶ Tertiō præsūpono. q̄ domini tēporales, vt sunt duces, comites, & marchiones, & eorū vicarij, cōsentunt principes in suis terris: & habēt illā potestātē in suis terris cōtra subditos, quā habet Imperator in toto regno, maxime, quādo habet regaliam, prout omnibus baronibus huius regni, vt pluri mū, concessa sunt. Ita tenet Lud. Ro. in cōf. lix. & Pet. Phi. Corin. cōf. ccc. col. j. & in primo vol. Ang. in cōf. cccvij. col. ij. in h. & iij. & Pau. de Cast. in cōf. xliij. col. iij. in ij. vol. ¶ His præsūpono sitis dico pro parte cōtraria, q̄ dictū instrumentū in casu, de quo queritur, nō meretur executionē. & præsertim, quia probatum est de metu & impressiōe superioris. ¶ Et primō, pro ista parte adducitur, q̄ officiales prohibentur in illa p̄uincia, quā regit, cōtrahere cum eorū subditis: & cōtractus eorū, maxime quando, tendūt in lēsiōem subditorum, sunt inuālidī. l. j. C. de cōtra. iud. & habetur in l. si. C. de resci. ven. & in l. principalibus. ff. si certū pet. & hoc sine dubio procedit, scilicet q̄ tales cōtractus sunt nulli, quādo fiāt metu, & per impressionē superioris: ita vt non sit necesse intentare actionem, quod metus causa, ad rescindendū: secundū Bal. ti. de pace Constant. in vers. p̄tiones, & in ver. pro infectis, & lāc. in §. quadrupli. col. ix. insti. de actio. & Paris

in trac. syndi. in xv. char. col. j. Hinc dicit Bal. in l. decernimus. C. de sacros. eccles. q̄ cōtractus celebratus cū tyrāno per ipsius impressionē non valet, præsūmitur autē falsus per impressionē, quādo subditus cum eo contrahens leditur enormiter: & illud dictū sequitur Alexā. in l. si per impressionem. C. quod met. causa. sed dictus cōtractus fideiuss. fuit celebratus inter superiores & eorum subditos: & per eorū iussum: quia ipsi superiores fuerūt rei principales, & iussu eorū fideiussoribus subditis, q̄ p̄ eis fideiuberēt: & ita fideiuss. gunt: certē ex tali iussu factō per superiores vnā cū cōtractu oneroso ac damnosō, prout est cōtractus fideiussio nis, vt supra dixi, satis probatur impressio & metus. Nec obstat. l. ad inuidiā. C. quod met. causa. vbi dicitur, q̄ sola dignitas officialis non sufficit ad inducendā præsūptionē metus: quia illud procedit in officiali nō habente iurisdictionē. Ita intelligit Bar. in l. auctur. §. quod a præside. ff. de iure fisci. & Alexā. in d. l. si per impressionem. Item ibi nō interuenit metus fidei impressionis. Secūdū Bar. in d. l. si per impressionē. ¶ Secundo, quia* non solum iussus, imō sola preces superiorū officialium, inducūt iustum metum quando officialis est talis, qui solet querere in suos subditos: secundū Abb. in c. in sinuante. in fi. & ibi gl. Qui cle.

vel vouen. & Abb. in cap. ij. co. j. quod met. causa. & Alex. in cōf. xvi. col. pe. in iij. vol. & ita intelligitur quod nor. in l. j. ff. quod iussu. & gl. in cle. j. in ver. exhortamur. de testib. & And. de Yler. in c. si quis miles. de feus. sine cul. nō amit. Vnde a fortiori iussus debet inducere metum: & sic dictus cōtractus non valet: vt habetur in decis. lxx. cōf. Neap.

¶ Tertiō, quia* solus vultus terribilis potestatis, inducit iustum metum. Ita dicit Io. And. in nouel. in c. quia propter, de elect. in pe. col. & Bal. in c. j. §. iniuria. co. pe. de pace iur. fir. & lāc. in l. de pupillo. §. si qui pratori. co. viij. ff. de ope. nō nun. l. tē debita seruitia extorta p̄ principes a subditis, præsūmuntur extorta per metum: secundum Ioan. And. in c. j. de præscri. lib. vj. in nouel. & Bal. in tit. de pace Cōstan. in vers. p̄tiones, & in dubio in hoc præsūmitur cōtra potestates, secundum eū. l. volumus. C. de testā. & l. qui per potentiā. C. de omni agro deser. lib. ij. Vnde idem est dicendum in dicta fideiussione, cum sit indebita extorta per superiores officiales & barones idamnum subditorum. ¶ Quartō, quia* instrumentū dictæ fideiussionis non fuit extractum de voluntate fideiussorum: nam in extrahendo instrumento debet creditor & debitor consentire: & nō sufficit sol⁹ creditor. Ita tenet Alex. in cōf. lio. ex. incip. eximie doctor, & c. in ij. vol.

& Abb. in ca. j. col. antepenul. & pe. de fide instrument. & Bal. in rubr. C. de fide instrument. co. iij. Vnde non debet habere executionem. ¶ Quinto, quia³⁹ proponitur, quod fidei iussores tempore contracte obligationis erant hostes publici, dicta actrix, vnde cum sint persone priuatae, non tenentur seruare fidem hostis iussoribus Bartol. la. & doct. in d. l. conuentionum. ff. de pac. & Bartol. in l. j. §. non fuit. ff. de dolo. ¶ Sexto, quia³⁰ causa fuit prius occupata per illustrissimi Vice regē generalem: per quem fuit delegata in sacro consilio, vt supra. Vnde pendente lite in sacro consilio, & sic corā maiori iudice, nō potuit dicta actrix adire magnam Curiam vicarię, & sic iudicem minorem pro eadem causa. Ita tenet Bald. in l. j. §. j. ff. si quis cau. & Bald. in l. senatus. in fi. C. qui accus. nō pos. & in authent. sed nouo iure. col. viij. de seru. fugi. & habetur per Fely. in capitulo. ex tenore. col. viij. de referi. & hęc prauentione iurisdictionis fit per solam citationem. capitulo. proposuisti, & ibi Abb. de foro compet. & cle. fi. vt lite pendere. multo fortius hic, vbi in sacro consilio fuit processum vsque ad publicationem inclusiue. Facit text. in l. vbi ceptū. & l. si quis postea. & ibi Bald.³¹ ff. de iudic. ¶ Septimo, quia³¹ ex quo dictus princeps aduocauit ad se causam, & illa delegauit, censetur super illa sustinisse o-

mne iurisdictionē cuiusque ordinario inferiori. Casus est in capitulo. vt nostrum. & ibi Abb. & Philip. de appel. instantum, quod processus factus per inferiorem, est nullus tanquam factus à priuato: vt ibi habetur: probatur in iudicium soluitur. ff. de iudi. & eo ipso, quod Princeps delegat causam alteri, censetur ad se illam aduocare. secundum Bal. in cap. ad hoc. col. iij. de pace iur. fir. Pro hoc est text. in cap. pastoralis. §. præterea. & ibi per Fely. de offic. deleg. & Fely. in canonica Abb. in fi. eo. tit. & la. in more maiorum. col. si. de iur. omni. iudic. & Imo in l. si expressum. ff. de app. & Ludo. Roman. cōsi. cccxxx. co. j. & cōsi. cccxxx. & Bal. in l. si vt proponis. la. prima. col. iij. vers. quaro, l'apa & C. quomodo & quando iud. vbi plus dicit Bal. quod etiam mortuo delegato Princeps in ratum estetur causa aduocata, quod non requiritur ad ordinariū, sed ad ipsum principem occupantem. ¶ Octauo, quia²² emanauit citatio à magna curia, quae fuit obiecta nulla facta mentione de litis pendencia in sacro consilio, & sic fuit surrepticia & inualida, secundum Fely. in c. super literis. col. ix. & in cap. ceteri. col. ij. de referi. & Lud. Rom. in cōsi. cccxxx. & idem Fely. in cad. adientia. el. ij. col. xvj. in vj. fallit de referi. vbi decidit casum nostrum, concludens, quod quando causa est deuoluta ad curiam Princeps

Principis. non potest inde extra hinc certa sententia Principis. alias cōmissio causae alibi dicitur surrepticia, & non valet: secundum eum. ¶ Nono quia²³ exceptio litis pēditae coram iudice im pedit litē agitari corā alio iudice: vt plene declarat Soci. in cōsi. xxxij. in primo vol. & habetur p Alex. in l. nulli. C. de iudic. & Bal. in c. j. in fide controuers. fide apud pares. maxime, quod sententia lata ab vno. parit exceptio nem rei iudicatae coram alio: secundum eum, prout est hic. & ita habetur in decis. cclxij. consilij. Neap. per Mart. de affli. ¶ Decimo, quia²⁴ quando actor habet duas vias agendi, vnam scilicet ordinariam, & aliam extraordinariam, & executiuam, intendit ordinariam, censetur renuntiare extraordinaria. Ita tenet gloss. in l. proinde. §. notandum. in gl. si in fi. ff. ad l. Aquil. & collegitur ex dictis Ludo. Roman. in cōsi. cxxij. ¶ Vndecimo, quia²⁵ sacrum consiliū inhi bit magne curiae, quod se in causa nō intro mittat, ex quo pendet in sacro consilio, quod potuit, secundum Bal. in l. j. in fi. C. quomodo & quando iudex. quo casu si inferior inhi bitus procedit ad aliquem actum, est processus nullus: secundum Franc. de Areti. in cōsi. lxxv. in

uo iure. col. iij. C. de ser. fugi. vnde stante prauentione Principis, & exceptione declinatoria appo sita, dicta magna curia fuit effecta incompetens: & per consequens omnia per eam acta, sunt nulla: vt toto ti. C. si à nō compet. iudice. & per ea, quae habentur in l. j. ff. si quis in ius vo. nō. ie. ¶ Pro solutione in casu, de quo queritur, adhuc res huic secundae parti, per rationes modo adductas pro ista parte. ¶ Pro solutione sum²⁷ respondere ad argumenta in contrarium adducta pro prima parte. Vnde nō obstat primum argumentū: quia licet dicatur, quod instrumenta guarentigiae habent vim sententiae: non tamen per omnia requirantur sententiae, & eius executioni, quod patet: quia contra executionem sententiae, non potest opponi exceptio peremptoria, sed contra executionem instrumenti sic secundum Bald. in l. peremptoria. col. iij. C. sent. resc. nō poss. & est ratio, quia in instrumento nulla praescriptio litis: vnde non potuit exceptio opponi. istud magis in terminis tenet Alex. in l. iij. §. condemnatū. co. iij. ff. de re iudic. vbi proprie loquitur de exceptione litis pendentiae, quae potest opponi contra executionem instrumenti, et allegat Fede. de Senis in cōsi. cxxxvj. in cap. in quast. domini lan. Pauli. & c. Præterea. posito. ¶ Quod ad pariter, nos videmus quod quando causa est legitime deuoluta

ad Superiorem p. remediū appellationis, obstat litis pēdētia ad impediendam executionem. ut in toto titū. de app. ergo eodem modo quando quis deuoluit legitime causam ad Superiorem, debet obflare litis pēdētia contra executionē instrumenti. ¶ Nō
 18 obstat secundum argumentū quia loquitur contra contumacem: nam cōtra eū potest iudex pluribus remediis ut ad ipsum conuincendum: sed nos sumus in eo, qui se legitime defendit. Præterea, licet secundum remedium in casu nostro fit executiuium secundum formam rituum men primū fuit ordinariū super assensu: quia ipsa actrix dicit in libello suo: volens vrbanius agere, venit per viam iuris. & c. Item illud cōtrariū procedit in eodem iudice, nō in diuersis: ut fuit hic, & maxime, quia causa erat præuenta per principem. Ita sentit Ias. in d. nulli. in vj. fallent. C. de iudiciis. ¶ Ad
 29 tertium* argumentum respondeo, quod indictio in strumento non sunt dictæ clausulæ: ex quo fuit extracta ut protocollo notarij mortui, prout iacet. Præterea, quia instrumentū est nullum, ut supra fuit probatū, per rationes adductas pro hac secunda parte ratione metus: similiter & omnes clausulæ in eo cōtēntæ, sunt nullæ: ut nō. Ludo. Rom. in cons. xlij. col. j. præterea, dato quia per alia nō tollatur aut suspēdatur: tamē debet adiri idem

iudex, scilicet Princeps, qui fuit primò aditus: quia alia curia inferior censetur priuata iurisdictione p. præuentionē Principis: ut supra dixi. ¶ Ad quartū* argumentū respondeo, quod illa cumulatō debet fieri corā eodem iudice: nam cum actio personalis & hypothecaria tendant ad eundem finē, non debet diuidi cōtinētia causæ coram diuersis iudicibus: vt d. nulli. vbi denegat lex audiētiā: per quæ verba etiā si non excipiat, nō valet processus, qui fieret per secundū iudicē: secundū Alex. in l. j. §. j. ff. ad Trebe. & in l. nam & postea. ff. de iureiur. & hac dicit esse communē opi. quam tenet etiā Ioan. in addi. Spe. in tit. de prolatione sen. §. iuxta. super ver. item est nulla. & c. & habetur per Matth. in decis. cccliij. consi. Neapol. idem tenet Bald. in l. scire oportet. §. cōsequens. ff. de execut. tit. Vnde omnia antequam per magnā curiam, sunt nulla: quia lex denegabat audiētiā d. actrici. ¶ Ad quintū* argumentū respondeo, quod ciuiliū causa non præiudicat criminali, quando est finita: secus pendente ciuili: quia nō potest per eundem intentari criminalis. Casus est in l. inter dum. ff. de pub. iud. & ibi Bart. & idē Bar. in l. j. in fi. ver. iij. no. & c. C. quando et actio præi. cri. Præterea obstat, quia coram diuersis iudicibus, ut supra,
 32 ¶ Ad sextū argumentū* dico, quod in criminalibus nō admittitur

proc

procurator, quādo comparet ad discutendū ipsam causam prin. Secus est, quando comparet ad opponendum declinatoriam foveiuel ad opponendum ineptitudinem libelli, & annullandum iudiciū: quia tunc admittitur, etiam in causa capitali: ex quo per hoc non examinatur crimē. Ita tenet Bart. in l. pe. §. ad crimē. col. pe. ff. de pub. iud. & Bal. in d. l. i. colum. iij. C. quo. & quando iudi. sed in proposito dicta exceptio præuentionis & litis pendentis est declinatoria, secundum Bal. in authen. sed nouo iure. col. iij. C. de ser. fugi. ergo potuit: opponi per procuratorem. Itē procurator in criminalibus admittitur ad ostendendū quod aduersarius calumniatur: & opponendum quod nomen rei non recipitur inter reos: secundum Cy. in l. reos. C. de accus. & Bald. in l. ij. C. vt nemo prius. plus etiam dicit Bal. in d. l. j. col. ij. C. quo. & quando iud. quod iudex potest ex officio supplere, quando videt accusatorem calumniari: nā calumnia habetur loco libelli inepti, sed nulla est calumnia maior, quā tēmere vexare dictos fideiussores coram diuersis iudicibus: cum sit fabricatus processus: & liqueat de causa in sacro consensu ergo non tantum procurator potuit interuenire, sed etiā iudex debuit repellere actores calumniatē ex officio. ¶ Ad septimū argumentū respondeo, quod procedit cō-

trā eodē iudice, & superueniente noua causa suspiciōis. Ita loquitur Ang. in d. l. nemo carcerē. Ad quod facit l. in omnib. ff. de iudi. quæ omnia cessant in casu nostro. ¶ Ad octauum arg. * respondeo, quod ritus mag. curiæ loquitur de creditore, scilicet ad instantiā creditoris: sicut executio, quæ debet intelligi de creditore effici, cui nulla obstat exceptio. Ita tenet Lud. Ro. in cōf. ciii. i. si fidei dicta creditrix nō erat efficiatē exceptiōe metus. vnde ad eius instantiā nō potest fieri executio. Præterea, quando exceptio nullitatis cōtractus appareret ex inspectiōe ipsius instrumenti, pōt opponi ad impediendam executionem, etiam si statum tolleret omnē exceptionē: quia intelligitur de instrumento valido: secundū Lud. Ro. in cōf. xlij. & cōf. cccxliij. col. ij. & pen. Phi. Cor. in cōf. xcij. in iij. vo. & Bal. in l. in mentis in iij. not. C. de contrahen. emp. & Bald. in l. sancimus. C. de dona. & Alex. in cōf. cxix. col. ij. ver. ad idē in primo vol. & in cons. lxxvij. col. pe. in fin. in iij. vol. vbi plus dicit, quod iudex potest tunc etiam ex officio repellere argētē. & Bal. in l. si non sortem. §. ff. de condit. inde. & Imo in l. si ff. qui appē. nō li. & Ias. in l. iurifigentium. §. quod fere. col. fin. ff. de pac. Itē potest tunc opponi exceptio reus sit in inhabilitate cōtrahēti: prout in casu nostro: secundū Io. An. in add. Spe. in tit. de sen. §.

Z 4

vt aut

ut autē & Ias in l.ij. §. preter ait. vers. seprimō, & c. ff. qui fac. cog. Ex isto enim instrumento apparebat, q. rei principales, pro quibus recipiebatur fideiussio, erāt vice principes & superiores fideiussorū, quo ad iurisdictionē: unde contractus appareat nullus & per præsumpam impressionē factus, ultra quod per testes fuit plenē probatum in sacro cōsilio. ¶ Ad nonum * argumentū respondeo, quod iuramentum non obligat in casu, quo metus reddit actū nullū, prout in casu nostro, ita tenet Fely. in capit. si verō col. fi. de iureiur. & gloss. & Ab. in c. ij. de eo, qui dux in mat. tri. & c. preterea, quando actus est aliās à iure prohibitus, ibi in 36 ramentum per metum extortū, est ipso iure nullum, & non obligat, ita tenet Abb. in c. cum congingat. in vltimo not. de iureiur. Item communis opi. civilistarū in auth. sacramenta. C. si aduer. ven. est quod iuramentum metu extortum, non obliget, & hanc opi. sequitur deci. cclxij. consil. Neap. in decisionibus Matth.

35 ¶ Ad decimum * argumentum respondeo, quod licet in instrumento dicatur, sponte. & c. nō tamē per hoc creditur instrumento quod actus fuerit sponte factus, nisi ex quadā iuris præsumptione, ita notabiliter tenet Bal. in add. Spe. in ti. de app. in §. restat. in add. quia incipit, Confessus in tormētis, & c. & dicit pulchrē Soci. in consil. cclxij. col. vj. in

princip. in ij. volu. quod dicta clausula, sponte, & c. prælumitur metu extorta, sicut omnes aliæ clausule appositæ in instrumento metuculofo, & potest addi ratio: quia spontanea voluntas cōsistit in animo contrahentium, de quo notarius non potest reificari. Nō enim tenetur scire animum contrahentium, secundum Bal. in rub. C. de fide instr. col. v. contra ipsam prælumptionem resultantem ex instrumento apparent probationes de metu in sacro consilio: quocirca probato metu, est impossibile probare spontaneā voluntatē, ita dicit Bal. in l. i. quis in hoc genus. C. de epi. & cle. & in l. fin. in fi. C. de hære. instr. ¶ Hinc dicimus, quod plures dicitur duobus testibus deponentibus de metu, quā mille deponentibus de spontanea voluntate, secundum lan. in cap. super hoc. de renun. & Iaso. in §. quadrupli. col. ix. instr. de actio. & Bal. in l. obseruare. §. proficisci. in xij. q. in prima lec. ff. de offi. procon. Non enim dicitur aliquid velis is, qui per metum vult: secundum Bal. in ti. de pace Constanz. in vers. item volentibus, & c. ¶ Ad vndecimū argumentum respondeo, prout dixi respondendo ad octauum: quia ista discussio esset facienda in sacro consilio, sed quia ibi agitur ordinariēdo cessat hic & ibi, & sic per prædicta remanet confirmata hæc secunda pars in fauorem fideiussorum contra actū

actū. Laus Deo. Et ita fuit per sacrum consilium Neapolitanū iudicatum, referente excel. lentissimo I. V. doctore, celsæq. doctrinæ, ac sancti monia: patre domino Martiale, regio consilario, & in ipsa causa regio delegato, ac dno meo colendissimo, & c. Rob. Mar. Venuli. V. l. i. D.

DISPUTATIO VII.

An maritus, qui in capitulis matrimonialibus promissit curare & facere cū effectu quod vxor sua renuntiet bonis paternis, et maternis, cū iuramento & pœna, teneatur de periurio, vel ad pœnā, vel ad interesse, si fecit oēm suū conatū et vxor noluit renuntiare.

SUMMARIUM.

- 1 Maritus promittens curare cum effectu quod vxor sua renuntiet bonis paternis, &c. an si fecit posse suum, excusetur, si vxor nō vult renuntiare. Iuramentum facit quem præcisē teneri ad factum. & 18.
- 2 Iuramentum debet impleri in forma specifica. & 19.
- 3 Promittens presentare aliquē sub pœna, tenetur ad pœnā, si nō presentat.
- 4 Promittens pro alio de iudicio fisci, tenetur ad interesse.
- 5 Fideiussorem dare promittēs tenetur ad interesse si nō dat. & 14.
- 6 Promittēs se curatorem & facturū dicitur promittere factū propriū. Promissio facti alieni cum iuramento nō valet.
- 7 Promittens factum alienum cum clausula, quod non possit excusari esse suum posse, &c. tenetur ad interesse: quia videtur renuntiasse difficultati. & 23. & 27.
- 8 Iuramentum operatur vt quis censatur magis deliberatē accedere ad actum, & cogitare omnes casus qui in genere poterant cogitari.
- 9 Imputatur ei, qui nō profexit quod euenire potest.
- 10 Promittens factum alienum, cum iuramento, excusatur à periurio propter difficultatem.
- 11 Difficultas excusat à pœna, à mora, à periurio, & ab interesse in delegationibus facti. & 11. 12. 13. 17. 18. 18. & 20.
- 12 Iurātis solum animū inspicit Deus.
- 13 Promittēs factū alienū sub pœna, an excusetur à pœna vel ab interesse, si fecit quicquid potuit. et 12. 13. 17. et 18.
- 14 Interesse dicitur pœna legalis: & an differat in aliquo à pœna.
- 15 Moram nō incurrit quis propter difficultatem.
- 16 Obligator ad factum tenetur ad interesse post moram, non ante.
- 17 Promittens factum alienum tenetur solum adhibere illā opē quā potest.
- 18 Promittēs se curatorem & facturum, tenetur solum facere suam diligentiam sine fraude & bona fide vt promissum impleatur. & 20.
- 19 Difficultas nō excusat à pœna in obligationibus iudicialibus.
- 20 Promittens factum alienū, ad quod ipse promittens erat prin. capitaliter

obligatur, nō excusatur propter diff-
cultatem.

24 Promittens factum alienum cum
quacumq; clausula, excusatur mor-
tuo illo cuius factum promissit.

25 Promittens se curaturū & factu-
rum, &c. non obligatur ad interesse.

26 Poena conventionalis hodie nō exi-
gitur, nisi quatenus cū interesse con-
currat: & an exigatur in foro con-
scientie.

Poena applicanda fisco exigitur. vlt-
ra interesse partis.

28 Poena quando promittitur, succedit
loco interesse: & quid si est plus in
poena quā in interesse, vel contra.

Maritum quidam contraxit
matrimonium, in capitu-
lis matrimonialibus promissit
fratri uxoris suae dotanti, se cu-
rare & facere cum effectu, ita q
nō excusetur fecisse suum pos-
se, & alienum factum promi-
sisse, quod vxor sua tempore de-
spoliationis ante fores ecclesiae
renūciare habebat dicto eius fra-
tri omnibus bonis paternis &
maternis in forma solita & cau-
ta. Modo adueniente tempore
dictus maritus fecit omnē suum
conatum cogēdo uxorem, vt re-
nūciaret, deueniendo vsq; ad mi-
nas & verbera: vxor vero nullo
modo vult renūciare nec pare-
re marito: queritur vtrum mari-
tus ex sua pmissioe teneatur, &
& ad qd teneatur. ¶ Et quoniam

1 *ista quæstio habet tria capita: Vnū
scilicet an teneatur de perurio:
ex quo in dicta pmissioe fuit
appositum iuramentum, prout

communiter apponi solet: Se-
cundum est, an teneatur ad poe-
nā, quia in instrumēto capitulo
rum fuit appositā poena vnciu-
rum cētum, prout communiter in
huiusmodi instrumētis apponi
solet. Tertium, a n teneatur ad
interesse propter eius morā in
non adimplendo factum promi-
ssum. ¶ Pro prima parte affir-
mativa, scilicet quod dictus ma-
ritus teneatur primò de periu-
rio, adducitur, quia iuramentum
est tante efficaciae, quod facit
quē teneri præcisē ad factum,
nec liberatur præstādo interese:
& ita limitatur regula tradi-
ta in l. stipulationes nō diuidi-
tur, ver. Celsus. ff. de verb. oblig.
& l. si quis ab alio. §. fin. ff. de re
iud. g. llo. est cōmuniter appro-
bata in l. si pecuniam, in ver. ne
cesse. ff. de condi. ob causam. &
ibi Alex. & cōmuniter doc. idem
tenet Bal. in l. i. c. de sen. quæ p-
eo, quod interest: & Ant. de But.
in c. veniens. de iurciu. Angel. &
Pau. de Ca. in l. si conuenient. ff.
de iur. om. iud. & Alex. in consi.
xcj. col. iij. ij. volu. & Anto. corse.
in re. re. iij. extra. de iurciu. in
primo priuilegio iuramenti. er-
go si nō adimplet illud, ad quod
poterat præcisē compelli, venit
contra iuramentum, & est periu-
rus. ¶ Secundo, adducitur tex. in
ca. nostra. el. primo, de iurciu.
vbi qui pmissit factū cū iuramē-
to, teneat illud adimplere in for-
ma pmissioe: alias est periu-
rus. & pbat in c. querela. eo. tit. &
quod

quod no. Abb. per illū text. in c.
cum tempore. in ij. not. de arb.
vbi teneatur qs præcisē ob obser-
uatā laudi propter iuramentū.

3 ¶ Tertio, q teneatur etiā ad
poenā adducitur tex. in l. sanc-
mus. C. de fideius. ponderando
verbum, nō poterit, positū circa
prin. illius l. vbi si quis promissit
præstare aliquē sub poena, &
non potest illam præstare: tene-
tur solvere poenam salte elā-
pso illo tempore semeltri: & sic
difficultas non excusat à poena.

4 ¶ Quarto, q teneatur ad inter-
esse, adducitur tex. in l. ij. §. si. ff.
qui sat. cog. vbi promittens de
iudicio sisti pro alio, si nō adim-
plet, teneatur ad interesse. Idem
probat in l. fin. §. si quis in ius
voc. non ie. ¶ Quinto, adducitur

5 *tex. in l. qui autem. §. sed si quis.
ff. de consi. pecu. vbi si promi-
si dare Titium in fideiusorem
meum: & Titius non vult fidei-
bere, teneor ad interesse: nō ob-
stāte, q promissit factum alienū:
vel teneor præstare alium fidei-
usorē æquē idoneū: & ille tex.
multum stringit pro ista parte.

6 ¶ Sexto, quia ista pmissio nō
dicitur facti alieni, sed facti pro
prii: ex eo quia maritus promi-
ssit se curaturum, & facturum cū
effectu, & c. quo casu valet stipu-
latio, & teneatur contraveniens
ad poenam, vel ad interesse. Fa-
ctus est in l. quotiens quis. ff. de
verbo. obliga. & tenet Alex. and
in l. stipulatio ista. in princip. in
prima col. & ibi cōmuniter mo-

der. in limitationibus. eodē tit.
præsertim, quādo interuenit iu-
rumentum: nam valet tunc pro-
missio facti alieni: vt ibidē per
Alex. & las. in ver. quinto fallit.
¶ Septimo, quia hic nō solum
promissit se curaturum & factu-
rum: imò etiam adiecit illa ver-
ba. scilicet, quod non possit ex-
cusari fecisse suum posse, & c.
quo casu censetur renūciasse
omni difficultati: vnde non po-
test nunc dicere, quod fecit to-
tum suum posse vsque ad minas
& verbera: quia huic difficulta-
ti renūciauit: & promissit curare
& facere cum effectu. Vnde ne-
gari non potest quin saltem te-
neatur ad interesse propter esse
dum non sequitur & imputā-
dū est ei, qui se posuit in neces-
sitate, l. si fideiusor. §. si necessaria.
ff. q sat. cog. & l. cū postulassem.
in fi. ff. de dā. ifec. & l. quod si mi-
nor. §. restituito. ff. de minorib.
¶ Octauo, quia in cōventiona-
libus potest quis assumere pericu-
lum omniū casuum fortuito-
rum: & obligatur cum effectu:
ita tenet Alex. in l. sed & si quis.
§. quæritum. col. pe. & ibi cōmu-
niter doc. ff. si quis cau. pro hoc
est tex. in l. i. quod fundum. in
prin. ff. loca. & in l. que fortuitis.
in fi. C. de pig. ac. sed dictus ma-
ritus dicendo, q non possit ex-
cusari fecisse suum posse, & c. cō-
fetur expresse assumpsisse peri-
culū huius difficultatis: quæ diffi-
cultas potuit de facili per eum
cogitari Vnde iste casus non po-
tuit

test dici improbitus & incogitatus: ratio magis propter iuramentum, propter quod ceteris quis magis deliberat accedere ad actum faciendum: & ceteris quis cogitasse omnes casus, qui saltem in genere poterant considerari in illo negotio: vt tenet plene Alex. in cons. cxxxij. col. iij. in v. volu: & etiam in iij. col. ver. & ed fortius, &c. & Alex. i. l. i. si quis ita. col. iij. ff. de verb. oblig. & per doc. communiter in l. sciendum. cod. ti. & in d. s. questum. & in l. si conuenerit. ff. de iur. om. iud. & Alex. in cons. xxvij. co. iij. in primo vol. q. Nono, adducitur * tex. in l. si quis domum. s. j. ff. l. ca. vbi imputatur ei, qui non prospexit id. quod euenire potest. Similiter hic potest imputari marito, q. debuit prospicere, quod vxor sua noluisse renuntiare: maxime, quia hoc de facili erat prospiciendum: quia nemo presumitur velle iactare suum. cum de debito. ff. de probat. non ergo potest dictus maritus allegare aliquam deceptionem, quam possit se in necessitate, quam de facili cogitare potuit: ratio magis cum iuramento, vt supra. Quod corroboratur ex his, quæ no. Bart. in l. Titius in prin. ff. de lib. & posth. ¶ Pro par

10 te vero * contraria negatiua adducitur primo, quod non teneatur de perituro glofin terminis in c. ex rescripto in glo. fi. de iur. iuran. vbi expresse dicit, quod promittens factum alienum cum

iuramento non est periturus, si fecit quicquid potuit. Et si diceret, quod hic promissit factum proprium, scilicet se curaturum & facturum: dico idem in facto proprio: quia difficultas excusat quæ à perituro. tex. est i. c. breui. & ego enim. & in cap. querelam. & ibi Abb. & Fely. de iur. iuran. Deus enim solum animi iuramentum inspicit. cap. siquid inuenisti. xij. q. v. & sola facultas adimplendi inspicitur, in iuramento. c. beatus. xxij. q. ij. quia igitur dictus maritus fecit, quicquid potuit, vt vxor sua renuntiaret: & illa noluit, non est periturus: quia de facili excusatur propter hanc difficultatem, maxime in obligatione facti. & not. Bar. Alex. & communiter moder. in l. quod te. ff. si cer. pet. & i. l. si ff. qui sat. cog. & glo. in d. c. beatus. & glo. in c. vbi xxx. q. ij. & no. Bar. in l. Labeo. ff. de iur. iur. ¶ Secundo, quod * minime teneatur ad pernam, adducitur tex. in l. i. vbi d. s. pen. ff. ad l. Rhod. de iac. & l. ij. ff. si quis cau. & ista est communis conclusio, quæ tenet Bar. in cons. cxxxvij. inci. Martinus promissit, &c. & Abb. in ca. significatibus. in fi. de off. deleg. vbi proprie decidit hunc casum. & idem Abb. in ca. gemma. co. pe. de sponsa. & Ant. de but. in cap. ex literis. de spōsa. & habetur in deci. cclix. v. consi. Neapo. & hanc dicit esse communem opi. Fr. de are. in l. i. ita stipulatus. s. possum. ff. de verb. obligat. vbi dicit, quod

quod ista est communis opin. & seruatur in practica. licet ipse in puncto iuris innuat cōtrarium. Idem tenet Bald. in l. si pater. C. de colla. & Ioan. de Imo. in l. Titia. ff. de verb. ob. & Soci. in consi. iij. col. penul. ver. duodecimo. in primo vol. & Bar. Alex. & doc. in l. quod te. ff. si cer. pet. & in l. continuo. s. illud. ff. de verb. oblig. in quibus locis communiter deciditur, quod difficultas excusat à pena: maxime in obligationibus facti. ¶ Tercio, quod

12 * minime teneatur ad interesse, adducitur: quia non potest assignari recta ratio inter penam & interesse. nam interesse dicitur pena legalis. secundum Angel. & Alex. in l. si infulam. co. iij. ff. de verb. obl. vnde sicut cōmunis cōclusio supra in præcedenti arg. relata est quod difficultas excusat à pena: eodē modo ab interesse: & sic à pena legali. ¶ Quarto, quia * in obligationibus facti difficultas excusat à mora: adeo quod quando durat difficultas, nunquam censetur quis esse in mora: gl. est communiter approbata in d. l. quod te. in ver. in potestate i. si cer. pe. & ibi Bar. Alex. & communiter doc. & Bare. in d. l. continuo. s. illud. in fi. ff. de verb. oblig. per l. j. s. si frater. ff. de colla. bono. Ex quo sequitur necessaria cōsequētia. Nam omnia iura, quæ dicunt obligationem ad factum, teneri ad interesse, loquuntur post moram commissam: vt d. l. stipulationes non

diuiduntur. & ibi Bar. in v. quest. & in d. l. si quis ab alio. s. si. ff. de re iudic. sed dictus maritus non fuit in mora propter difficultatem, vt supra. ergo non potest teneri ad interesse nec ad penam: cum istæ obligationes accessorie succedant post datam moram. ¶ Quinto, adducitur * tex. in l. cū stipulatus sim mihi à Procuro. s. si. ff. de verb. oblig. vbi ille, qui promissit præstare fideiussorem, tenetur ad interesse, si fuit in mora: vt ibi expresse dicitur: ergo à contrario sensu, si non fuit in mora non tenetur ad interesse, & ita etiam probatur in l. si fundum. ff. de verb. oblig. Sed dictus maritus non fuit in mora ad difficultatem: ergo non tenetur ad interesse. ¶ Sexto, adducitur * dictum Abb. in ca. ex rescripto. ci. circa fi. de iur. iuran. vbi dicit, quod promittentes factum alienum, tenentur solum curare & præstare illam operam, quæ possunt: & sic ad aliud non tenentur. Sed quia dictus maritus fecit omnem suam operam, & conatum, ergo impleuit quod promissit: ita vt ad aliud non teneatur. Nec obstat, si diceretur quod imo promissit factum proprium, scilicet, se curaturum & facturum cum effectu, &c. vt no. Alex. in d. l. stipulatio ista. i. prin. ff. de verb. ob. quia respondet, vt infra in seq. argumento. ¶ 7o primo, hunc casum * decidit in terminis Franc. de are. in d. l. ita stipulatus. s. possum. ff. de verb. ob.

verb.ob.& idem Are.melius in
confi.xlij.col.iiij.ver.nec credo.
vbi dicit,quod licet promittens
factum alienum,obliget se cu-
raturum & facturum cum effe-
ctu,&c.tamen ista verba nō im-
portant aliud,nisi quod simpli-
citer & bona fide, & sine frau-
de curabit faciendi omnē suam
diligentiam,vt factum promif-
sum attendatur:non tamē obli-
gat promittentem ad impossi-
bile,secundum eum.Vnde licet
dictus maritus ita promiserit ta-
mē fuit executus factum suum,
quod promissū:praestando omnē
suam diligentia & operam bo-
na fide, & sine fraude.vnde ad
aliud teneri non debet.¶ Octa-
uō,adducitur * quod not. Abba.
in cap.gemma.circa fide spon-
sa.vbi dicit, quod quando quis
obligauit se curare & facere,
quod aliquis consentiat matri-
monio, vt supra dixerat in eo-
dem capitulo: si fecit, quicquid
potuit,& ille non vult consenti-
re,non tenetur ad pœnam.De-
inde queritur,si fian tenetur sal-
tem ad interesse,si promissio il-
lius facti fuit facta per stipula-
tionem.Et concludit de mente
Ioan.de Are.& Cy.quod nō:nisi
dolo versatus,fuerit:& ita dicit
cōmuniter teneri:vt ibi per eū.
18 Nono,quia * Franc.de aret.in
d.§.possum.semper loquitur co-
pulative,tam de pœna,qum de
interesse:& ita intelligit glo.in
d.cap.ex rescripto,scilicet,vt lo-
quatur etiam de interesse,& de-

inde ibi in ij.col.in ver.& quia,
vt dixi,&c.refert opin.sua, quā
tenet contra communem,scili-
cet,in puncto iuris:videlicet, q̃
licet quis faciat quicquid pote-
rit:tamen tenetur promittēs ad
interesse:& postea immediatē
subdit hæc verba formalia, vide-
licet opinio tamen contraria se-
queretur in practica propter au-
thoritatem contradicētiū,&c.
vnde quia loquutus fuerat de
interesse:& postea dicit seruand-
am esse in practica contrarium
opi.sequitur,quod etiam ad in-
teresse non tenetur promittens,
secundum veram opin.que in
19 practica seruatur.¶ Pro soluti-
ōe realsum dicta tria capita.
Et quo ad primū,scilicet,an te-
neatur de periurio:firmo hanc
secundam partem,scilicet,quod
indistinctē nō tenetur,si fecit
quicquid potuit:per iura allega-
ta in primo argumentō huius se-
cundæ partis:que clare loquun-
tur,& nullus videtur cōtradice-
re.Nec obstant rationes adduc-
te in primo & secundo argumen-
to primæ partis: quia concedo
quod iuramentum facit quem te-
neri præcisē ad factum,& debet
impleri in forma specifica:quan-
do illud factum præstari potest:
sed ad illud factum quod expli-
cari non potest per promitten-
tem, est impossibile quod quis
præcisē compellatur:praesertim
in facto alieno:ergo nō dicitur
periurus:quia non censetur per-
iuramentum promissū impossi-
bile:

bile: vt supra dixi in argumentis
secundæ partis,maximē, quia iu-
ramētū obligat iurantem Deo
Deus autem solum animum in-
tuetur iurantis,vt d.c.ñquid in-
uenisti.xliij.ques.v. Et ad hoc
retorquetur tex.in d.c.querelā.
de iureiurā. allegatus in secun-
do argumentō primæ partis:pon-
derādo ipsum in vt,necessita-
te:& in c.breuicor.it.Præter
quia per argumentā secundæ par-
tis,maximē in vj.vij.& viij. argu-
mento est probatum,quod facien-
do suum conatū & operā, adim-
pleuit quod promissū:& ad aliud
nō tenetur:sequitur quod nō est
20 periurus.¶ Quo vero ad * alia
duo capita,scilicet,an teneatur
ad pœnā, & ad interesse: in his
puro distinguendum,vt attenda-
mus verba cōtractus. Aut enim
maritus obligauit se curare cū
effectū,quod vxor sua renūti-
et: & non sunt addita illa verba,ita
quod non possit excusari scisse
suum posse & alienum factum
promissū,&c.& tunc similiter
teneo in vtroque casu hanc se-
cundam partē, scilicet quod fa-
ciendo totum suum conatum si-
ne fraude, non teneatur neque
ad pœnam, neque ad interesse:
quia difficultas excusat in obli-
gationibus facti,per ea,que alle-
gata fuerunt in secundo argu-
mento secundæ partis,maximē
per tex.in l.ñ vehenda.§.penul-
ti.ad l.Rhod.de iac.& per alia
allegata in alii argumentis se-
cundæ partis.nam de his habe-

mus decisōē in terminis Fra-
de Are.in d.§.possum. qui dicit
q̃ hæc opin.seruaretur in pra-
ctica:& per eundē Are.in d.cōa-
fi.cxlij.colum.iiij.prout dixi su-
prā in vij. argumento: scilicet,
quod illa verba,facturum & cu-
raturum cum effectū,&c.impor-
tant vt bona fide & sine fraude
faciat suam diligentiam, quod
promissum attendatur.vnde eo
ipso, quod fecit istam operam,
adimpleuit promissū: dummo-
do sine fraude fiat & sine collu-
sione. Nam solēt vt plurimum
promittēs colludere cū vxori-
bus: & simulare quod minatur
& verberant:tamen ad iniuicem
habēt intelligentiam in cōtra-
rium:tūc verum est,quod tene-
rētur mariti,hoc firmatur aper-
ta ratione:quia si difficultas ex-
cusat à mora,vt supra cōclusum
est:ubi non datur mora,nō suc-
cedit obligatio ab interesse in
promissioibus facti:& minimē
ad pœnā: quæ communiter ho-
die non exigitur, nisi quatenus
cum interesse cōcurrit: vt infra
dicam.¶ Non obstat l.* fanci-
mus.allegata in iij.argumento
prime partis:quia illa loquitur
in stipulatione prætorā & iudi-
ciali de præstando: in qua est
speciale,qd difficultas nō excusat
a pœnā: nisi interueniat mors
eius, qui erat præstandus. Ita
tenet Alex.in d.l.quod te.col.fi.
nor autem loquimur in stipula-
tione conuentionali:extra iudi-
cium,in qua difficultas excusat
à pœ-

ad poena: per ea quæ superius dicta sunt in ij. argumentum secundæ partis: & per not. per docto. in d. l. quod te. ¶ Ex prædictis remanet data responsio ad prima tria argumenta primæ partis. Ad quartum respondeo eodem modo, sicut dixi in præcedenti, scilicet, quod loquitur de stipulatione in iudiciali de iudicio sibi in qua difficultas non excusatur. per ea, quæ proximè dixi. ¶ Non obstat quintum argumentum, quia ad d. l. qui aut. §. sed si quis. potest responderi dupliciter. Primo, quia ibi non probatur quod promissor fecerit omnem suam diligentiam. Secundò, quia ibi promissum fuit factum alienum, continens id, ad quod ipse promittens erat principaliter obligatus: unde cum potuisset se liberare soluendo vel dando æquè idoneis fideiussoribus, & non fecit, merito tenetur ad interesse. Sed in casu nostro fuit facta promissio de mero facto alieno super eo, ad quod promittens non tenebatur: nec poterat alio modo hanc promissionem explicare, nisi faciendo quicquid potuit, et fecit. & hanc resolutionem sentit Fran. de Are. in d. §. possum. & est de mente Bal. in d. l. qui autem §. sed quicquid in l. et antiqua. ubi facit mentionem de ista difficultate: quando aliquis promissit extrahere fideiussorē de obligatione: nam faciendo quicquid potest, excusatur: et ubi per eū. & est de mente Lud. Ro. in con-

f. cccc. col. vij. in fi. ¶ Non obstat sextum argumentum: quia licet ista promissio sit facta pro prij, tamen difficultas excusat a facto proprio: ut supra dictum est: & etiam a periurio. ¶ Si verò in contractu conventionali sunt addita illa alia verba, videlicet, quod dictus maritus non possit excusari fecisse suum posse, & alienum factum promississe, & tunc quo ad periurium, dico idē, ut supra dixi. scilicet, quod non teneatur. per rationes supra allegatas. Sed totum dubium stat, quo ad poenam & interesse: nam in rei veritate vrgēt multum illa tria argumenta restantia, videlicet, septimum, octauum, & nonū. primæ partis: quibus non potest dari congruum responsum. Per quæ videtur dicendum quod tunc maritus teneatur ad poenam vel ad interesse: ex quo per dicta verba suscepit periculum difficultatis: & excludit seipsum ab eius allegatione: per ea, quæ not. Alex. & doct. in d. l. sed si quis. §. quælitum. ff. si quis cau. & per hoc patet responsum ad omnia argumenta secundæ partis: in quantum obstat huius conclusioni: quia in isto casu difficultas non excusat a mora, et eo, quia censetur per dicta verba illi renūtiatum. Nec obstat adducta per Ab. in d. c. gemma. & per Fran. in d. §. possum. quia ibi non dicitur, quod promissor adiecit illa verba, scilicet, quod non possit excusari fecisse suum posse,

posse, &c. & eodē modo respondeo ad id, quod dicit Fran. in d. consil. cxlij. & sic non fuit susceptum periculum difficultatis. ¶ In 14 mo tamen casu promissor excusatur sine aliquo dubio, etiam ubi essent adiecta dicta verba, scilicet, quando vxor esset mortua ante moram promittentis: & idē in quolibet alio, de cuius facto est promissum: nam tunc excusatur promissor ipso iure, propter impossibilitatem: per ea, quæ habentur in d. l. sancimus. & in l. si decesserit. ff. qui satis. cog. & est text. in d. l. qui autem. §. sed si quis. ff. de consil. pecu. ¶ Sed contra prædicta in secundo consilio videtur esse deci. cccxv. consil. Neap. ubi figuratur propriè iste casus, scilicet, quod maritus promissit, ut non excusaretur fecisse suū posse, & c. & tamē concludit ibi Marth. de æquitate, quod si fecit omnem suum conatum, non teneatur. Verum licet in figurato nem casus apponatur illa verba in prin. illius deci. tamē mouetur per illud consil. Areti. cxlij. & per nonnullas alias doctrinas, quæ loquuntur solum, quando quis promissit se curaturum & facturum: tunc adiectione illorū verborum, & per d. l. si veltet. Ne. dicitur in d. dec. quod ita fuisse decisum in pleno consilio: sed solum referuntur ibi opi. vnde per ea, quæ dicuntur in d. deci. non tollitur obitaculo de d. §. quanti. & de illis tribus ultimis argumentis primæ partis, scilicet, quæ

do est susceptum periculum difficultatis. Preterea, d. deci. cccxv. loquitur solum de poena, non autem de interesse: licet hodie nullam facerem differētiam inter poenam & interesse: ex quo secundum communem conclusionem de æquitate non exigitur poena, nisi quatenus cum interesse concurrat, secundum Ang. in consil. ccxix. col. fin. & habetur in deci. cccxv. consil. Neapol. ubi dicitur, quod hoc est de stylo faceri consilij: qui pro lege seruatur. idē tenet Ioan. de Ana. in c. fin. de vsu. doct. in l. cum allegas. C. de vsu. & Alex. in consil. fin. in iij. vol. Hinc dicit gl. in c. fraternitatis. xij. q. ij. quod in foro cōscientiæ non potest exigi poena conuentionalis. & Soci. i. cōf. cccxij. col. j. in fi. in primo volu. & Ab. in c. cum dilecti. de arbit. & Pet. Phil. Corn. in consil. clix. col. ij. in litera c. in iij. vol. Quod procedit in poena applicanda parti: sed ita venit applicanda fisco, exigitur ultra interesse partis. Ita de hoc est illa decisio cccxxij. consil. Neap. ¶ Quia igitur per d. deci. cccxv. non remanet euacuum motuum de assumptione periculi, sequitur quod remanet conclusio firma, quod quando maritus apposuit illa verba: ita quod non excusetur fecisse suum posse, & alienum factum promississe, & c. tenetur ad interesse, dato quod fecerit omnem suū conatū: & ita tenet: quia restat responsum in contrarium

28 dari nō pōt. Quod intereſſe pē
titur, vbi pœna nō eſt promiſſa:
ſed vbi eſt, pmiſſa, illa ſuccedit
loco intereſſe. ſi. ff. de prat. ſi.
& not. Bar. i. l. iij. §. Cato. i. ix. &
x. opp. ſi. de ver. ob. & illa tātū pē
titur etiā ſi excedat intereſſe, de
rigore iuris v. not. Alex. & doc.
i. d. l. ſtipulatio iſta. in prin. &
§. alteri. & Bar. in l. Lucius. ff. de
actio. empt. & eſt tex. & ibi Bal.
& doct. in l. ſi quis à ſocio. ff. p
ſocio. ſi tamē intereſſe eſt plu.
quā pœna, pōt peti illud plu.
vlt. pœna ſecū dū Bar. & doct.
in locis præſſe, pœna enim nō
debetur, niſi interſit: ſed nō cu
ramus quantū interſit: quia etiā
ſi modicū ſit intereſſe, poteſt pe
ti magna pœna, ſi promiſſa eſt.
ita tenet Bar. in d. §. Cato. in ix.
opp. ſi. & vide laſ. in §. oēs. col.
iij. inſtit. de act. & in d. l. ſtipula
tio iſta. col. iij. De æquitate autē
hodie nunquā exigitur per par
tem, niſi quatenus cū intereſſe
occurrit, v. ſuprà dixi. & per hoc
ſit expedita iſta q. Laus Deo.
Rob. Marā. Venetinus. V. I. D.

DISPUTATIO VIII.

Stante in regno diſpoſi
ne cōſtitutionis, ſacramen
de iure protom iſeos. v. r. ſi
clericus emat rē immobili
poſſit cōueniri iure cōgrui:
& an habeat locum ius
congrui contra clericum.

Clericus emens fundū an poſſit con
ueniri iure congrui per vicinum.
Statuta & leges laicorum cōtra li
bertatem eccleſiaſticam, vel clericis
onerofa non ligant clericos. & 3.
Statutū cōtra libertatem eccleſiaſti
cam quando deat. & 7. & 43. Li
bertas quid ſit.
Ius cōgrui eſt ſpūitū à iure cōmuni:
& ius obſeruatā dicitur iniurioſa.
Vendere non ſūi alteri inius quis
non compellitur. & 42.
Diligere debet quis magis ſuſum
quā proximū.
Ordinata charitas incipit à ſeipſo.
Elemoſynam qui vult facere, debet
incipere à ſeipſo.
Charitatis ordinē peruerſit qui pre
ſert bonum alienum proprio.
Dammū in rebus alienis poteſt qui
facere, vt emat damnum propriū.
Iudex poteſt dilatare iudiciū propter
periculum rerum ſuarum.
Clerici nō ligantur legibus laicorum,
quādo per eas eſt efficitur timidiore.
Statutum principis ſecularis cōſtitu
tionem perſonarum non ligat clericos.
Compromiſſum quod debet fieri vi
goris ſtatuti laicorum non ligat cleri
cos paſſim: ſed allicui poteſt clericus
eo vti. & 14.
Statuta preceptina laicorum non li
gant clericos.
Statutū quod prohibentur laici ne
gociari cum clericis, non valet. & 45.
Statutū prohibens vendere non ſub
ditis, non vincit clericos.
Clerici ſunt privilegiati in perſonis
& in bonis.
Bonæ clericorum ſunt privilegiata
ſicut bona eccleſiaſtica: & eo ipſo quod
veniunt

veniunt à laico in clericū ſunt exen
pta ab oneribus laicorum. & 46.
Statuta laicorum quatenus ſunt fa
uorabilia clericis, includunt clericos.
Clericus poteſt vti allicui ſtatuti la
icorum: ſed non paſſim, vnde poteſt
preſentare inſtrumentum ſecundum
formam ritus contra laicum: ſed con
tra eum preſentari non poteſt.
Clericus excludit foreſem à ſucceſ
ſione patris, rigore ſtatuti.
Ius ſtatuti requirit certā ſolentiam in
cōtractu, an includit clericos. & 48.
Statuta non includunt perſonas non
ſubditas.
Ius nobis quaſitum ſine ſaculo nōſtro
à nobis aucti non poteſt. & 49.
Lex Imperatoris que non tractat
materiam ſpiritualē, nec obuiat ca
nonibus, ſervanda eſt etiā in ſero
eccleſiaſtico. & 20. & 47.
Statuta laicorum approbatur per Pa
pā, quando ſunt rationabilia. & 27.
Papa cōſeſſet approbare leges laico
rum, quando ſunt rationabiles. & 27.
Leges civiles ſunt diuinitus prolata
per ora principum.
Statuta laicorum, que poſſunt aſſerre
commodū & incōmoda clericis, non
dicuntur contra libertatem eccleſia
ſticam.
Clericus an teneatur vltra vires he
reditarias, ſi non fecit inuentarium.
Clericus ligatur vltio litigioſi per le
gem civilem.
Clericus an teneatur ad obſervan
tiam l. quoties. Cae rei vendi.
Clerici ligantur lege civili, quando
non faciunt notabile prauitiam.
Ius congrui ſuit ſacrum cum maxi
ma æquitate ad euitandas ritas.
Ius congrui ſuit introductum de iu
re diuine.
Statutum, quod mulier non poſſit
alienare extra filios ſuos, habet locum
etiā ſi alienaret clericos.
Statutum ob rationabilem cauſam,
licet per conſequentiā faciat ali
quod incommodū clericis, debet ſer
uari inter clericos.
Statutum in por eſt ſolutionē euni
bus, & n. ad inuadū, & c. dicitur etiā, d
eos qui vadūt ad mōdū in eccleſia.
Teſtator non poteſt inſtituere eccle
ſiam, & ſilium ex heredare.
Statutum excludens feminas pro
pter maſculos, cenſetur excludere etiā
feminam monialē.
Statutum ligat clericos, quando in
iecit vinculum ante clericatum.
Imperator dicitur de minimis totius
mundi, & omnium rerum tempora
rium: & poteſt in povere legē quam
vult in diuinis rebus.
Legem condere eſt iuriſdictionis &
de maximo imperio.
Alienatio quādo eſt prohibita cōſe
cratione certæ perſonæ, non poteſt fieri
etiā ad piaz cauſas: has admittitur
illa perſona ad renouandum. & 37.
Bona debitori quando venduntur,
preferunt creditor & cauſaſanguinis
in emendo.
Iure congrui quando agitur, quod
dicitur in ſum preium.
Fiſcus habens rem communem cum
privato, poteſt illam vendere totam
in uno ſocio, qui ſocium preferunt
non nobis in emendo.
Emphyteoſis finita debet renouari
deſcendentibus illius qui primo ha
luit, alius poteſt appellari.
Celum ſenetur redere parit ſuam

- fructu domino potius q̄ extraneo. **44** Laicus venditor potest compelli per
Fiscum tenetur rem sacerdotis confi-
secratam locare potius sp̄s illius sa-
cerdotis quā extraneo.
- 33** Vicinitas cōtra mīto concedatur
etiam cōtra ius commune, quē aliās
non concederetur.
- 34** Statutum quod res vendatur con-
forti ligat clericos.
- 35** Constitutio, sancimus, de iure con-
grui induci duas principales promi-
ssiones, vnam scilicet cōtra venditorē
& aliam contra emptorem.
Actio oriens ex iure congrui est rea-
lis, & datur contra emptorem.
Dominium in iure cōgrui trāsfertur
renocabilmente: & quid importat hoc.
- 36** Traditio munda si non habet causam
precedentem habilem, non valet.
- 37** Statutum requirens insinuationem
in donatione, operatur, vt non valeat
donatio laici facta clerico sine illa
selemnitate.
- Contrahere nō potest subditus sp̄reta
lege, sū superioris.
- 38** Testamentum debet habere solenni-
tatem statuti, etiam si in eo instituat-
ur clericus.
- 39** Lex, quę potest afferre commodum
& incommodum, per hoc non dicit-
ur clericis onerosa.
- 40** Conductor antiquus si offert tantū,
quāntum vult dare nouus, & an præ-
feratur nouus, & ai.
- 41** Gabellarius anni precedentis prefer-
tur nouo licitatori, si itūdem offerat,
quantum nouus.
- 43** Statuti vt dicatur contra libertatē
ecclesie, cō quā clericis efficiuntur is-
miiores, quę timide ac cōsideratur.
Jactus vaporis nō est cōsideratio.

- 1** A sidue in* palatiis veni-
atur questio vtilissima, &
hactenus indiscussa: verum cle-
ricus emptor alicuius fundi pos-
sit per vicinū molestari & conue-
niri iure cōgrui super dicto fun-
do, offerendo idem pretium vi-
gore constituti. sancimus, de iure
protom. cuius dispositio com-
muniter seruatur in regno. Et
quia ista materia est particula-
ris, quę in paucis libris habetur,
& nullus doctor ea tractat ma-
gis diffusē, nisi modernus ac vti-
lis doctor regnicolis Mathæus
de afflicto, Neapolit. in suo no-
tabili commento super d. cōstit.
sancimus. in quo bis tetigit hāc
quest. in specie, & cōtrarias de-
cisiones ponit. Nam in princ. il-
lius consti. in iij. col. firmat cō-
clusionem contra clericū, scilicet
quod teneat iure cōgrui.
Sed in §. si. eiusdem consti. in v.
col. mouet iterum istam q. & fir-
mat cōclusionem contrariā. scilicet
in fauorē clericū, quod non
teneatur iure cōgrui. Ex quibus
contrariis decisionibus questio
ista redditur magis dubia, adeo,
quod vidi plures iudices & ad-
uocatos super ea hāsitare: vt ta-
men habeatur in futurū super
ea vera cōclusio, decreui ipsam
plene per argumenta ad partes
disputare. ¶ Et primō, p* parte
negatiua in fauorē clericū, quod
non teneatur iure congrui, ad-
ducitur. Nā leges & statuta lai-
corum, quādo sunt contra li-
bertatem ecclesiasticam, & cle-

ricis onerosa, non ligant ipsos
clericos: vt aucten. cassā. & ibi
plene per Salic. & doct. C. de sa-
crosan. eccle. & Anto. de Butr. &
Abb. in c. fide de vita & ho. cle. &
in ca. quod clericus de foro cō-
pet. Abb. & Fely. plenissime in
capitulo, ecclesia sancte Mariae.
de consit. Bar. in l. leuēstos po-
pulus in quinta q. C. de summa
trinitate, & fide catho. & Alex.
in cōst. ccxiiij. & ccxiiij. in ij. vol.
Pet. de Anch. in cap. canonici sta-
tuta. de consit. & Car. in c. per-
pendimus de senten. excommu-
Ioan. And. & Abb. in capitu. j. de
ope. no. nun. Sed dicta lex indu-
cens ius cōgrui, est Principis se-
cularis & clericis onerosa: ergo
non debet addringere clericos.

* Et quod sit onerosa, probatur,
nam illa lex dicitur cōtra liber-
tatem ecclesiasticam, quādo per
eam prohibetur clericis ea, quę
sunt sibi concessa de iure com-
muni. Ita tenet Fely. in d. capit.
ecclesia sancta Mariae. columna
xxvij. versic. tertia fuit opin. & c.
& ibi etiā Ant. de Butr. & Imo.
& in capitu. terra de electi. &
Fulg. in d. aucten. cassā. & Alex.
in d. consi. cxiij. colum. ij. in fin.
& colum. penult. & in d. cōstho
ccxiiij. colum. iij. in fin. in ij. vol.
Sed iure communi vnicuiq; li-
cet disponere de re sua, prout
sibi placet. In re mandata. C.
manda. l. nec emere. & ibi per
doct. C. de iure deli. & per ius
congrui priuatur ista libertas:
quia tenetur quis volēs vende-

re, requirere cōsortem: Item tenetur emptor reuēdere vicino, per dictam constit. sancimus. vnde respectu clericorum dicta lex est onerosa: & contra libertatem ecclesie. Nam libertas nihil aliud est, nisi naturalis facultas eius, quod cuique facere libet, & c. l. libertas. si de sta. ho. sed p. dictum ius congrui impeditur quis facere voluntatem suam à iure communi petmissam: ergo d. consil. sancimus. cum priuilegium clericis libertate sibi à iure communi cōcessa, satis dicitur contra libertatem ecclesiasticam: & seruari nō debet inter clericos.

4. ¶ Secundo: & magis in specie in terminis nostris adducitur: quia per ius commune in specie prohibetur ius congrui. Probatur primo, p. l. j. & ibi Bal. in primo no. C. communi diui. vbi potest quis vendere non requisito cōsorte, probatur etiam in l. ne cui. C. loca. Item, p. batut magis clare in l. dudum. C. de contrahen. emp. vbi Imperator annullat omnes obseruantias, quae prius erant super isto iure congrui: & concedit liberam facultatem vendendi & emendi. Item, probatur per linuitū. C. de contrahen. emp. vbi non cōpellitur quis inuitus vēdere alicui. Item, in dicta l. dudum. Imperator appellat obseruantiam iuris congrui iniuriosam, & in re veritate non posset considerari melior tex. in fauorem clericorum: nam per illam. l. ostēditur,

quod non solum d. constituto, sancimus. est contra libertatem ecclesiae: sed etiam est iniuriosa clericis: ergo nullo modo inter eos est obseruanda: patiuntur enim iniuriā clericis eo ipso, quod compellerentur vendere rem emptoria: contra d. l. inuitum. & sic priuantur libertate iuris communis: contra ea, quae not. Abb. & docin capitulo j. de contrahen. emp. ¶ Tertiū, * confirmatur quia per tale legem clerici priuantur beneficio sibi concessio ex diuina & humana lege: quod est, vt quilibet diligit magis seipsum, quam proximum suum. nam ordinata charitas incipit à seipso. l. praes. C. de serui. & aqua. cap. non satis. lxxvi. dist. & gl. in c. quiescamus. xxi. dist. pro hoc est text. in cap. qui vult, de poen. dist. iij. Vbi dicitur, quod qui vult dare elemosinam, debet incipere à seipso. & tex. cum gl. in ver. semetipso. in capitulo. si non licet. xxii. q. v. & dicit Ange. in consil. cel. iij. colum. j. quod peccat contra ordinem charitatis, qui praestet charitatem alienā charitati propriae. Idem tenet Spec. in titu. de aduocato. §. j. ver. sed nunquid clericus. * Hinc videmus, quod à iure permittitur alicui facere damnum in rebus alienis, causa vitandi damnum in rebus propriis. l. qui seruandū ff. de praescrip. ver. & l. i. quis fumo. ff. ad l. Aquil. Item causa vitandi periculum rerum suarum, potest iudex

dex diuertere, & dilatare iudicium. l. si lōgius. in principio. ff. de iudi. Sed per dictum ius congrui peruertitur ille ordo charitatis: quia compellitur quis potius dare alij, quā sibi: quod est contra omnia iura diuina, canonica & ciuilia: Cum nemo compellatur de suo facere beneficium. capitulo. cum ex officij. de praescrip. & limitum. C. de contrahen. emp. ergo sequitur, quod non debet ligare clericos. ¶ Quarto confirmatur: quia tunc lex vel statutum dicitur contra libertatem ecclesiasticam, quando clericis efficerentur timidiore ad aliquem actum faciendum: secundum Bar. in d. authent. cassia. C. de sacrosan. eccle. & Bar. in l. j. §. quia onerā. de re. qua. re. actio non dā. & Abb. in capitulo. no. uerint. de sen. excom. & Felyn. in d. capitulo ecclesia sancte. Ma. to. rix. colum. xxvij. versu. secunda fuit opin. & c. Sed per dictā constitut. clerici efficiuntur timidiore ad emendum: quia scientes rem posse sibi auferri à vicino, non emerent, ergo non debet seruari inter clericos, vt habeat libertatem emendi. ¶ Quinto, adducitur: quia quando lex vel statutum principis secularis est coactiuum personarum ad aliquod faciendum, nō ligat clericos. Ita tenet Abb. in cap. quod clericis. in vij. colum. in fin. de foro compe. & Felyn. in d. capitulo. ecclesia sancte. Mari. v. col. xxxvij. ver. quintus. & vltimus

& c. ex quo vendicaret sibi iurisdictionē in clericis princeps secularis: qui potius clericis debet obedire. c. cū ad verū. & c. nūquā. xcvj. dist. sed d. consil. sancimus est coactiuum personarum ad aliquid faciendum, tam respectu venditoris, quā emptoris. nā compellit venditorem ad requirendum vicinum. Item compellit emptorem ad reuendendum vicino: ergo non debet seruari inter clericos. ¶ Corroboratur * ex his, quae in simili dicimus de compromisso, ad quod astringitur litigantes per statutum: nam non ligat clericos, secundum Alex. in cōs. ccxij. colum. xij. in secūdo vol. & Soci in consil. lxxj. col. iij. in quarto vol. & hoc ex illa ratione: quia est coactiuum personarū: vt plenē per Soci. in d. consil. lxxj. ¶ Sexto, adducitur: quia statuta preceptiua laicorum nō ligant clericos: secundum Alex. in d. consil. ccxij. col. pe. & c. cccxliij. col. ij. in ij. volu. & Gemi. in cap. fi. in prin. de offi. dele. lib. vj. & est text. in cap. clericis. & ca. fin. de immu. eccle. lib. vj. & in clem. praesent. de cōs. & ibi Car. & per Abb. in capitulo, innouamus. de censu. sed dicta cōsili. sancimus est praecipitiua: quia praecipit requirere cōsortes. Item. praecipit reuendū vicinō. ergo nō debet seruari inter clericos. ¶ Septimo, adducitur: quia text. fere in terminis, in cap. fin. de immu. eccle. lib. vj. vbi non valet statutū quo laici

prohibetur vendere clericis. & dicit ibi Gemi. in principio. q. siue hac prohibitio fiat directe, siue indirecte, procedit dispositio illius cap. Nam dicitur contra libertatem ecclesiasticam, quando clerici non possent libere negotiari cum laicis. sed per ius cōgrui saltem indirecte prohibetur clericis emere: quia quando clericus non est vicinus, repellitur per vicinum: ergo non debet ligare clericis: & hoc proprie dicit Bal. in d. l. dudum. in principio. C. de cōtrahe. emp. vbi dicit obseruanti iuris cōgrui, esse onerosam & cōtra libertatem. ¶ Octauo, adducitur: quia statutum, quod prohibet vendere certis personis, puta non subditis, non includit clericos: & dicitur contra libertatem ecclesiasticam. Ita tenet lo. And. & Gemi. in si. de immo. eccle. li. vj. & Alex. in cons. cxxij. col. ij. in ij. vol. & Fely. in d. capitulo. ecclesiasticam sancte Marie. col. iij. ver. non quero, & c. vbi dicit, q. ista est communis opin. & Barto. in l. filius familiaris. §. diui. col. iij. ff. de lega. primo. Sed in proposito d. constitutio. sancimus. prohibet vendere certis personis, scilicet non coniunctis: ergo non debet includere clericos. ¶ Nono, adducitur: quia clerici sunt priuilegiati non solum in eorum personis, sed etiam in eorum bonis: intantum quod licet aliqua bona, dum sint penes laicum, sint subiecta oneribus statuti laico.

rum: tamē eo ipso, quod perueniunt in posse clerici, efficiuntur exempta, & gaudent priuilegio clericorum, & iudicantur per iura canonica. ita tenet Bald. in l. placet. ver. quarto iuxta hoc, & C. de sacros. eccle. & ibi etiam Barto. Fran. de Arc. & las. & gl. in l. incola. ff. ad municip. Nam mutatio personae mutatur qualitas & conditio rei. l. Paulus respo. dicit per procuratorem. ff. de acqui. hære. & l. j. C. quando & qui. quar. pars deb. libr. x. & tenet And. de Yser. in tit. quæritur rega. in vers. plautorum. col. ij. Quantum enim ad hoc priuilegium exemptionis à statutis laicorum bona laicorum & ecclesiasticarum parificantur: vt est text. in clemen. presenti. & ibi Card. in ij. not. de cens. & capitulo si. & ibi Anto. & Abb. de vi. & hoc cler. & in capitulo aduersus. & capitulo, non minus, de immo. ecclesiasticam. & Bartol. in l. j. col. iij. C. de mulie. & in quo lo. & Specul. in titu. de clericis coniug. col. iij. & Archi. & Gemi. in capitulo j. de immo. et clesi. lib. vj. & quod bona clerici sunt priuilegiata, sicut personæ: tenet etiam Abb. in dicto capitulo ecclesiasticam sancte Marie. col. antepe. Nunc in proposito licet fundus, qui venditur, dum est penes laicum, sit subiectus oneri dictæ constitut. sancimus. tamen postquam est alienatus in clericum, mutauit illa cōditionem: & debet iudicari liber, per iura

canon

canonica: respiciendo exemptionem à persona clericis: & sic clericus non debet teneri ad reuendendum. ¶ Decimo, adducitur: quia leges & statuta laicorum, quatenus sunt fauorabilia & priuilegiata clericorum, includunt clericos. Hinc est, quod clerici possunt actiue vti statuto laicorum, in eorum fauorem: non autem passiuè potest alius vti contra clericos: & hoc in terminis nostris tenet Abb. in capitulo constitutus in ver. not. de re sita. in inte. vbi proprie loquitur in iure congrui: & tenet q. clericus actiue potest vti iure cōgrui contra laicum: & in hoc approbatur tale statutum per Pam. ibi, scilicet in fauorem clericis: non autem passiuè. Ad idem est gl. in capitulo, nouit. in vers. quicumque. de iudi. & ibi Abb. in nona colum. ver. vltimo glo. hic colligit argumentum, & c. vbi dicit, quod ecclesia potest vti lege ciuili pro se: non tamen tenetur recipere contra se: quia hoc est inductum in fauorem ecclesiæ, non debet in eius odium retorqueri. Item dicimus in cōpromisso inducto per statutum: nam clericus potest petere fieri compromissum iuxta formam statuti: & tamen laicus non potest petere clericis inuito, quod fiat compromissum. vt declarat Soci. in d. consil. lxxj. in iij. vol. & præsertim in penul. column. nec in isto casu habet locum prætorum: in re: vt possit quis

dicere clerico: patere legem, quā tute ipse tulerit. vt est text. in c. cum omnes. de consil. quia cum talis lex non sit facta ad constitutionem clericis, cessat editum, quod quisq. iuris. l. iij. in prin. si. quod quisque iur. ita de clarat Soci. in d. consil. lxxj. col. penul. & Bal. pulchre in l. cūctos populos. col. vj. ver. sed hic veteris quaritur, & c. C. de sum. tri. & si. catho. vbi plura exempla ponit, maxime de instrumento habente executionem vigore statuti: nam clericus potest vti statuto contra laicum: sed non e cōtra: & hoc facit pro ritu magis curiæ: qui incipit, Itē siqui debitorum. nam clericus actiue pollet presentare instrumentum secundum formam ritus, non autem passiuè contra eum presentari potest per prædicta. Similiter facit ad statutum excludens feminas à successione propter masculos: nam clericus masculus excludit sororem, & gaudet beneficio statuti: secundum Bald. ibi. & Abb. in dicto capitulo. ecclesiasticam sancte Marie. col. fin. ex quibus sequitur conclusio, quod dicta constitut. sancimus. inquantum concernit fauorem clericorum, procedit in clerico, scilicet actiue, vt ipse possit re euincere iure congrui: non autem passiuè potest conueniri iure congrui: secundum Abb. in d. capitulo. constitutus, & sic verior videatur opin. Matthari, quam possit in s. filius constitutio

Aa 5 tutio

curiois, sancimus. ¶ Undecimò,
 15 adducitur: quia quando aliqua
 lex vel statutum Principis secu-
 laris mandat contrāctum vel
 alium actum nō fieri sine certa
 solennitate, non tenetur clericus
 seruare. distam solennita-
 tem: sed potest actum celebrare
 sine illa. Ita plene tenet Abb. in
 capitulo relatum. el primo. de
 testa. licet hæc opin. non sit in-
 distincte vera in clerico, sed in
 ecclesia sic ut declarat plene Fe-
 lyn. in d. capitulo ecclesia san-
 ctæ Mariæ. col. xxxvij. ver. quar-
 tus casus. & c. Statuta enim quæ
 uis generalia nō includit per-
 sonas nō subditas: vt per Ab. in
 capitu. à nobis. el primo. col. ij.
 de sen. ex com. Nam eorum vali-
 ditates dependet ex potestate sta-
 tuentium: secundum Abb. in di-
 cto capitulo, ecclesia sanctæ Ma-
 riæ. col. iij. ver. ad primum. & c.
 Verum in casu nostro videtur
 procedere istud argumentum:
 quia solennitas requisitionis vi-
 cini inducta per d. constitutionē,
 sancimus. videtur esse persona-
 lis na respicit personam vendi-
 toris: & hoc procederet, quādo
 clericus esset venditor. ¶ Duo-
 16 decimò & vltimò, pro ista parte
 adducitur: quia id, quod no-
 bis quaesitum est sine facto no-
 stro, à nobis euelli non potest. I-
 id, quod nostrum. si de reg. iur.
 & hoc est etiam de iure gentiū:
 ex quo iure fuerunt introducti
 cōtractus: maxime cōtractum se-
 mioris. I. ex hoc iure. ff. de iust. &

iure. Vnde postquā res fuit ac-
 quisita clerico per contrāctum
 emptionis, non debet posse ab
 eo inuito auferri ex statuto lai-
 corū: quia tolleret sibi id, quod
 ex iure gentium acquisiuit: &
 esset valde onerosum clerico.
 17 ¶ Pro parte verò cōtraria affir-
 matiua, scilicet qd imò clericus
 tenetur iure cōgrui, & ligetur
 p. d. cōsti. sancimus. adducitur pri-
 mò, quia d. cōstit. sancimus est
 lex imperialis facta ab Impera-
 tore Federico: quo casu quando
 lex imperialis nō tractat de ma-
 teria spirituali, nec obuiat cano-
 nibus, seruanda est etiam in fo-
 ro ecclesiastico contra clericos.
 ita tenet gl. & Abb. in cap. col.
 xij. de ope. no. nun. & gl. in ver.
 temporalium. in c. cum ad veni.
 xcvj. dist. & Arch. in c. si inter epi-
 scopos. vj. q. iij. & Pet. de anc. c.
 canonū statuta in prima quest.
 de cōsti. gl. in c. p. ceterum. de
 dona. doc. in l. priuilegia. C. de
 sacrosan. eccle. sed d. cōsti. sancimus
 non loquitur de re spirituali:
 non de materia cōcernenti
 peccatum: nec cōtrariatur ca-
 nonibus: imò de iure canonico
 approbatur: vt infra dicā: ergo
 seruari debet in vtroque foro
 contra clericos. ¶ Secundo ad-
 18 ducitur: quia d. cōsti. & eius ob-
 seruantiā. reperitur expressè p-
 probata per canones, scilicet p.
 d. c. constitutus de in inte. restit.
 vbi expressè mandat Papa seruari
 illā obseruantiam, vt res ven-
 datur cōfortibus: & ibi hoc de-
 clarant

clarant plenius Anto. de but. &
 Imo. ergo non potest dici contra
 libertatem ecclesiæ, post-
 quā Papa approbat ipsam. Hinc
 videmus. quod sapius Papa so-
 let approbare statuta & consue-
 tudines laicorum, quando sunt
 rationabiles: vt in capitulo. cum
 venissent. de eo, qui mit. in. pos.
 & in capitulo. ceteri. de dona.
 & in capitulo. ij. de arbi. lib. vj. &
 habetur in capitulo. clerici de
 iud. & quod not. Pau. de Cast. in
 authen. causa. quæ cum mona-
 cho. colum. ij. C. de episcop.
 19 clericis. * & dicit lex canonica,
 quod leges ciuiles sunt diuini-
 tus prolatae per ora Principum:
 capitul. si. xvj. quest. tertia. & tex.
 in capitulo. super specula. de pri-
 uileg. dicit quod sancta eccle-
 sia legum ciuiliū non respuit
 famulatu: quæ vestigia iustitiae
 & aequitatis imitatur. ¶ Tertio,
 20 adducitur: quia tunc lex ciui-
 lis dicitur præiudicialis cleri-
 cis, quando solam incommo-
 diis afferre potest: sed quando
 lex ciuilis potest afferre com-
 modum & incommodum, non
 dicitur præiudicialis: nec contra
 libertatē ecclesiæ. ita tenet
 Abb. in d. capitulo, ecclesia san-
 ctæ Mariæ. columna quinta. ver.
 circa hoc tamen. & c. vbi per hoc
 inferit, quod lex ciuilis loquens
 de contrāctu emptionis, com-
 modati, vel depositi, vel similis,
 debet seruari inter personas ec-
 clesiasticas: ex quo non contra-
 dicit canonis & potest afferre

commodum & incommodum:
 per text. in dicto capitulo j. de
 ope. no. nun. vbi demolitur ec-
 clesia nouiter adificata contra
 nuntiationem noui operis indu-
 ctam à iure ciuili. & in capitulo,
 ecclesia. el primo. vt lite penden-
 te. vbi Papa per leges ciuiles iu-
 dicat inter clericos: & idem re-
 net Fely. in d. capitulo ecclesia
 sanctæ Mariæ. co. xxv. ver. ex præ-
 dictis istis. & c. & Pet. de anch. in
 dicto capitulo canonum statu-
 ta: & Abb. in cōf. lxxij. co. p. e. in
 ij. volu. Sed in casu nostro ista
 lex imperialis de iure congrui,
 loquitur super contrāctu em-
 ptionis & locationis: & non est
 præiudicialis: quia potest afferre
 commodum clerico agenti
 iure congrui: ergo seruari de-
 bet inter clericos, cum contra-
 riū non reperitur iure canonū.
 ¶ Quarto, adducitur * quia secū-
 dum magis communem cōclu-
 sionem clericus adiens heredita-
 tem non confectio inuentarij
 tenetur vltra vires hereditarias.
 & tamen hoc est inductum per
 legem ciuilem: vt habetur in l.
 si. C. de iure delicta tenet Ange-
 Alex. & Iac. & communiter doc.
 in dicta l. si. q. si. quicquid dicat
 ibi Bar. idem tenet Abb. in d. ca.
 ecclesia sanctæ Mariæ co. v. & ibi
 etiā Fely. remissiū. in xxv. co. &
 Abb. in cōf. lxxij. co. p. e. in ij. vo-
 lū. solā ecclesiā excipit à cōse-
 ctione inuentarij. & Bal. expresse
 in d. l. si. in prin. in vj. q. & Ang.
 in l. j. si. hæc stipulatio. ff. si cui
 plus

plus, quàm per l. Falcid. & plenè per cano. in c. j. de testa. & in c. j. de solutio. Similiter clericus te netur vicio litigiosi, quod est in ductu à iure ciuili: vt d. c. ecclesia. vt lite pen. & Abb. in d. ca. ecclesia sanctæ Ma. col. v. Ergo leges ciuiles seruatur cõtra clericos, non obstat, quòd possit eis quòd; afferre incommodum: vt dixi in præcedenti argumento. Eodem modo debet seruari ista lex ciuili, tractata de iure con-
 22 grui ¶ Quintò adducit: ga secundum commune cõsolationem, dispositio l. quoties. C. de rei v. seruatur etiam cõtra clericum, non obstante, quòd potest afferre incommodum. Ita tenet Abb. in c. continebatur. de his, que fi. à præla. & Alex. in cõs. cxxij. in v. vol. & Fely. in d. c. ecclesia sanctæ Ma. col. xvj. & tractat illa l. materiam venditionis. Nā si res primò venderetur clerico, deinde venderetur & traderetur laico, præfertur laicus secundus emptor ratione possessionis: vnde non est mirum. Sicut eo modo ratione possessionis potuit lex ciuili præferre laicu clericis: etiā & ratione vicinitatis rei ratione iuris cõgrui: & sufficit, qd in vtroq; casu possit quondò; clericus habere cõmodu, quod est, quando ipse prius habuisset possessionem, vel haberet rem vicinam: quia auocaret rem ab emptore p. ius cõgrui. ¶ Sextò,
 23 adducitur: quia * quando lex ciuili non facit notabile præiudi-

cium personis ecclesiasticis, debet seruari etiam inter clericos: ita tenet Fely. per plura in d. c. ecclesia sanctæ Ma. col. iij. ver. quartum notabile, & c. & co. xlj. ver. primò limitatur. & c. Sed p. ius cõgrui nō sit notabile præiudiciu clericis: quia dato quòd perdat rem, tamē recupera suū pretiū. Item d. l. lancimus. est facta cum maxima equitate & ratione, ad euitandas discordias & rixas, quæ possent oriri inter vicinum & nouum emptorem: & sic facta est ob cõmune bonū ciuitatis: quod equiparatur bono ecclesiæ. vt tenet Cald. in cõs. xxj. in fi. in ti. de cõsti. Item d. l. lancimus. est conformis cum iure diuino: secundum quod erat introductum ius congrui, vt habetur Ieremiæ cap. xxxij. vbi dicitur: Eme agru meū. tibi enim competit ex propinquitate, vt emas, & c. & habetur Ruth c. iij. ergo tato fortius seruari debet inter clericos. ¶ Septimò, adducitur: quia * si statutum dicitur, quòd mulier habens filios, non possit rem alienare extra filios suos, habet locum etiam si alienaret clericis: & sic tale statutū factum cõtemplatione filiorū, ligat clericos. ita tenet Fely. in d. c. ecclesia sanctæ Ma. col. xlj. ver. primò limitatur, & c. ergo eodem modo, quando statutum dicitur, quòd res nō possit alienari extra vicinos: cum par videatur ratio grauiaminis. ¶ Octauò adducitur: quia * quando statutum

tutum laicorum est factū ob aliquam rationabilem causam, principaliter in odium clericorum: dato quòd per aliquā consequentiam clerici haberent aliquod incommodum, non est in consideratione: & seruari debet etiā inter clericos: & sufficit, qd in statuto clerici non nominentur, vt possit obstatere tex. in c. fi. de immu. eccl. i. vj. Hæc cõclusio probatur p. multa exempla. Primò, ex his, que tenet Cald. in cõs. xxi. in ti. de cõsti. vbi dicit, quòd si statutū imponit certā solutionē euntibus ad machinandum, habet locum etiam in his, qui vadunt ad molen dinū ecclesiæ: non obstat, quòd per quandam cõsequentiā videatur in aliquo lædi ecclesiā. Secundo, probatur ex his, que notabiliter tenet Abb. in cõs. lxij. in primo vol. vbi tractat quomodo indirectè potest statutū impedire legatū ad pias causas, & per Fely. in c. a. ecclesia sanctæ Mariæ. in xlij. col. Tertiò, quia lex ciuili mādatur filiū institui heredem: aliis testamentū patris non valet. & tamē hoc procedit, etiā quando ecclesiæ esset heres instituta: quia nō potest quis filium exheredare, & ecclesiā instituere. c. quicūq; xvij. q. iij. & gl. in l. si quis ad de clinandam. C. de epi. & cle. sed in pposito dicta l. lancimus. est facta ob rationabilem causam, approbatā etiam de iure canonico: per c. constitutus. de in integ. restit. & etiam de iure diui-

no: vt dixi suprā in vj. argumentò. & nō loquitur cõtra clericos: nec est facta in odiiu clericorū. Vnde non curatur, qd clerici patiuntur aliquod incommodum, quando emunt: præsertim cum habeant commodum, quando emunt: vt suprā dictum est in tertio argumento. Confirmatur, vt prædicta: quia statutū excludēs feminas propter masculu, cõstat, etiam excludere feminam monialem, nō obstante quòd sit persona ecclesiastica. Ita tenet Abb. i. c. quòd clericis, col. x. de foro compe. & Fely. in d. c. Ecclesia sanctæ Mariæ. col. xxxij. & Paul. de cast. in cõs. cccij. in j. vol. & Soci. in cõs. lxxxj. col. iij. & v. in primo vol. & vt plurimum assignant rationem: quia statutū iniicit vinculum ante clericatū: & propterea ligat clericos: secundum Abb. in d. cap. quòd clericis. col. ix. & ibi Io. And. & Soci. in d. cõs. lxxxj. in pen. col. in fi. ¶ Nonò, adducitur: quia * Imperator censetur dominus omnium rerū temporalium, quæ sunt in mūdo, factæ quo ad iurisdictionem, & potestatem. l. bene à Zenone. C. de quadri. præscrip. c. quo iure. vij. dist. & cap. conuenior. & ibi gl. prima. xxij. quest. vij. Appellatur enim dominus mundi. l. de pectio. ff. ad l. Rhod. de iac. glo. in ca. Adrianus. el. ij. lxij. dist. & gl. in c. venerabile. de elec. & Car. in cle. j. de sum. tri. & fi. c. & Bar. in 5. omnem. co. j. & ij. in prima cõsili,

confiti. Digestorum. & idem Bar. in l. j. §. per hanc. el. ij. ff. de rei ven. Si enim est dominus mundi, quod ad bona temporalia, potest in di. his bonis ponere legē, quam vult. nam Imperator dicitur vicarius Dei in temporalibus. secundum Baldin. l. j. C. de iure anul. aure. Ergo quando facit legem super eis, dicitur illā facere autoritate Dei. Tex. est in c. nemo xvj. q. ij. & lex est iusta & rationalis, ceterum etiam approbata per papam: vt in c. j. de oper. no. nun. & in c. ecclesia. vt lite pend. & per Alex. in cōf. cxj. in fi. in ij. vol. & quod antiquam bona perueniant in clericum, potest princeps in eis statuere, & onus imponere: tenet Bar. in l. reſcripto. §. si. ff. de mun. & hono. Si ergo bona tempo-
ralia sunt principis, quod ad iurisdictionem, nulli est dubium, quod facere legem, est iurisdictionis: vt p. Bar. in l. imperiū. ff. de iur. omni. nam est de maximo imperio. vnde sequitur, quod Princeps potest disponere de rebus temporalibus legem cōdendo: vt no. Bart. in d. §. omni. col. ij. Ergo licet potuit facere hanc l. quod bona stabilia vendatur potius vicinis, quam extraneis, & clericis, qui volunt negotiari super di. his bonis, tenentur obsequare legē superioris: qui habet super eis potestatem legis cōdende, tanquā vicarius Dei: maxime, quia dicta lex non est eis prejudicialis: cum possint ex ea

sentire commodum, vt supradictum est. ¶ Decimo, adducitur: 28 quia* quando lex disponit super bonis alicuius, vt debeat ire ad certam personam, non potest ille, qui grauatur, alienare ea, etiam ad pias causas, extra illā personam. Ita per plura concludit Abb. in cōf. l. xij. col. i. ver. sed his nō obſtātibus, & c. in primo volu. Sed in casu nostro lex disponit super rebus temporalibus, vt venditores, teneant eas alienare, vicinis: ergo non possunt eas alienare etiam clericis in preiudicium vicinorum, nō quando flatus respicit rem temporalem, ligat clericos: secundū Abb. in d. c. quod clericis. co. vij. in fi. de foro cōper. & Fely. in d. c. ecclesia sancta. Ma. co. xxvij. 29 ¶ Vndecimo adducitur: quia* quod vendatur magis vni, quam alij, est in iure approbatū p. plures leges. Primo, per l. j. ff. de priuile. credi. vbi quando venditur bona debitoris, in emendo præfertur creditor vel agnatus aliis extraneis. Itē probatur per text. in c. j. §. fed & res, & ibi And. de Iher. Aluar. & communiter doct. per quos si inuesti. vbi in venditione feudi faciēda, agnatus offertur iustum pretiū, præfertur extraneo in emēdo. Et quod consanguineus præferatur in emendo, tenet Lucas de penna in l. j. col. ij. super ver. debiti. C. de impo. lude. descr. lib. x. ¶ dicitur: 30 non iustum pretium illud, quod reperitur ab extraneo, vnde dato,

to, quod secundum communem estimationē res valeat decem: si tamē alius offerat quindecim illud pretium oblatū, dicitur iustum & illud tenetur offerre vicinus in iure congrui obtinēdo, quia veditor, non debet esse in dāno. Ita pulchrē in terminis noſtris tenet Balin. l. xij. col. i. circa fi. C. de rescin. vē. vbi plura iura allegat. Tertiū, quia quando fiscus habet rem communē cum priuato, potest illā totam vendere inuito socio. l. ij. C. de com. re. alie. & tamē si ille socius vult emere partem fisci, præfertur omnibus aliis emptoribus. Ita notāter tenet Bald. in d. l. ij. 31 ¶ Quarto, quia quando aliquis tenuit aliquā rem in emphyteosim, & est finit: potest eius descendēs vel consanguineus petere, quod sibi renouetur, & concedatur: & tenetur dominus sibi cōcedere potius quam alteri: & si nō faciat, potest appellari. tex. est & ibi Bar. l. j. §. permittitur. ff. de aqua quot. & arti. & Bar. in l. j. in fi. ff. de priuile. cred. & Soci. in cōf. xix. col. pe. in primo volu. & est text. in c. bone memorie, & ibi per cano. de postul. prala. 32 ¶ Quinto, quia* colonus partiaris tenetur vendere partem suam fructū potius domino, quam extraneo. in casu, quo vel let illā vendere Ita tenet Bar. per illā tex. in l. j. in fi. C. de metallariis. lib. xj. ¶ Ale. in addid. Bald. in l. de iud. C. de contrah. emp. Sexto, quia quando aliqua

res alicuius sacerdotis fuit cōſecrata, & fiscus veller eam locare, tenetur illā locare spiritui illius sacerdotis potius, quam extraneis. Tex. est in cōf. sicut accepimus & ibi Matt. de affi. in iij. ¶ not. ¶ Septimū, quia* multa in iure conceduntur ratione vicinitatis, etiam contra ius cōmune, quæ aliis nō concederētur. Tex. est & ibi glo. j. in c. quoniam. l. xij. q. j. & in c. cum lōgē. l. xij. di. fin. & in c. j. de cōſecra. ecc. vel alta. li. vj. & tenet Lucas de penna, per illū text. in l. quicunque. la. ij. col. pe. C. de omni agro desert. li. xj. Ex quibus iuribus videmus, quod tam iura canonica, quam ciuilia approbant aliquid noui statui posse ratione vicinitatis & propinquitatis. Vnde si imperator per suam legē intro duxit hoc ius cōgrui ratione vicinitatis, motus fuit optima ratione, approbata tū per iura canonica, quā ciuilia: & etiā de iure diuino, per illud dictū Iere mie. c. xxxij. allegatū supradict. in vj. argumēto. vnde merito clerici ligantur hac lege. ¶ Duodecimo 34 & ultimū, pro ista parte adducitur authoritas Cy. & Bal. in l. neq. C. de here. insti. vbi tenet, quod tale statutū, quod res vendatur cōsorti, ligat clericos. Itē adducitur authoritas Seba. Neapolitani. in cōſue. si ecclesia. ver. fed quid de clericis, & c. vbi expresse tenet, quod clerici ligantur iure congrui. cuius Seba. magna est authoritas in regno. fix quib

quibus rationibus hincinde ad ductis, ista q. redditur valde dubia, adeo quod in iudicando bonum esset habere iudicē propertium. Quid ergo dicemus? ¶ Pro solutione? puto distingui quatuor membra. Primum, videlicet, quādo laicus vendit rem laico. Secundum, quando laicus vendit rem clerico. Tertiū, quādo clericus vendit rem laico. Quartū, quando clericus vendit rem clerico. Super primo membro casus est indubitat, quod habet locum ius cōgrui: quia nullum videtur obstat, cum ambo sint subditi imperatori. ¶ Super secundo membro hic videtur consistere dubiū. Tamen firmo conclusionem, quod clericus teneatur iure congrui per omnes rationes & iura adducta in secunda parte. Et cōsidero primū, quod consiliū, sancimus: inducit duas principales prouisiones. Vnam, videlicet, contra venditorem & aliam, contra emptorem. Prima contra venditorem est, dum dicitur: nō ante cōcedimus alienare, nisi prius denūtiatur illis, &c. & sic venditor prohibetur alienare, & astringitur ad denūtiandū vicinis. Secunda contra emptorem est, dum dicitur, quod debent venire vicini, & soluere iustum pretium cum vltis & expensis necessariis: & accipere ius protomissis, & extraneos emptores omnino repellere, &c. & sic innuit quod post factam venditionem contra formam huius

consilii, emptor repellitur per vicinum. & sic ista actio iuris congrui est realis, & dirigitur contra emptorē: vt declarat Matth. in d. consilii. sancimus. §. vt infra xxx. in xj. not. Emptor enim tenetur reuocare vicino, vigore ergo primæ prouisionis, non poterat laicus subditus legislatori alienare rem clerico sine illa solennitate denūtiationis, & alienando deiecit contra legem. unde illa res transiit in clericum, cum vltio. & licet Matth. in d. consilii sancimus. in princ. in nono not. neque quod nō obstat legis prohibitioni transference dominii in emptorem. Tamen illa translatio fit reuocabilis: & quidō dominium transfertur reuocabiliter, non habet effectus dominij: vt est text. & ibi Bart. in lex sextante. §. Latinus. ff. de excep. rei iudi. & Bart. & doc. in l. i. re. in princ. ff. de pign. actio. & Alex. in l. debitor. ff. ad Treb. videtur enim res alienata transire cum vicio, quo est affecta propter legis prohibitionem: & sic transiit in clericū cum illo onere, quod recepit in posse laici. Nam primū fit cōtractus venditionis, & postea traditio. ¶ Traditio enim debet habere præcedentem causam habilem. l. traditionibus. & ibi Bal. & doc. C. de pac. aliis. nuda traditio sine causa vel cōtractu præcedenti, nihil valet: nec dominium transfert. l. non quā nuda. ff. de acqui. re. dom. Nunc in proposito dico subtiliter, quādo

laicus

laicus vendit clerico, primū facit cōtractum: & immediatē ex ipso cōtractu nascitur ius congrui vicino: quo tēpore adhuc res est in dominio laici venditoris ante traditionem: per d. l. traditionibus. demū secuta traditione in clericū emptorē transiit dominium reuocabiliter cū iure congrui radicato in personā vicini, antequam res esset effecta clerici: merito potest vicinus rem clerico auferre ex iure sibi quesito ex facto laici venditoris, antequam res esset effecta clerici. & sic nullum iniuriam facit clerico: sicut quādo clericus emit rē alteri hypothecatā vel tributariam: quia potest clerico euincit iuxta not. per Bart. in l. rescripto. §. ff. de mune. & ho. Lex enim iniecit vinculum suū in ipsā rē, antē quam fieret clerici, per ea, quæ dixi supra in octauo argumento secūde partis, in fine. ¶ Cōfirmatur etiam, quia quādo alienatio est prohibita contemplatione certæ persone, quamuis alienatio fiat in clericum, vel ecclesiā: admittitur illa persona ad reuocandū: vt not. Abb. in cōf. lxxij. col. ij. in primo §. & Fely. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. cōf. lxxij. de consuet. Pro hoc est text. in c. j. §. donare: quia olim po. feu. alie. sed per d. consilii. sancimus. prohibetur alienatio cōtemplatione vicinioris: ergo ipsi reuocant à quocunq. l. quoties & ibi Bar. C. de fideic. & l. peto. §. fratre. de lega. ij. &

Soc. in cōf. lxxxiij. col. iij. in fine in primo volu. Hinc est, quod si statutū dicit, quod donatio non valet, nisi fuerit infirmata, si cōtingat laicū donare clerico sine dicta infirmatione, non valetur donatio: secundum Abb. in cap. quod clericis. col. vj. de foro compe. & assignat rationē: quia subditi nō potest contrahere cum nō subditi. Spreta lege sui superioris. * & subdit etiam ibi Abb. quod si per statutum requiritur aliqua solennitas in testamento, debet adhiberi etiam si in eo instituitur clericus heres. Idem tenet Fely. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. v. xxvij. in fine. primū est, & c. & col. xxxvij. & Abb. in c. relati. de testa. ergo idem debemus dicere in laico vendente rem clerico: quia non potuit alienare sprete lege sui superioris: maxime in præiudicium vicini: & ex his remanet cōfirmata ista cōclusio pro parte affirmatiua, scilicet quod clericus potest super re emptā per eū conueniri iure congrui: quādo emit à laico, prout in hoc secundo membro. ¶ Superest modo respondere ad argumenta adducta in contrarium pro prima parte. Et primū, non obstat primum argumentū: quia patet responsio ex his, quæ dicta sunt super iij. & vj. argumento secūde partis, nam ex quo illa lex non affert clericis notabile præiudiciū: nec est facta principaliter in odium clericorū: sed propter bonum

B b num

num publicū. Itē, potest afferre commodum & incommodum. per hoc nō dicitur clericis onerosa: nec contra libertatē ecclesiasticā: cum multae aliae leges similes reperiantur in iure ciuili. quae nō reperiantur correctae de iure canonico: & seruātur in vtroque foro: prout est in l. quoticū. C. de rei ven. vt dixi in v. argumento secundae partis. Præterea, per istā cōst. sancimus clericis nō priuatur aliqua libertate magis, quā in aliis casibus a iure permisis. nam si clericus est venditor, potest liberē viderē, etiam spreta ista lege. & habet suū intētum: quia res auocatur ab emptore si ne suo prauidicio: nā non tenetur de euisione. Si verō est emptor, emit rem affectū vitio radicate in ipsa re: à tēpore, quo erat in posse laici, vt modo dixi in solutioe. & sic licet res ab eo euincatur per vicinū, in hoc incidit clericus factio laici vendentis: qui erat ligatus lege Imperatoris, tāquā subditus. & sic incidit, sicut quando emit rem hypothecatam. vnde non tollitur sibi libertas data à iure communi emendi & vendēdi, quia

40 emit rem cū onere. ¶ Non obstat secundū argumentū: quia in l. i. C. communi dñi, non prohibetur ius cōgrui: sed solum non approbatur, ex quo tempore illius non erat inductū. Et eodē modo respondetur ad l. ne cui. C. loca. quae responsio corroboratur per tex. in l. cōgrui. & l. præ-

dia. C. de loca. prædi. ciuili. li. xi. vbi determinatur contrariū, scilicet quod antiquus conductōr præfertur nouo, quando offert tantū pretiū, quantū offert nouus. Sed Bal. in d. l. ne cui. intelligit illā l. cōgrui. procedere in prædiis fiscalibus: & ita concordat ista contraria. De quibus vide deci. cccxxviii. consilii. Neapol. vbi facit differentia inter colonum & inquilinū. Tamē Paude Cast. in consilii. iij. in primo vol. tenet quod in rebus ecclesiasticis potest expelli primus conductōr per secundū, si tantūdē offert. & idē Pau. in consilii. xxxij. in eo primo volumi. dicit semper de aequitate debere rem eidem relocatori. & Lud. Rom. in consilii. xli. col. pe. tenet idē in emphyteusibus. & Lucas de pēna in d. l. prædi. in fin. verbis. dicit * idem procedere in gabellariis anni præcedentis. præfertur nouo licitatori, si tantūdē offert, quāntum nouus. Ad l. dudum. C. de cōtracten. emp. respōdeo, quod illa l. corrigitur per præd. consilii. dācimus: quae est posterior. l. præd. nouissima. C. de pact. Itē d. l. dudum in fi. excipit, nisi lex specialiter alii obseruari præcipiat. Et sic sentit proprie istam futuram correctionem. vnde in fin. per dictam exceptionem appobatur ius congrui in locis, in quibus obseruari eius vsus: prout est in hoc regno. Nec obstat, quod videtur facere iniuriam cōtrahentibus: quia postquam lex ita

dispo

disponit, seruari debet, quāuis dura sit. l. prospexit. ff. qui & a quibus. ¶ Ad l. inuitum * respōdeo, quod non compellitur inuitus quis viderē rem suā, quae est in dominio suo irrevocabiliter, sed is, qui emit rem cū vitio, & acquisiuit rem cum isto onere reuendendū eam, excipitur ab illa lege: quae scire debuit statum seu legē iniocisse vinculum auct. quā res trāsiret in dominium clericis: vt supra dixi. ¶ Non obstat tertium argumentum: quia in isto casu clericus emptor non facit beneficiū de proprio, sed de alieno: nam quāuis sit dominus: habetur tamen pro non domino: ex quo acquisiuit reuocabiliter: vt supra dixi. Nec peruerit charitate, quivendit rem quam tenere nō potest: ex quo per prius erat affecta per

43 l. ciuilem. ¶ Nō obstat quartū argumentum: quia respondeo, quod ad dicendum statum esse contra libertatem ecclesiasticā, non omnis timiditas consideratur: sed solū, quādo clerici efficiuntur ex rationabili causa timidores, & laici audaciores ad nocendum: & sic ista duo requiruntur copulatiue. Ita expressē tenet Abb. in d. c. nouerint. de f. n. excommu. & Bart. in d. aurih. casta & irrita. C. de sacrosan. eccles. & Bar. in d. s. quae oneranda. quod patet secundum exemplum ibi positū, per Bar. & Abb. sicut dicimus in metu: quia nō omnis metus infringit actū: sed

solum ille, qui caderet in constātem virum. l. metum. ff. quod metus causa. Velle ergo cōsiderare istum timorē, scilicet quod clericus non emeret, est vanus timor: cum multae cautela possint adhiberi, minimē per talē const. laici efficiuntur audaciores cōtra clericos: cum talis cōstitutio nō dirigatur expressē nec talem cōtra clericos, sed est generalis. ¶ Non obstat * quintum argumentum: quia inquantum cōsideratur coactio persona: ex parte venditoris: non facit ad propositū in hoc secundo membrō, ex quo laicus est venditor: qui potest compelli per legem Imperatoris, inquantū verō cōsideratur ex parte emptoris, nulla est coactio persona: sed solum vicinus auocat ex potestate legis Constitutio enim dat potestatem vicino, vt soluto pretio emptorem repellat: & ita sonāt verba illius consilii. Sed decisiones allegatae in contrarium, loquuntur, quando emptor cōpellitur aliquid facere per suā personam: nec dicit illa cōst. quod emptor compellitur reuēdere, sed solum soluto pretio lex repellit ipsum à re emptā. ¶ Ad sextum potest eodem modo responderi: quia nihil præcipitur emptori per illam consilii. & iura allegata in d. argumēto loquuntur contra immunitatē ecclesiasticā: ideo testaturatū nō ligant clericos. Statuti enim præceptum est illud de compromisis

Bb 2 facien

faciendis: in quo fateor q̄ passiuē non ligat clericos; per iura allegata in v. argumento suprà; q̄ in fin. q̄a adstringit personas ad compromittendum. ¶ Ad septimum respondeo, quod d. c. si loquitur, quādo statutum expresse prohibet negotiari cū clericis: tunc enim indirecte grauantur clerici: q̄ licet verba statuti directe dirigantur ad subditos: tamen indirecte per prohibitā participationē lādūtur clerici. Sed hic nec directe nec indirecte clerici prohibentur emere: quia verba consti. non dirigūtur ad emptorem, imō possunt emere clericis: licet reuocabiliter. Præterea, lex nō dicit quod nullus vendat clericis, sed generaliter præfert vicinum cuiusque extraneo emptori. Vnde datō, q̄ sub ista generalitate includātur clerici: hoc non est in consideratione propter commodum quod ipsi etiam consequi possunt. ¶ Ad 45 octauū respondeo, q̄ quod loquitur, quādo statutum præcise vetat rem vendi, annullando penitus venditionē. Tunc enim esset merum odium clericorū, si eos includeret; & ita loquitur tex. in c. si de immu. eccl. lib. vi. & decisiones alleg. in hoc argumento. Sed d. consti. non vetat præcisē: sed vult fieri requisitiōē consorts prii: & possibile est, quod consors noller emere. Itē possibile est, quod post emptionem clericus consors nō euincat, & sic res fiat ad esse & non esse: & lon-

ga est differentia inter hunc casum & illū qui est in argumēto. ¶ Ad nonum* respondeo, quod procedit in bonis clericorū, quæ sunt radicata in eorū dominio: nā postquā illa acquisierūt, sunt exempta ab omnibus futuris angariis, & onerib' laicorū: non autē a præteritis oneribus vt per Bar. in l. rescripto. §. fin. ff. de mun. & ho. sed istud onus erat affixū rei antē, quā perueniret in clericum: ideo nō potuit mutari cum mutatione personæ. Prius enim per cōtractum acquiritur ius vicino, quā lex clerico dominiū, vt suprà dixi. ¶ Ad 47 decimum* respondeo, q̄ quādo lex civilis est condita ab Imperatore, si non habet canonem contradicentem, legat clericos actiue & passiuē, quādo nō sumus in materia peccati: tantū quod non solum caueat clericorum, verū etiā & ecclesiā deciduntur per leges civiles etiā passiuē. text. est formalis. & ibi Abb. in ij. iij. & iij. no. in c. a. de ope. no. nun. & in hoc non contradicit Abb. l. d. cōstitutus. de in. inte. resti. nam refert consuetudinē, quæ erat ibi, quod liceat vicino reuocare rem venditam. Hoc enim est fauorabile clericis: & sic possunt vti statuto vel consuetudine in reuocādo. Non tamen negat Abb. quin quādo illa fuisset lex Imperialis, haberet locum etiam passiuē contra clericos: vt sentit ibi Ant. de Bu. cum non cōtradicit canonibus:

& est apta asserre commodum & incommōdum. vt dicit Abb. in d. c. in iij. not. vnde omnia iura, quæ dicunt, quod clerici non tenentur vt lege civili cōtra se, intelliguntur, quādo talis lex esset cōtra eorū ecclesiasticā libertatē: per d. authent. cassā. Vel quādo essent statuta cōpulsīua personarum ad aliquod faciendum: secundum Alex. in consi. cxliij. col. pe. in ij. vol. sic dicitur de cōpromisso. sed vbi est lex Imperialis rationabilis, nō inducens peccatum, non cōpulsīua personarū, nō facta in odiū clericorum, non contra libertatem ecclesiæ, non habens canonem in cōtrariū, omnia iura canonica dicūt illā seruari actiue & passiuē inter clericos: vt dicitur in d. c. primo. & ibi per omnes doct. & per ea, quæ dixi in primo argumento secūda pariter. Sed ista consistit. est huiusmodi. & c. ¶ Ad vndecimum 48* respondeo, quod in clerico veritas est in cōtrarium, scilicet q̄ debet seruari solennitas: secundum Abb. in c. quod clericis. col. vi. de foro compe. & dixi suprà in solutione. ¶ Ad duodecimum 49* respondeo, q̄ legis dispositione ex causa potest illi, quod non est ad nobis auferri: vt no. Fran. de Aret. in l. si ita quis. §. ea lege in iij. col. ff. de verbo. obli. sicut in simili videmus in præscriptione, quæ aufert dominium sine voluntate domini. Si militer in litem si verberatū. §.

j. ff. de rei vend. & in l. Lucius. ff. de cūctio. & hoc not. Phil. Decius in d. l. id. quod nostrū. ff. de reg. iur. & ita est in casu nostro: quia id. quod erat questum clerico reuocabiliter aufertur sibi ex legis dispositione: & absque suo damno: quia recuperat pretiū, & aufertur ex dispositione legis, quæ suum effectum & vin culum terro inleceerat: prout iuris fuit dictū suprà. Et per istas responsiones remanet firmata conclusio contra clericum. & sic firmo primā opin. Matth. in d. consti. sancimus in princ. in iij. col. vbi dicit hanc esse communē opi. reprobata alia eius opi. quam tenuit in §. illius cōsti. ¶ Super tertio* membro principalis, scilicet quādo clericus vendidit laico, concludo idem, scilicet quod habet locum ius contrariū: nā licet aliās clericus venditor nō possit adstringi ad requisitionem inductam per illā constitut. ex quo est compulsīua personæ ad aliquid faciendum: & sic ex parte videntis, videtur esse onerosa: lex non iniecit vinculum ante traditionem ob priuilegium personæ: vt dicam infra in iij. mēbro: tamen postquā res deuenit ad laicū titulum emptionis, lex immediate facit suum effectum contra subditum possessorem: vocando vicinum ex secunda prouisione obli. consi. quā reuolū suprà in solutione, & hanc cōclusionem firmo per ea, quæ dicit Bald. in

d.authen.cassa.ver. quinto quæro, &c. C. de sacrosan. eccle. vbi dicit, stante statuto, quod testamenta non ininuara, non valeant: pone quod clericus facit testamentum, an valeat sine ininuara, & concludit quod si hæres sititutus est laicus, nō valet: ex quo ipse hæres tenebatur seruare formam statuti, cum sit subditus. vnde priuatur commo do testamenti facto suo, qui debuit infra tēpus statuti ininuare testamentum. Secus, si hæres esset clericus, secundum eum. Sic in casu nostro, dato quod clericus venditor non teneretur seruare formam illius constitutionis: tamen laicus emptor debuit id procurare, aliā eo ipso, quod emit, facto suo incidit in priuationem à lege ciuili indictam: & illud dictum Bal. sequitur Fely. in dicto capitulo, ecclesia sanctæ Mariæ. colum. xxvii. ver. & illa procedunt, &c. ¶ Su-
55 per quarto & vltimo membro, scilicet quando clericus vendit clerico, hic fit maior difficultas. tamen firmo istam conclusionē negatiuā, scilicet qd nō habet locum ius congrui: ex quo cessant omnes rationes superius adductæ in solutionē: cessat enim prima prouisio illius constitutionis inducta contra venditorem: quia est compulsua personæ adquirendum consortem: quo casu nō ligat clericos. & in hoc præcedat omnia iura allegata in quinto argumento primæ par-

tis. Nā Imperator est subditus pape: respectu dignitatis, & reputatur inferior. Vnde ligari potest per canones: sed nō potest ligare personas ecclesiasticas per suas leges, quatenus agunt per sonas: vt declarat Abb. in capitulo primo. in ij. nota. de ope. non nun. Et hoc quod non possit ligare personam, tenet Alex. in consil. cexij. col. penultima ver. ad id. quod no. Domi. &c. in secundo vol. vbi allegat ita tenere Io. de Imo. in capitulo, quod clericis. de foro compe. vnde remanet conclusio, quod clericus venditor non tenetur requirere consortem: & sic in eo cessat prima prouisio illius constitutionis ob priuilegium sui personæ: sicut non potest arctari ad compromissum: vt dixi in decimo argumento primæ partis. Cessat etiam secunda prouisio illius constitutionis in emptore: quia similiter est clericus: & persona priuilegiata & non subdita: in quo nunc cessant omnes rationes adductæ in secundo membro, scilicet quando emit à laico, quia nunc lex ciuilis non iniecit vinculum ante traditionē, nec res afficitur vicio, quia licite alienatur, spreta solennitate illius constitutionis, & sic transiit dominium irrevocabiliter: ergo emptor conueniri non potest iure congrui. & in isto casu possunt procedere omnia iura & argumenta adducta pro prima parte: quam conclusionem firmo

firmiter dictum Bald. in dicta authen. cassa. in quinta questione. vbi dicit, qd quando clericus clericū instituit heredē, nō debet seruare statutum. & Fely. in dicto capitulo, ecclesia sanctæ Mariæ. col. xxxvii. & dixi supra
52 in iij. membro. ¶ Superest modò respondere ad argumentum secundæ partis: quæ videtur ob stare conclusioni huius quarti membri. Vnde ad primum respondeo, qd dato quod ista lex sit imperialis, tamē respectu veditoris est onerosa & compulsua personæ. vnde non ligat clericum venditorem: per ea, quæ supra dixi. & sic potest libere vendere: & emptor etiam est persona libera, & sic allegata in cōtrariū pro cedunt, quando lex nō est pro aliqua parte onerosa. Et si mihi diceret, quod Papa approbat legem ciuilem, etiam inter duos clericos: vt facit in ca. j. de ope. non nun. vbi per l. ciuilem indicat inter duos ecclesiasticos litigantes: respondeo dupliciter. Primo, quod hīc isti duo clerici non litigant adiuicem: prout ibi. nam in iure congrui non nascitur lis inter emptorem & veditorem: sed potius inter emptorē & tertium. Secundo, & melius respondeo, qd nūtiatio noui operis reperitur expresse approbata per Papā. quod patet: quia de ea fecit titulū specialem in iure canonico. vnde nos post compilationem illius tituli non possumus dicere, qd iudicamus cleri-

cos per leges ciuiles, sed potius per canones: quod nō est in iure congrui. quia de eo non est aliquis canon approbans: & minime cessetur approbati ex parte veditoris: imò reprobatur per ea, quæ habentur in d. auth. cassa. & in d. cap. ecclesia sanctæ Mariæ, ex quo est onerosum respectu personæ: vt supra dixi. ¶ Nō
53 obstat secundū argumentū de c. constitutus. de in re. restit. super quo se fundant omnes doctores, extēdētes ad clericos hoc ius cōgrui. quia ad illū tex. respondeo, qd nō loquitur de aliqua lege ciuili, nec de statuto, sed solum de consuetudine municipij. & sic papa approbat illā consuetudinē inter clericos ea ratione: attēta: quādo est consuetudo populi, censetur esse mista clericorū & laicorum: nā clerici sunt de populo & de ciuibus: & eo respectu ligantur consuetudine: quia est eorū propria consuetudo. Ita tenet Abb. in c. cum venissent. in ij. no. de eo qui mit in pos. & Abb. in ca. cum causa. in iij. not. de re iud. & declarat pulchrē Fel. in c. ad nostrā. col. ij. de proba. Nos autem loquimur in lege, quæ est mere laicorum, & sic ex diuersis nō fit illatio. Præterea, illa consuetudo non distabat, qd venditor teneatur requirere consortē, prout d. consil. lancimus, sed solum qd consors offerendo pretium, possit red venditā recuperare: vt dicit ibi Abb. in iij. no.

54 ¶ Ad tertium argumentum &
B b 4 omnia

omnia sequentia vnica solutione respondeo, quod procedunt in tribus membris. procedentibus: ex rationibus allegatis supra in solutione. Sed in hoc quarto membro do fallentiam generalē: quia negari non potest, quin ista constit. sancimus sit compulsua personarum: tam ex parte venditoris, qui tenetur requirere: quam ex parte emptoris, qui tenetur rem restituere vicino. & hac ratione teneo, quod non procedit inter duos clericos. Et licet quando lex civilis potest afferre comodum & incommodum, debeat seruari inter clericos: tamen semper limito hoc, nisi lex sit compulsua personarum: per iura sepius allegata. ¶ Et non putet aliquis, q̄ in tali decisione mihi ipsi contradicam, circa ea, quę dixi supra in ij. membro: in responsionibus datis ad argumenta primę partis: maxime ad decimū argumentū. in quibus locis tenui hanc l. non esse cōtra libertatem ecclesiasticam nec cōpulsuam personarū, saltem ex parte emptoris, & nunc dico contrariū. nā si recte ponderentur verba mea, nulla est contrarietas: quia semper tenui, q̄ ex parte vēditoris est compulsua personarum ad requirēdum consortem: aliās nō possit fieri alienatio. Sed ex parte emptoris, quidō clericus emit à laico, si dixi quod nō est cōpulsua personę quoad ius: quia clericus emit cum vitio, & post vinculū

inictum: vnde si cōpellitur restituere rē, iussu cōpellitur tali compulsionē, quę nō facit sibi injuriam: sicut quādo emit rem hypothecatā, vel affectam alio vitio reali: vnde ista compulsio, est executio iuris: & non sonat in vitium: vt ex respectu possit dici lex contra libertatem ecclesię. Sed quando clericus emit à clerico, tūc teneo quod ex utraque parte est compulsua personarum, & cōtra libertatem: nam venditor non tenetur requirere consortem, nec emptor: Cum ambo sint pariter priuilegiati. & sic vēditio, pcedit libere, sine ligamine huius constitutionis, & dominiū trāsit irrevocabiliter, quia res non censetur affecta aliquo vitio: ex quo licet lex poruit sp̄ni rē quā onerosā clericis: vt not. Hosti. in ti. de cōfuetu. §. fin. ver. sed ponetur. Et postquā res est acquisita clerico, si ei auferret, fieret sibi iniuria. contra Lid. quod nostrum. ff. de reg. iur. prout hanc iniuriam ponderat tex. in d. l. dudum. C. de contrahē. emp. & hoc respectu dicitur ista constit. compulsua personę. nā ista esset verē iniuriōsa & compulsua. Et per istam declarationem censetur esse responsū ad omnia argumenta secundę partis: vt non habeat locum in hoc. iiii. mēbro. ¶ Sed quid si vicinus, qui pręterit ius congrui super isto quarto membro, sit etiam clericus: an possit dicere, q̄ priuilegiat

legatus non vitur priuilegio contra pariter priuilegiatum: & sic competat sibi ius congrui? Dico quod non, ex quo ambo sunt priuilegiati in genere, vnde meliorem cōditio possidētis. per ea, quę not. Bart. in authent. quas Actiones. C. de sacrosan. eccle. & Abb. in cap. si. colum. ij. de 6o ordi. cogni. ¶ In omnibus autem casibus, in quibus dixi clericum teneri iure cōgrui in ij. mēbro, intelligo sanē, scilicet quādo emit particulariter pro se & suo patrimonio. Secus, si emerit pro ecclesia: vt declarat Seba. in consue. si ecclesia. vers. sed quid de clericis, & c. Nā ecclesia nec actiue nec passiuē habet ius cōgrui: vt dicitur in d. constit. fan. cimus. in fin. & ibi Matth. ¶ Sed 57 * pulchrum dubium est, quid si laicus emit fundum ab ecclesia, an in eo vicinus possit petere ius congrui. Matth. in d. cōstitut. sancimus. in prin. cō. iiii. ver. itē quæro, an istud ius congrui, & c. tenet q̄ non: quia princeps secularis non potest imponere legē rebus ecclesię. Cōtrarium puto verius, per ea, quę dixi supra in tertio mēbro, nam quo ad hūc casum nō posset fieri differentia inter rem clericī, & ecclesię: quia quo ad iurisdictionē laicorum cuitandam, maxime in eorum statutis, semper parificatur in iure bona clericorū, & ecclesiarum: vt declarat plenē Fel. in d. ecclesia sanctę Marię in. iiii. & v. col. & Car. in cle. pręsenti. in

ij. not. de censu. Abb. in c. si. de i. & ho. cle. licet glo. in cap. ex literis. de pigno. dicat generaliter, q̄ bona clericorum gaudēt priuilegiis ecclesiarum & glo. in c. quāquā. de censu. lib. vj. tamen cōtrarium tenet glo. in cap. postfessioes. xvj. q. iiii. Et veritas est ista, quod solum in casibus in iure expressis bona clericorum æquiparantur bonis ecclesiarum: & non in aliis. imō regula est in contrarium: quia clericus in bonis suis non restituitur, sed ecclesię sic. Itē bona clericorum præscribuntur, sicut bona laicorum. Ita hæc omnia pulchrē declarat Abb. in ca. si diligenti. col. si. de præscrip. & in d. ca. ex literis. in fi. & Fely. vbi supra. Vnde in proposito sicut laicus emens à clerico conuenitur iure congrui, per rationes allegatas supra in ij. membro: ita etiam emēs ab ecclesia. Nam quo ad hoc non potest diuersitas assignari: quia ius congrui sequitur possessionem, qui est subditus legi laicorum: & contra cum dirigatur, & mutatione personę mutatur cōditio rei: vt dixi in nono argumentum primę partis. & istā cōclusionem, scilicet quod emens ab ecclesia, teneatur iure congrui, tenet in specie Seba. in cōfue. si ecclesia. si. fi. ver. emat. & c. ¶ Non obstat * si quis vellet dare instantiam inter clericum & ecclesiam: quia ecclesia nec actiue nec passiuē habet ius cōgrui: vt in d. constit. sancimus. in fin.

sed clericus sic: quia ista differtia nihil concludit ad propositum. nam verum est, si ecclesia emit, non conuenitur iure congrui. Item si tertius emit prope bona ecclesie, minimè ecclesia actiue habet ius congrui: & in hoc solum diuersificatur à clerico. Sed quando ecclesia vendit, nullum est grauamen ecclesie, quod emptor conueniatur, & ita teneo. ¶ Sed pulchrius dubium est, pone quod vendita est domus laico, quæ est prope rem ecclesiæ: certum est quod ecclesiæ non competit ius congrui: ponamus quod ecclesia in continenti vendit illam rem laico vel clericum possit nouus emptor petere ius congrui, videtur quod sic: quia mutatio personæ mutatur impedimentum rei: vt supra dixi. ¶ In contrarium est veritas, quia ius cōgrui competit ei, qui habet fundum vicinum tempore venditionis: sed si emit post venditionem, non competit sibi ius cōgrui ex persona propria: sed ex persona venditoris. Vnde qui in isto casu ecclesia est venditrix, quæ non habeat in alium trāsferre, & ita notanter determinat Sebastianus in consue. vbi domus super ver. tunc habentur, &c. Et hoc procedit, quando ecclesia vendit post natum ius congrui: secus, si venderet ante, puta ante venditionem rei, de qua litigatur: quia tūc, qui emit ab ecclesia, habet ius congrui ex

persona sua. Ita tenet Sebastianus. In cōsue. si quis emit, super ver. alicuius in vers. sed quid de emphyteota, &c. Et ex his remanet expedita ista nobilissima questio: & a nemine vq; ad hanc tēpētatē ita discussa. Laus Deo. Rob. Maranæ, Venniusus, V. l. d.

DISPUTATIO IX.

An si emptor rei immobilis, qui poterat conueniri iure congrui, donat illam alteri vel permutat, faciat cessare ius congrui.

SYMMARIUM.

1 Ius congrui an habeat locum contra eum cui donata est res per emptorem vel permutata post emptionē. Et 27.
2 Ius congrui habet locum solum in tribus contractibus.

Actio oriens ex iure congrui dicitur personalis in rem scripta, & sequitur possessorem.

Actio personalis in rem scripta habet similitudinem cum reali.

Ius congrui an detur contra singulam rem faccessorem: & quid si successor non possideat.

Ius congrui an detur cōtra secundum emptorem ex persona propria vel ex persona sui auctoris.

Donatarij cuiusvis donata res emptor an teneatur iure cōgrui. Et §. 18. 27.

Extensio non fit in correctorij ex identitate rationis, nisi ratione potestati cuiusdam. 15.

Constitutio, sancimus, de iure cōgrui est correctoria iuris communis.

STAT

7 statum seu lex noua debet ita intelligi, vt ladaat ius commune in minus quàm potest.

8 Transferrī non potest in alium plus iuri quàm habet transferens.

9 Ius nō habet quæsum ex facto alterius possum cōtra alium exercere etiam eo inuito.

10 Obligatio rei mea facta meo nomine ignorante, si ratificatur à me postquam ego obligauimus omnia bona mea alteri: an necesse sit ratificatione secundo creditori.

11 Accipere, verūbū hoc quid importet.

12 Ius quæsum difficultus tollitur quàm quærendum.

13 Dominium an trāsferatur si statum dicat, quod locator non possit re alienare nisi requisito cōductore. Dominium rei alienat contra prohibitionem iuris congrui an trāsferatur. Et 17.

14 Fraudibus & malisj semper est obuiandum & 20.

15 Alienatio que fit titulo lucratiuo, patitur onus siliquarum.

16 Dominiū rei vendita sub cōditione an trāsferatur si tradatur interm. Dominiū an trāsferatur ex cōtra. Et à lege prohibito.

17 Fructus tenetur restituere emptor bonæ fidei, qui emit ab eo qui tenebatur ad fructus.

18 Petitio hereditatis an detur contra titulo possidentem, quando titulus fuit habitus ab eo qui poterat petitione hereditatis conueniri.

Advocati causa fraudandi ius congrui cōmmittere consulant, vt emptor statim donet amico suo.

21 Petitioe hereditatis qui poterat cō

ueniri, si alienauit rem ante conuentionem, tenetur actione in factū, ex tit. de alie. iud. m. caus. fact.

22 Ius congrui quando cessaret per donationem, posset agi reuocatoria ex tit. que in fraud. creditor.

Alienata in fraudem creditorum reuocantur sine exceptione, quado consilium in specie.

23 Emens fundum si incontinenti donat presumitur facere in fraude iuris congrui, & habet tunc locum ius congrui contra donatarium. Et 24.

24 Fraus presumitur in actu ex celeritate temporis. Et 24.

25 Instrumentum vnum & idem cōtinent emptionem & donationem simul, presumitur in fraude iuris congrui quoad donationem.

26 Alienatio in fraudem presumitur, quado fit cōiuncte & persone, & quando alienatus remanet in possessione.

27 Ius congrui habet locum vbi permutatio fit cum aliqua re mercali, que postea statim venditur.

28 Vicinus admittitur ad agendum iure congrui, non obstante donatione vel permutazione.

29 Ius cōgrui quod non detur cōtra singularem successore, est inductum per consuetudinem Neapolitanam, non autem per consiliū, sancimus.

Ius ortum contra auctorem transit ad singularem successorem.

Successor singularis includitur in dispositione loquente de auctore: & eius factum reputatur factum auctoris. Et 30.

31 Consuetudines Neapolitanæ non habent locum in rebus sitis extra Neapolim, & eius districtum.

Extens

Extensio in correctoris fit ad similem casum, quando vnica tantum ratio potest assignari.

33 *Iuris congrui obseruati differt in ciuitate Neapolis ab alijs paritibus regni.*

1 *Vcctesius & non minus* vt*

Si in eadē materia iuris congrui contingit q̄stio. Quidam emit vnam fundum: & suspiciat sibi moueri litem super iure cōgrui, donat illum cuiusdā suo amico vel conuagiuineo, seu permutat: sciens quōd in titulo donationis vel permutationis cessat ius congrui: quaritur, an per hoc vicinus censetur totaliter exclusus. Et p̄fecto istud dubiū millies in factō emergit: & sub

istō colore multę fraudes ad per iuria cōmittuntur. Et quia materia est quotidiana: ideo decreui eam latius attingere: vt veritas disputando elucescat. iuxta l. legauī. ff. de libe. lega. ¶ Et primo p̄ parte negatiua, quōd non habeat locum ius cōgrui, & vicinus sit exclusus, adducitur, q̄ consili. fancimus. restringit hanc dispositionem, persequens solum in tribus contractibus: videlicet in vditione, locatione, & emphyteosī. in alijs ergo contractibus remanet dispositio iuris cōmunis, vt liberum sit vnicuique cōtrahere. Item, quāuis ista actio dieatur p̄sonalis, ex quo est cōdictio ex lege, fancimus. tamen dicitur in rem scripta, vt declarat Seba. in cōfue. siquis emit. in super ver. vniuersali. & sic se-

*quitur possessorē. vt ibi dicit, & plenius in eadem cōfue. super ver. possidet. & Matth. in d. consili. fancimus. in prin. in no. no. & in §. vt in frā. triginta in xj. nor. & in §. licet. in vj. no. Actiōnes enim p̄sonales in rem scriptę, habent similitudinē realem: & sequuntur possessorē. l. iij. §. est autem. & ibi glo. ff. ad exhi. & declarat Ia. in rub. ff. ier. pe. co. ij. sed quia emptor nō reperitur possidere, quia donauit, non potest cōueniri iure cōgrui. donatarius autē minimē, ex quo possidet tit. donationis: in quo cessat ius congrui. ergo de necessitate remanet vicinus exclusus. ¶ Secūdo, *adducitur: nam ius congrui non datur contra singularem successorem, sed solum contra vniuersalem, qui possidet: alijs autem etiā si esset vniuersalis, & non possideret, non teneretur iure congrui. ita tenet Seba. in d. cōfue. siquis emit. in si. super ver. vniuersali. Sicut etiā emptor, qui nō possidet, nō tenetur: vt dicit Seba. in cōfue. vbi domus. super ver. ab emptore. & super ver. successore, & c. & in cōfue. si ex vno. super ver. possessorē. Hinc est si emptor venderet secundo emptori, ille secundus emptor non teneretur ex emptione prima sui authoris: sed solum ex secunda emptione propria: secundum Seba. in d. ver. vniuersali. Vnde si donaret, non posset ex proprio tit. cōueniri possessor: ex quo*

non

*non est titulus habilis ad ius cōgrui. minimē ex ti. sui authoris: quia illud ius non transit cōtra singularem successorem: & sic vicinus remanet exclusus. Duo eī sunt necessaria ex parte rei conuenti copulatiue, scilicet, q̄ possideat: & quōd tit. emptionis possideat, vel locationis, vel emphyteosīs. ¶ Tertiō, pro ista parte *adducitur authoritas Seba. in dicta cōfue. siquis emit. super ver. possidet. in ver. pone ergo, & c. vbi i terminis format hanc quæstionem. Si vnus emit hodie, & cras donat alij. Et tenet quōd nō habet locū vltimus ius congrui. & idē in specie firmat Matth. in dicta constitutio. fancimus. §. licet. in vj. no. vbi de verbo ad verbū refert. & sequitur opin. Seba. quorum duorum doctor. magna est authoritas in hoc regno. ¶ *Quartō adducitur deci. cccxxvij. consili. Neapolita. in si. quę incipit, nobilis de 7 trus, & c. vbi fit decimū contra actorem in iure congrui, ex causa, quia emptor donauerat rem filio suo. Et illa deci. fuit fundata sup̄ authoritatē domini Seba. in d. ver. possidet. quę deci. debet pro lege seruari in hoc regno. l. in. c. de legi. ¶ Quinto, confirmatur quia d. constit. fancimus. est correctoria iuris communis. nam per eam corrigitur tex. in d. l. dudum. C. de contrahen. empt. & in l. in rem mandata. C. mandat. licet respectu dictę l. in rem mandata, sit potius limita-*

*tio, quā in correctio. vnde stante hoc dubio, non debet fieri extensio: sed debet stricte intelligi. in casu in quo loquitur. l. si verō. §. de viro & ibi per doct. ff. solut. mat. in correctoris enim etiā ex identitate rationis non fit extensio, secundum Bar. in authē. quæ actiones. col. pen. C. de sacrosan. eccle. & moder. in auth. ex testamēto. C. de colla. & Bart. Alex. & doct. in l. ij. ff. de legat. j. & Bar. in authē. qui semel. col. ij. C. quo. & quando iud. Pro hoc est tex. in l. precipimus. in fin. C. de app. & l. fancimus. C. de testa. Cū igitur d. consili. fancimus. dicat, quōd vicinus offerens pretium accipit ius protomiseos, & potest extraneum emptorē repellere: apparet q̄ solum contra emptorem dirigit formā agendi: non autem loquitur de alio habēte causam ab emptore: ergo non debet extendi: ut lex correctoria & odiosa. *debemus ergo hunc casum dubiū ita interpretari, vt reuertatur decisio ad ius commune: vt est gl. notabilis cap. statutum. in ver. numeradum. de p̄ben. lib. 6. semper enim intelligere debemus legē nouam, vt l. ad ius commune in minus, quā potest: vt est tex. & ibi Gemi. & doct. in ea. eos. de tempo. ord. lib. vj. & Abb. in c. certificari. col. pen. de sepul. & tex. in l. ij. C. de noxa. & p. Fel. in cap. j. col. viij. ver. secundō declaro. & c. de rescrip. & in cap. causam, quz. col. xj. eodē tit. Sed*

tenen

tenendo quòd vicinus sit exclusus: in isto casu restringitur lex correctoria: & sit reuersio ad ius commune: ergo ista opi. est tenenda: nam res de facili reuertitur ad naturam suam l. si uisus. §. pactus in fi. & ibi Barto. & Tas. plenè in iij. col. ff. de pac. & e. ab exordio. xxxv. dist. ¶ Pro parte uerò contraria affirmatiua. scilicet. quòd imò contra talem donatarium uel possidenti ti. per mutationis. habeat locū ius congrui: adducitur primo: quia per uenditionem primò factam statim est quæsitum ius vicino. unde sine facto suo ab eo uelli non potest. l. id. quod nostrum. ff. de reg. iur. ¶ Secundò. quia nemo potest plus iuris in aliū trāsferre. quàm ipse habet. l. ne. mo plus iuris. & ibi no. ff. de re. iur. sed certum est. quòd si donator. q. prius emerat. habebat aliquid dominium in re: illud erat reuocabile. & momentaneū. ergo nō potuit illud transferre in donatarium in perpetuū. & firmius. quàm ipse habebat Vnde uidetur. quòd res possit etiā à donatore auocari ppter precedens uinculum. quod erat asfixum relictis: poterat ab ipso emptore. eodēque donatore.

¶ Tertiò. quia* quando ex facto alterius nihi queritur aliquid ius. possum eo iure uiti contra quem libet. etiā eo inuito. text. est nota. in l. si post mortē. §. si. ff. de bon. posses. contra tabu. & per Barto. & doct. in l. petenda.

C. de tēpo. in integ. resti. sed in casu isto ex facto emptoris statim est quæsitū ius vicino. ergo potest etiā inuito emptore uti tali iure cōtra tertium. & sic donatarium. Si potest inuito emptore. ergo non potuit emptor inuenire viam fraudandi ipsum per suam donationē: quia aliis liceret homini subdito frustrare legis operationē in præiudicium tertij. cui est ius quæsitū: cōtra l. nemo potest. ff. de leg. j.

¶ Confirmatur ex his. quæ not. Spec. in tit. de oblig. & solu. §. col. xij. ver. itē pone. obligati. & c. ubi dicit. quòd si tu prius obligasti rē meam. me ignorat: deinde ego obligo omnia bona mea. & postea ratifico obligationem tuam. talis ratificatio non nocet creditori meo: cui prius per obligationem meā fuerat ius quæsitum. unde ipse præfertur. Idē tenet Pau. de cast. in consil. clxxxv. col. iij. in ij. vol. Eodē modo donatio mea non debet nocere vicino. cui prius per meam emptionē fuerat ius quæsitum. ¶ Et quòd ius fuerit quæsitum vicino immediate per emptionem. pondero text. in d. cōstitutu. sancimus. in ver. suam portionem accipiat. & c. & ibi. accipere ius protomisceos & extraneos emptores omnino repellere. & c. Nam uerbū. accipere. est uerbum directum. secundum Ange. in cōs. lxxxvij. & Bar. in l. centurio. ff. de vul. & pupil. Item est uerbum executiuū. per quod trāsferuntur

trāsfunditur etiam ius electionis. §. l. & doc. in l. Lucio. ff. de leg. iij. & Soci. in cōs. cxvj. col. ij. in primo vol. Per illud enim uerbum censetur directò translata executio legis in personam vicini ad accipiendum ius congrui. ergo facis est sibi ius quæsitum. quia si non esset quæsitum. non posset illud accipere. Nunc in proposito ius quæsitum difficius tollitur. quàm ius quærēdū. l. seruus. C. de pact. & l. j. §. cōfertur. ff. de collat. bo. & Philip. De cius in cōs. cxlvj. col. iij. in prin. ergo per donationem licet ab initio tolli potuisset ius quærēdum. scilicet. ante uenditionem: tamen postquam per uenditionem est ius quæsitū. tolli nō potest. & pro prædictis est text. in c. si pro te. de rescrip. li. vj. ubi nō potest fieri ratificatio in præiudicium tertij. cui est ius quæsitum.

¶ Quarto. adduco dictū Alex. in addit. Bartol. in l. ij. §. fin. ff. de actio. empt. ubi in terminis nostris tenet. quòd si statutū ciuitatis dicitur quòd locator nō possit rem alienare. nisi prius requirit cōductore. si cōtingat enim alienare nulla facta denūciatione conductori. ex tali alienatione non transit dominium. ex quo est facta contra legis prohibitionem. allegat Bar. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. obl. & Bar. in l. cum lex. in si. ff. de fideiuss. ergo in casu nostro. quendū uenditor non requirit vicinum. nō trāsferuntur dominium in

emptorem. Vnde nec emptor illud transfert in donatarium. & sic potest dici. quòd dominium interim remanet in suspensio penes uenditorem: si uera est decisio Alex. per l. nec uilem. ff. ex quib. cau. maio. & remanebit in suspensio in fauorem vicini. cuius cōsolatione lex facit hanc prouisionem. Ergo ipse admitti tur ad reuocandum per ea. quæ notat Abb. in cōs. lxxij. col. ij. in primo vol. & Fely. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xlij. de cōstit. nam per talem reuocationē. solam possessionē aufert: qua acquisita immediate ex legis ministerio cōsolidatur sibi dominium. quod in ius fauorem statat in suspensio. Verum de ueritate illius dicti Alex. uidebimus in solutione: quia uidetur cōtrariari his. quæ dixi in præcedēti disputatione. scilicet. q. transit dominium reuocabile. ¶ Quintò. quia* si liceret emptori impune donare uel permutare. daretur materia delinquendi. & aperire tur uia fraudibus: quia de facili quilibet fraudaret legē. Sed fraudibus est semper obuiandum. l. in fundo. ff. de rei uē. ele. j. & ibi Car. de vsur. & c. quanto. de diuor. & ele. j. §. si. & ibi Car. de cōces. præben. Vnde ad euertēdum fraudem. debet etiam cōtra donatarium. qui habuit ab emptore. habere locum ius congrui.

¶ Item quia etiam* in correctoriis sit extensio. ratione peccati euitandi. secundum Alex. in l. Pomp

Pomponius. §. præterea. col. ij. in fi. ff. de acq. pos. Vnde dato, quod consti. fancimus. sit correctoria: & loquatur in contractu venditionis: debet etiam extendi in donatione habita ab emptore causa vitandi fraudē, quæ inducit peccatū. §. Sexto. & vlti mo., pro ista parte adduco text. q. multū stringit: & ab aliis non extitit ponderatus. in l. j. §. res, quæ. C. de impo. lucra. describi. x. vbi videtur text. formalis ad decisionem huius q. Nam ibi fit differentia inter rem alienatā titulo lucratiuo, & titulo oneroso in titulo enim lucratiuo, paritur onus siliquarum: non autē in oneroso sed subdit casum in d. §. res, quæ. pone, quod res fuit primo alienata titulo lucratiuo: & sic fuit affecta onere. deinde is, qui eam habuit, illā aliter vendidit tit. oneroso. an emptor teneatur ad onus. Et concludit q. sic. & idem eodē, vt ibi subdit: quā primordio tituli posterior formatur enatus. ergo ita in casu nostro ius congrui habet locū in titu. oneroso. statim enim cum res vendita fuit, annexitur sibi onus iuris cōgrui. vnde quāvis postea alij donetur, transit cum onere suo: quia iste posterior est ius reformati debet ad primū titulum. Sicut enim ibi licet emptor aliā nō teneatur ad onus ex persona sua: tamen quando emit a donatario, teneatur ex persona sui auctoris. eodem modo & hic, licet donata-

rius nō teneatur iure congrui ex persona sua: tamen debet teneri ex persona sui auctoris, qui fuit emptor. ex quibus hincinde adductis ista q. redditur valde dubia. §. Pro solutione* huius difficultatis q. oporteret primō inuestigare, an ex alienatione facta contra prohibitionem illius consti. fancimus. trāsferatur dominium de quo aliqd dixi supra in iij. argumēto secundæ partis. & breuiter residuo in illa opin. quam tenuit in precedenti disputatione, scilicet, quod dominium trāsferatur, licet reuocabiliter: nam etiā ex cōtractu inutili sequenti traditione, trāsfit dominium et causa putatiua. ita tenet Bart. eleganter. in fi. illius prin. & ibi etiam glo. ff. de dolo. licet enim cōtractus de se propter eius inutilitatem nō transferret dominium: tamen traditio subsequens vnā cum voluntate domini facit dominium trāsire. ita tenet Pet. Philip. Cor. in conf. col. xij. in fi. in iij. vol. & idem in cōf. lxxiij. col. iij. in iij. vol. vbi dicit, quod si res vendita sub cōditione, trādatur interim trāsferatur dominium & idem tenet Bar. in l. mo. dubiū. co. fi. ver. vltimō opp. & C. de leg. vbi dicit, quod licet et cōtractus, qui fit contra legem, non trāseat dominium: tamen ex causa putatiua propter illi cōtractum bene trāsit: puta et traditione cum voluntate domini: puti ibi clarius declarat Bal. in x. oppo. per l. iij. §. subtili. ff. de

de

de cōdi. ob causam. & hanc opi. tenet Marth. in d. consti. fancimus. in prin. in nono not. Et licet videatur ob stare: quia d. consti. prohibet alienationē, dum dicit, non antea cōcedimus alienare, &c. quo casu videtur prohibere executionem cōtractus scilicet dominij translationē, vt inquit Bar. in l. cum lex. in fin. ff. de fideiuss. tamen ad hoc respondeo, quia lex vltā procedit: dādo actionem vicino ad reuocandum, quo casu transit dominium: vt dicit Bart. in l. j. §. si vir. in fi. verbis. ff. de acq. posses. per d. l. eleganter. & ex his non teneo dec. Alex. in l. iij. §. fin. ff. de actio. emp. quē allegauī supra in iij. argumēto. nam referendo illud dictum ad hanc consti. nō esset verū: ex quo vltā procedit hac consti. Sed forte saluādo Alex. procederet, quādo statutum vltā nō progrediretur. Ita autem inuestigatio non est nimis necessaria: quia semper teneo, quod transit reuocabiliter. Sed volui eam attingere pro veritate eorum, quæ dixi in diij. argumēto secundæ partis. §. Hoc præsupposito* propinquo ad solutionem huius q. firmo conclusionem pro ista secundā parte affirmatiua: videlicet, q. non obstante donatione vel permutatione admittitur vicinus ad agendum iure cōgrui, per iura & rationes allegatas pro secunda parte. & maxime, quia p. ea habem' tex. quā in terminis in d.

19 l. j. §. res, quæ. * Quam cōfirmo, etiam per text. in l. fina. §. j. ff. ad Velleia. vbi liceat aliis bonis fidei emptor non teneatur restituere fructus: tamen quando emit ab eo, qui tenebatur ad fructus, tenetur etiā & ipse: quia nō debet esse melioris cōditionis donatarius, quā auctor suus: vt dicit ibi Pau. de Cast. sic etiā in casu nostro: non debet esse melioris cōditionis donatarius, quā suus auctor, qui tenebatur iure congrui, licet in eo sit diuersa qualitas. prout erat in d. l. fi. §. j. 20 §. Secundo* cōfirmo, per bonum simile. nam petitio hereditatis nō datur cōtra titulo possidētē. regulariter. ff. de petit. hered. & l. hereditatis. C. eo. ti. & tamē quando titulus habetur ab eo, qui poterat petitione hæreditatis conueniri, datur cōtra eum, nō obstante titulo, ita notanter tenet Bar. in l. cogi. circa fi. C. de peti. hered. & Bar. in l. si rem & pretiū. ff. eo. ti. & ibi etiā Pau. de Ca. qui dicit, quod si aliter diceremus, facile esset legē eludere, & hac actionē euitare. Idem tenet Pau. de Cast. in cōf. cxxxvij. col. fi. in i. ¶ Sol. Sic etiā in casu nostro: licet contra donatarium nō habeat locum ius cōgrui: tamē quando habuit ab eo, qui poterat iure cōgrui conueniri, prout est emptor, debet ipse quoq. teneri: ne sit melioris cōditionis, quā auctor suus. aliā de facili quilibet eluderet legem simulādo donationem,

Cc

quæ

quæ simulatio est difficilis probationis. & quoties vidi fieri istas simulationes & fraudes. vnde mille periuria oriuntur: nam nemo est tam liberalis, ut velit rem, quæ emit pro se, alteri donare: cum nemo præsumatur iactare suum. Sed per viam colludij & simulationis fiunt huiusmodi donationes. Et aduocati nostri temporis communiter dicit pro cõsilio cliētulis, vt rem emptam donent ad excludendū ius congrui. vnde euidenter hoc fit in fraudem legis, cui fraudi debemus obuiare: & propterea hæc secunda pars quam teneo, videtur tuior & verior. * Dicit tamē Bar. in l. iij. §. opus. ff. de alie. i. mu. causa fac. quod si conuenitis petitione hereditatis, alienauit ante cõuentionē: & sic abstulit actionē actori: tenetur actione in factū ex illo edicto. vnde per illud dictū teneri posset, quod emptor, qui donat, ne patiatur iudiciū super iure cõgrui, potest cõueniri actione in factū ex illo edicto. ¶ Tertio cõfirmo hanc conclusionē: quia quādo omnis alia ratio cessaret: negari non posset, quin vicinus, quæ est fraudatū iure suo per dictam donationem, possit agere contra donatariū actione reuocatoria ex illo edicto, quæ in fraudem creditorum. vt habetur in §. item si quis in fraudem inf. de actio. quocaut quādo debuit inf. in specie, prout in casu nostro fit: reuocatio, etiam non facta ex cõsilio:

secundū Bar. in rub. C. de reuoc. his, quæ in fraud. cre. col. j. & l. af. in d. §. itē si quis in fraudē. col. i. xliij. versic. secundo principaliter. &c. ¶ Ex prædictis reallūmo solutionē huius quæst. per quatuor conclusiones, quarum tres primæ sunt clare & indubitate: quarta verò est aliquantulū dubia. Et prima conclusio clara sit ista videlicet, si aliquis emit fundum, & in cõstituenti sine alio intervallo ipsum donat vel pmutat, censetur facere in fraudem, & habet locū ius cõgrui: & etiā haberet locū actio reuocatoria ex edicto, quæ in fraudē creditōrū. per tex. & ibi Ab. in i. i. na. in c. officij. de elect. vbi ingressus ad monachationē si statim eligitur in prælatū, præsumitur in fraudem propter breuitatem temporis. Et hæc ponderationē fecit mihi quādoque peritus iuuenis domini Bernardinus de Lupo de Castro motis Melonis, asserēs fēdē ita obtinuisse in facto. Et iudicio meo dixit merā veritatē: quia ex breuitate temporis multa mala præsumi solent: vt not. Bar. in l. si vētri. §. si ff. de priuileg. cred. & in specie, §. prefumatur fraus, tenet Pe. Phi. Cor. in consi. cxvij. col. fin. iij. vol. & Pet. de Ancha. in consilio clx. col. ij. & consil. celvij. col. ij. ¶ hec infero. quod quādo in fraudem instrumēto apparet emptio & donatio, censetur facta donatio in fraudem iuris congrui: & vicinus admittit ad reuocand

nocandum. vnde non sine causa Seba. in consuet. si quis emit. super versic. possidet. mouet istam quæst. & dicitur, quod quis emit hodie: & cras, vel postea donat, & c. eodem modo loquitur Matth. in d. consi. sancimus. §. licet. in vj. not. nam in quoniam interuallū vnius diei, vt sit quæstio dubitabilis: quia si statim donaret, esset sine dubio: quia fraus præsumitur. ¶ Secundā conclusio est, quando donatio fieret cõiuncta personæ: nam præsumitur fraus ratione cõditionis. l. data. & ibi Bal. C. de dona. & l. af. in d. §. itē si quis in fraudem. col. vij. in fin. de actio. Dicit tamen Bar. in l. post cõtractum. ff. de dona. quod sola cõiunctio sanguinis non facit præsumi fraudē: nisi alia cõiectura concurrat. Vnde si remanet donator in possessione rei, sine dubio præsumitur fraus: & istis duobus concurrentibus teneo hanc conclusionem non indubitata, per l. sicut. §. superuacuum. ff. quib. mo. pig. vel hypothe. so. Ex quibus infero, quod quando pater & filius simul habitant, & pater rem emptā filio donat: & ipse remanet in gubernatione rei, sine dubio habet locum ius congrui quia præsumitur fraus. ¶ Tertiā conclusio est, quando emptor pmutat rem cum frumento, vel alia re mercatili: & dictum frumētum statim vēdit. nam tunc habet locum ius congrui, acū verē ab initio res ven-

dita esset: & istam cõclusionem amplo procedere, etiam in primo cõtractu: vt quādo quis pmutat rem stabilem cum alia merce venali: & dictam mercē vendit. nam habebit locum ius congrui in isto casu: sicut in quolibet cõtractu venditionis: tex. est notabilis, quem non reperio ab aliis ponderatū ad hoc in l. sed Iulianus. §. mutui datio. ff. ad Macedo. p. quæ text. notabiliter amplio materiam iuris cõgrui, vt procedat in isto cõtractu in nominato. ¶ Quarta conclusio dubia est: quod verē emptor donat vel pmutat, cum intervallo temporis, & cessat omnis cõiectura fraudis: tunc habet locum ius congrui. Et licet hactenus ista conclusio non fuerit per alium attentata affirmatiue, ita vt videat velle ponere os in cælum, dicendo cõtra auctoritatem tantorum virorum, videlicet Seba. & Matt. quæ retuli supra in tertio argumento primæ partis: tamen quia in cõtractum habemus legē, scilicet d. §. res, quæ, & rationes magis virgutes, teneo cõtrarium: & in ista cõclusionē etiam firmo decisionem affirmatiuam, scilicet quod habeat locum ius cõgrui, per rationes supra allegatas. & præsertim quia hæc via est magis tuta pro anima, ad vitandū machinationes fraudū, & periculis. Et quia in istis sum te illis de visu & auditu: nam pluries vidi consulum esse ab ad

D. ROB. MARAN.

772
uocatis nostri temporis, dum va-
dūt ad eos aliqui emptores, qui
cupiunt excludere vicinos à iu-
re congrui. & in rei veritate nul-
lum habent animum donandi.
Et dicti aduocati dicunt: vade,
& dona istam rem alicui amico
tuo, & ita excludes vicinū. vnde
clienſ sequendo consilium ad-
uocati, facit contractum dona-
tionis: & intrinsecus habet in-
tellegentiam cum donatorio, vt
sit simulatio. Et tamen quia do-
natio fit ex interuallo, non po-
test probari aliqua præsumptio
fraudis, vnde vicinus videns se
de laſum, desert iuramentum do-
natori, & donatorio: qui ambo
iurant donationem esse veram,
& cum aliud probari nō possit
in contrarium, succumbit, con-
tra veritatem: & illi duo peierāt
in perniciem animarum suarū.
Et propterea ad euitanda ista scā-
dala deberet hæc mea conclu-
sio, si aliquid dubij haberet, per
Cæsaream decisionē approbari:
vt præcludatur via istis machi-
nationibus: & periuriis. ¶ Super
22 est* modo respondere ad argu-
menta in contrariū adducta pro
prima parte: quæ in rei veritate
multum vrgēt, vnde non obstat
primū: quia dato, quod sit actio
in rem scripta, tamen datur con-
tra possessore: & sic nullum est
contrarium: & licet possideat
titulo donationis: tamen lex in-
iecit vinculum ante donationē,
vnde trāsiuit in donatariū cum
onere suo: per d.l. primā. §. res,

quæ. & per d.l. fin. §. primo. ff. ad
Velleia. & per alias rationes ad-
ductas pro secunda parte. ¶ Non
29 obstat* secundum argumentū:
quia istud, scilicet quod ius co-
grui non detur contra singula-
rem successorem, non est indu-
ctum per consuetudinem, sed
solum per consuetudinem Nea-
politānam: & ita procedant o-
mnes decisiones Sebast. allega-
te in d. secundo argumēto. nam
ex quo ipse commentatur super
dicta consuetudine, debent sua
dicta intelligi, secundum ipsam
consuetudinem, scilicet vt pro-
cedant solum in ciuitate Nea-
polis, & eius districtu: nō autem
in aliis locis & ciuitatib⁹ huius
regni: in quibus seruatur ius co-
mune d. constitut. fancimus, quæ
nullum verbum facit de hoc, ci-
licet quod singularis successor
non teneatur iure congrui. Imo
in iure communi reperitur con-
trarium. Nam ius ortum contra
auctorem, transit contra singu-
larem successorem. l. in hoc. §. si
inter. ff. communi diui. maxime,
quando est ius in rem scriptum:
proūt est istud, vt per Bar. & doc
in l. si tertius. §. si quis prius. ff. de
aqua plu. ar. pro hoc est text. in l.
iij. §. si. ff. ad exhiben. Et licet in
successore non sit illa qualitas
apta ad ius congrui propter ti-
tulum donationis: tamen iste ti-
tulus procedit à radice infecta
ex titulo auctoris: propter vin-
culum antea iniectum, & pro-
pter ius quæsitum vicino: per d.
§. res,

§. res. quæ. Nec est bona ratio in
terminis nostris, quam assignat
præfati doct. scilicet quod istud
ius quæsitū durauit tantū, quan-
tum durauit possessio: quia con-
cederem contra solum empto-
rem: ex eo, quia est ius in rem
scriptum, sed non respectu suc-
cessoris. Verū ipsi bene loquun-
tur in terminis illius consuetu-
dinis: quæ loquitur per dictionē
taxatiuam, tantum, scilicet con-
tra vniuersalem successorem, &
sic excludit singularem, quod non
facit illa consuetudo. ¶ Non
30 obstat* quod consuetudo, fancimus,
dicit, quod vicino licitum est ex-
traneos emptores omnino re-
pellere: & sic non loquitur de
successore singulari. vnde vide-
tur quod solum contra empto-
rem dirigatur hæc actio: vt dicit
ibi Matt. in §. vt infra xxx. in xj.
no. qui ex quo non se adscribit
ad vniuersalem, sicut facit il-
la consuetudo, debet intelligi
etiam de successore singulari &
habente causam ab emptore. cu-
ius factum reputatur factum sui
auctoris. l. si indebitū. §. si. ff. re-
ra. ha. & d. l. h. §. j. ff. ad Velleia. &
d. l. iij. §. si. ff. ad exhiben. quia in
telligitur de iure communi: in
rem scriptam possit illā exerce-
re contra auctorem, si possi-
det, alias contra singularem suc-
cessorem. ¶ Ad tertium argumen-
tum respondeo pro saluanda au-
thoritate dictorum doc. quod
procedit eorum dictum, secundum
consuetudines Neapolita-

nas: non autem secundum con-
suetudinem. Nec obstat text. in
d. constitut. versic. causa verò do-
tis, & c. vbi generaliter dicitur,
quod causa donationis vel per-
mutationis omnes possunt alie-
nare: quia ille §. loquitur de pri-
mo alimente: nō autem de em-
ptore, qui postea donat. Nam in
princ. posuerat regulā, vt nullus
posset alienare, nisi facta prius
requisiōne: postea verò ponit
fallentiam, scilicet vt liceat alie-
nare causa dotis, etiam sine re-
quisiōne. ¶ Ad quartum* ar-
gumentum respondeo eodem
modo, scilicet quod illa decisio
sacri cōsilij fuit lata inter ciues
Neapolitanos: qui ligantur dicta
consuetudine, vnde non proced-
deret in aliis, nam consuetudi-
nes Neapolitanæ non habēt lo-
cum in rebus existentibus extra
districtū Neapolitanū vt not. Seba-
in princ. consuetudinum. su-
per ver. districtū. & in consuet. si
quis vel si qua. super ver. in bo-
nis omnibus. & in consuetu. pu-
pillas. super ver. bona. & in con-
suetu. in bonis. in si. super versic.
non habet & Bal. in l. iij. colum.
fin. ver. & ideo si consuetudo & c.
Quæ sit bon. cōfue. ¶ Ad quin-
tum & vltimū respondeo, quod
ista non est extensio. Nam repe-
lendo successorem, repellitur &
emptor, præterea à correctoriis
fit extensio ad casum similem,
quidō vnica tantum ratio assi-
gnari potest: vt de hoc est gloss.
in l. quamuis. C. de fidei commissis.

& Iaf. in §. omniū. columna vij. inffit. de actio. & Alex. in consi. xlvij. columna fecūda. in primo vol. sed hic non potest assignari, nisi vna ratio, scilicet favore cōiunctorum. ergo habetur pro expressa, & procedit etiā in succellere. Praterēa, causa vitandi peccatum, fit extensio in correctoribus, secundum Alexan. in l. Pomponius §. praterēa. l. acquiren. posse. Sed si ista extensio non fieret, quilibet fraudaret legem, faciendo sibi succellorem, & sic peccaret. Praterēa, quando lex noua dat actionem in rem scriptam, censetur illam introducere cum suis qualitatibus, & natura: quæ est vt detur contra singularem succellorem. Vnde ista non est vera extensio, sed potius videtur lex noua proprie loqui in casu isto. Vel posset dici extensio passiuā: per ea, quæ not. Bar. & docto. in l. ij. ff. de legatis 33 primo. ¶ Ex quibus remanet firma conclusio, & finalis in hac q. q. in ciuitate Neapolis & eius districtu seruaretur dictum Seb. & Matth. vt non habeat locum ius congrui contra donatarium talem. In aliis autē ciuitatibus & locis huius regni seruaretur contrariū, scilicet quod habeat locum, per ea, quæ superius dicta sunt. Et modus agendi in isto casu esset, quod ambo citentur, scilicet emptor ad recipiendum pretium, & donatarius ad restituendam possessionem, & hæc conclusio videtur mihi in pun-

cto iuris verissima, ac etiam in consulendo & iudicando æquissima: adeo quod iudex, qui secundum ea, quæ tenui, iudicaret, non faceret litem suam, cum bonis rationibus fulciatur, & cum conclusio hæc sit magis tuta, p. animā, ad euitandā fraudes & machinationes periuriorum: non obstat quod hactenus in quā pluribus causis fuerit per multos in contrarium inaduertenter consultum. Laus Deo. Robertus Marenta, Venuinus, V. l. D.

DISPUTATIO X.

Vtrū si filia nupta renūtiat bonis paternis, maternis, & fraternis, & moritur ante fratrem, mortuo postea fratre, an filij sororis renūtiatis succedant vna cū auiculis in hereditate fraterna. nō obstat. ren. mat. cū iuram. maxime si sunt heredes matris.

SYMMARIUM.

Filia quæ renūtiat bonis paternis, maternis, & fraternis, si moriatur ante fratrem superstitibus filiis, deinde moritur frater, an filij succedant nō obstante renuntiatione matris. Heres tenetur habere ratum factum defuncti, nam potest defunctus obligare ipsum & eius bona.

Ius

- 3 Ius accrescendi est: potius successoris edicto, & illud impedit.
- 4 Inscendo ex pacto & prouidentia filius non potest ipsum habere, si repudiatur hereditatem patris. & 36.
- 5 Nepotes ex filia enclauduntur, si sunt heredes matris.
- 6 Renuntiatione qua fit per contractum & pactum est: potentior quā illa qua fit simpliciter.
- 7 Heres aduendo hereditatem censetur quasi contrahere cum his, cum quibus defunctus contraxit. & 41.
- 8 Renuntiatione matris non nocet filiis in iure proprio filiorum, quod nō habent ex persona matris. & 9. & 34.
- 9 Filius mortuus matre subintrant eius locum, & succedunt auiculis ex persona propria, non ex persona matris. & 12. & 44.
- 10 Exhereditatio facta de filiis non nocet nepotibus, quādo filij moriuntur ante testatorem. & 11.
- 11 Nepes prateritis ab auctore rumpit testamentum, quando filius moritur ante auctorem. & 11.
- 12 Filius renūtiat bonis paternis tantum, an ista renūtiatio sit alicuius utilitatis, maxime in regno.
- 13 Renuntiationes filiarū solent patres recipere pro se & heredibus.
- 14 Filiæ, quæ renūciant bonis paternis, succedunt nihilominus patri morienti sine alijs filiis: nisi faceret testamentum, & alium heredem faceret. & 15.
- 15 Renuntiatione filij in bonis paternis cen-

setur fieri favore masculinorum. vnde illis mortuis viro patre succedit, non obstante renuntiatione. Renuntiatione filij in bonis patris habet locum, si masculi voluerint succedere patri alijs secus. Filia semel exclusa à bonis patris censetur perpetuo exclusa. Soror succedit fratri in bonis paternis non obstante, quod renūciauerit bonis paternis: quia nunc non dicuntur paternæ, sed fraternæ. & 28. Renuntiatio fratri in bonis paternis non impedit eam succedere fratri in d. bonis ab intestato morienti. & 38. Filia exclusa per statum vel per renuntiationem à bonis patris succedit vna cum nepte ex filio masculo patris viro patre: secus si post patrem moriatur. Nepis ex filio non excludit amicum à successione aui. Nepis ex filio excluditur per patrū suum à successione aui. Nepes ex filia excluditur per patrū suum, ex quo venit à radice infecta. Filia renūciat bonis paternis cum pacto quantum amplo, potest nihilominus petere legitimam: nisi specialiter legitimæ renūciauerit. Legitima supplementum potest peti non obstante quod ligauerit aliquid pro legitimā cū clausula, quod plus peti non possit. Filia exclusa per censuram regni debet congruè dotari: & dos non debet esse minor legitimā. Paragium succedit loco legitimæ, & non debet esse minus legitimā. Filia dotata à patre, sen. per censuram

Cc 4 609

congruè dotata etiam si habeat minus legitima.

22 Legitima non consideratur in vita patris, sed pro ea habetur respectus ad tempus mortis

Legitimam non tenetur pater assignare filio in eius vita.

Filius veniente patre nullum habet ius in bonis eius.

Filia dotata à patre non potest dicere se incongruè dotatam, non obstante quod sint aucte facultates patris tempore mortis: quia etiam poterant diminui.

Pater diuinitat modicam dotem filis, prae sumit doli re ipsa.

23 Filia an possit petere se adequari eius sorori, quae habuit maiore dotem. Pater habens plures filias, an possit maiorem dotem dare vni quàm aliq.

24 Legitima fructus possunt peti in omnibus casibus, quibus potest legitima peti super bonis alicuius.

Fructus legitima debetur à die mortis patris vna cum ipsa legitima.

25 Filia renūtians successioni patris & legitima, potest succedere patri ex testamento, idem si sit exclusa per statutum.

Filia quae renūtiavit patri & fratribus de nō succedendo, nec ex testamento, nec ab intestato potest succedere, nihilominus ex testamento.

26 Filia quae renūtiavit bonis paternis & legitima, propter dotem si patris in suo testamento instituit eā in vno tarenno, potest petere supplementum legitima ex causa testati, non obstante renūciatione.

Legitima supplementi petitur secundum iudicium testatoris: & nō cōtra.

Testamentum patris melius est, quod nullā faciat mentionē de filia dotata, quā quod instituat eam in vno tarenno: & malè faciunt notarij, qui aliter consulant.

27 Filia dotata non excluditur per nepiem ex filio praemortuo post mortē patris ante aditam hereditatem nō obstante transmissioe.

28 Renūciatio filij in bonis matris prodest fratribus.

Filia nō excluditur à successione materna per constitutionē in aliquibus, sed in ciuitate Neapolis excluditur per consuetudinem.

29 Filia si renūciat bonis etiā fratribus, mortuo vno fratre succedunt alij fratres vel sorores exclusi renūciante mortuo omnibus fratribus & sororibus succedit non obstante renūciatione.

Soror non succedit fratri vel sorori extante fratre masculo, quando fuit dotata: & hoc secundum consuetudinem Neapolitanam tantum.

30 Nepotes ex filia, quando agitur de successione aui, omnino excluduntur statibus masculis, siue filia mortua sit viuo patre, siue nō siue renūciavit, siue non: & hoc per constitutionē in aliquibus.

31 Nepotes ex filia exclusi per statutum vel per renūciationem succedant quando masculi sunt viuo patre.

32 Nepotes an succedant in bonis aui matris nō obstante renūciatione matris, qm̄ mater moritur viua aui.

33 Soror dotata à fratre si renūciavit bonis fraternis, excluduntur eum filij à successione dicti fratris, siue mortui ante siue post eorum matrem.

Callisto

Collatio non habet locum, quando agitur de successione collateralis: sed solum quando descendente succedunt ascendentibus.

34 Ius accrescendi cessat quando filia moritur in vita patris.

37 Inventarij confessio nō est necessaria nepotibus, quorum mater renūciavit bonis fraternis: & mortua est ante fratrem.

Inventarium operatur separationē bonorum, & quid heres non teneatur vltra vires hereditarias.

38 Opinionem communem nō debemus relinquere propter nouā pharissiam vnius Doc. & index qui nō sequitur communē opinionē, facit lite suam.

39 Heres an legetur iuramentū defuncti.

40 Fendū inuestiturā tenetur heres habere ratam, etiam si inuestitio mortua antequam feudū sibi aperitur.

42 Filia renūcians hereditati paternae si enormissimè ladatur, vt quia pater est multum diues, potest contravenire petita abolitionē à iuramento.

43 Filia quae primò iurat non renūciare, si postea renūtiat cum iuramento, non preiudicat sibi secundum iuramentum contra primum.

Cautele pro muliere quae vult renūciare bonis, vt primo protestetur & iuret quod non sponte renūtiat.

Renūciatio filiae in bonis paternis, maternis & fraternis qualiter debet fieri, vt noceat nepotibus: & de eius forma & cautela.

Filia quaedam à patre dotata, in die votorū renūtiavit, vt assollet fieri, bonis paternis, maternis, & fraternis, promittēs nihil vnquam petere de bonis prae-

dictis, nec per se nec per heredes. Moritur pater & mater superstitē filio & duabus filiabus, scilicet illa, quae renūtiavit, & altera in capillo, successiue mortua est filia, quae renūciavit superstitibus filiis suis & heredibus: quae materna hereditate adiucunt. Deinde vlti. loco moritur. eius frater sine liberis, superstitē sorore in capillo: & superstitibus nepotibus ex sorore, quae renūtiauerat. quaritur, an isti nepotes succedant in bonis auctili sui vnā cū matertera, nō obstante renūciationē matris: ex quo mater mortua fuit ante fratrem, cuius bonis renūtiauerat. ¶ Et primò, pro parte negatiua, quod dicti nepotes non succedant, imò penitus excludantur, adducitur. Nam cum dicti filij sint heredes matris, tenentur habere ratā renūciationē matris, quae iuramentū fuit cōfirmata per capitulū quāuis. de pac. lib. vj. vnde non possunt contrauenire. l. cū à matre. C. de rei ven. l. ex qua persona defuncti de re. iu. Hinc dicit in terminis nostris Phil. de Frāchi. in dicto capitulo, quāuis. quod filij heredes matris, nō possunt cōtrauenire renūciationi factae per matrem, quādo mater pmiit, nec per se nec per heredes suos cōtrauenire: potest enim defuncti obligare heredes. vt d. cū à matre. & ibi per doc. & Bal. in Liubemus. §. tanc in fi. C. de sacrosan. eccle. Item, non solum personam habere, sed etiam bona heredis obli-

C. 5 obli

obligare potest: vt habetur in deci.xxvij.& deci.xij.cōf. Neap. col. fi. Itē iuramentū defuncti ligat heredē vt not Bar.in l.cū q. s. codicilli. in fi. ff. de leg. iij. & Io. An. in nouella, in dicto capit. quauis. & ibi etiam Gemi.

3 ¶ Secūdo, * adducitur, q̄ licet aliā dici posset, q̄ ex quo mater est premortua, filij veniūt ex persona propria, non ex persona matris: hoc non posset aliter intelligi, nisi per successorium edictum. sed quia in illo gradu, in quo erat mater, extat alia soror in capillo: quae immediate succedit fratri, certū est, q̄ portio sororis renūtiantis accrescit alteri sorori in capillo: quia ius accrescēdi impedit successorū edictum. & est eo potentius: secundū Bal. in l. meminimus. in fi. per illum tex. C. de leg. hære. vnde nepotes excluduntur quo cūq; iure veniant: & ita expresse tenet Philip. Decius in consi.

4 clxxxj. col. pe. ¶ Tertiū, quia si fendo ex pacto & quidā filius nō potest ipsum habere, si repudiat hereditatem patris: & tamē illud feudū nō habet ex persona patris, sed ex persona propria, ex prouidentia concedentis mediāte legis dispositio: ne vt est tex. & ibi And. de yser. & Aluar. in cap. primo, an agnatus, & c. licet secus sit in agnato: vt ibi dicitur. & ibi assignatur ratio per doc. Vnde si vult filius habere feudū, teneat vt hæres ad vñ debita paternā, nisi faciat

inuētarium: vt dicit ibi And. eo dem modo in casu nostro, licet filij veniūt ad bona auunculi ex persona propria, tamen ex quo sunt hæres matris, tenētur ad onera matris: & per consequens debent ratificare pactū matris.

¶ Quarto, pro ista parte adducitur in terminis autoritas Seb. in consue. si moriatur. in gl. super ver. ipsi successores. ff. ver. ex hoc igitur quero. & c. vbi in terminis igitur format hæc q. & tenet q̄ nepotes ex filia excludūt, si sunt hæres matris: & nō succedunt vnā cum auunculis: licet mater sit mortua ante fratrem. cuius Seba. magna est auctoritas in hoc regno. ¶ Quinto, pro ista parte adducitur. Nā differentia, quādo renūtiat simpliciter cū iuramento, & quando facit cōtractū cum pacto de nō petēdo, & cedit ac donat omne ius suum per se & hæres suos in forma cautā. nā primo casu posset tolerari, q̄ talis renūtiatio nō noceat eius filiis, qui veniunt ex persona propria: & ita possent procedere ea, quæ not. Bar. & doc. in l. qui supersutis. ff. de acq. hære. Videtur enim talis renūtiatio psonalis: & tollit solum obstaculū ipsius matris renūtiantis. Vnde nō extenditur ad filios. sed quando mater donat per cōtractū omne ius, & renūtiat per viā pacti in ampla forma, obligando se & hæres suos, debet filij omnino excludi. nā adeundo hereditatē ma-

tris, censetur quasi contrahere cum his, quibus mater renūtiat. vlt. l. apud Iulianum. §. fin. ff. ex qui. cau. in pos. ea. Ista enim renūtiatio solet fieri patri vel fratribus, qui recipiunt eam pro se & heredibus. vnde mortuo fratre, eius hæres est soror in capillo: vt habetur in deci. clxj. cōf. Neap. & ibi traditur hæc differentia: quando donatio fit per cōtractū, & quando simpliciter renūtiatur. ergo adēdo hereditatem, censetur quasi contrahere cum dicta sorore in capillo, approbando cōtractū matris. ¶ Pro parte verō cōtraria affirmatiua, scilicet q̄ imō dicti nepotes admittantur, non obstante cōtractū & repudiatione matris, adducitur primo: quia iste cōtractus & renūtiatio matris habet tacitam cōditionem annexā, scilicet si successio ei deferatur. quæ conditio impletur, quādo soror moreretur post fratrem: sed quādo moritur ante fratrem, conditio euālescit: quia nunquā fuit delata sibi hereditas. ergo renūtiatio habetur pro non facta. Ita in terminis tenet Paul. de Ca. in d. l. qui supersutis. col. j. & ibi etiam Franc. de Are. in se prima columna. & Imo. ff. de ac qui. hære. idem tenet Bald. & Alexan. in l. pactum dotali. C. de colla. & Bal. in l. si. col. iij. C. de pac. & Soci. in consi. clxxxij. col. ij. in ij. vol. Vnde nepotes debet succedere: quia renūtiatio nul-

lum præbet eis obstaculum. Ex quo pro non facta habetur. & prædictis adde Soci. in consi. xj. colum. ij. in primo vol. ¶ Secundo adducitur: nam quādo soror renūtians moritur ante eum, de cuius hereditate agitur, filij subintrant statim locū matris, non ex persona matris, sed ex persona propria, ex benefici legis traditio. in authen. cef. ante. C. de legi. hære. ad eod quod representant illum eūdē gradum, quod representat soror in capello Ita tenet Bar. in l. j. §. si filius. ff. de cōiugen. cum emā. lib. & Bar. Imo. Pau. de ca. Franc. de Are. & communiter doct. in d. l. qui supersutis. & Bar. in l. ij. C. de libe. prate. & Alex. in d. l. pactum dotali. & ibi etiā Paul. de Castro. & idem Pau. in consi. clxij. colum. quinta. in secundo vol. Si ergo est ius proprium filiorum, sequitur, quod illi non censetur per mortem renūtiatio tunc vnde possunt succedere.

¶ Tertiū, pro ista parte adducitur tex. in l. si q̄ filio. ff. de iniur. rupt. testa. vbi si testator exheredat filium suum, qui moritur ante testatorem, talis exhereditatio non nocet nepotibus ex illo filio, ex quo habetur pro non facta. ergo eodem modo minime debet nocere renūtiatio, cum validum sit argumentum de exheredatione ad renūtiationē, prout hoc simili argumento vti tur Pau. de Cast. in dicta lege, qui supersutis. colum. secunda.

Quartū,

- 11 ¶ Quartò, adducitur *tex. in l. si quis posthumus. §. si filium secundo respon. ff. de liber. & posthu. ubi nepos præteritus rumpit testamentum, quando filius ex hæredatus moritur ante patrem: & hoc non est ex alio, nisi quia nepos subintrat locum: & venit ex persona propria. nam si veiret ex persona patris, noceret sibi ex hæredatio patris sed non nocet: quia patri non fuit delata hæreditas. ita & in casu nostro, exclusio matris mortuæ ante fratrem, non nocet nepotibus subintrantibus locum ex persona propria. & ad id est tex. conformis in l. si ex patronis. §. si. ff. de bon. liber. & in l. quotiens. in ff. de nouatio. ¶ Quintò, adducitur
- 12 *doctrina Bar. in d. l. qui superstitis. ver. item vide, quedam mulier, & c. ubi tenet expressè, quod etiam si filii sint hæredes matris, renuntiatis ac mortuæ ante eam, de cuius hæreditate agitur, succedunt non obstante renuntiatione matris. Ex quibus rationibus hincinde adductis, casus iste
- 13 redditur valde dubius, ¶ Pro solutione huius questionis cōcludo & firmo hanc secundam partem tanquam magis cōmunem: & melioribus rationibus fulciatam: & maxime, per primū argumentum: ad quod nullus doctor, qui vult tenere primā partem, potest respondere, scilicet, quod renuntiatio censetur facta sub conditione, si successio deferatur. sed quia non fuit delata,

defecit conditio: & habetur pro non facta. l. Meuius. & l. qui heredi. ff. de condi. & demon. nam sicut conditio expressa impedit natiuitatem actionis, ita etiam conditio tacita: ut est glo. no. in litem quia. ff. de pact. quam ad hoc ponderant ibi Alb. de rosa. Alex. Ias. & communiter doct. & glo. in l. ij. §. creditum. & ibi Ias. in secunda col. ff. si cer. pe. per l. cedere diem. ff. de verb. signifi. Item ergo, quāvis sit purgata ista conditio per delatione successioneis, nullum ius est ortum per talem renuntiationem. ergo cessante conditione, cessat renuntiatio: & per consequens id, quod non est, non potest oppositum filiis succedere volentibus. non præstat de regu. iur. lib. vj. Possunt enim dicere filij, quod eorum mater nunquam renuntiavit: ex quo non habuit effectū renuntiatio. & hæc responsio iudicio meo sola tollit omnia argumenta contraria: siue sint filij hæredes, siue non. ¶ Et ut habeatur plenè hæc materia, expediā eam per nonnullas notabiles conclusiones. Et prima conclusio fit ista: Quando filia renuntiat bonis paternis tantum, nulla facta mentione de matris, nec de fraternalis, ista renuntiatio est nullius utilitatis, si extant filij masculi, & filia renuntians est dotata de paragio: quia etiam filie renuntiatione erat exclusa a successione paterna propter dotem: per constit. in alijs quibus.

quibus. Sed si tempore renuntiationis non extabant masculi: sed solum alie sorores: tunc prodest ista renuntiatio fororibus: quia ipse solæ succedent patri, exclusa hac, quæ renuntiatia: & ratio patet ad sensum: quia pater solet recipere istas renuntiationes pro se & hæredibus suis. vnde mortuo patre remanent hæredes illæ filie, quæ non renuntiauerunt: ergo eis accrescit ista renuntiatio: ut habetur in dec. cl. ij. consil. Neapoli. vbi idem dicitur quādo renuntiatio fit fratri & hæredibus, per ea, quæ non Angel. in consil. ij. incip. dominus Gilius, & c. co. si. & Petr. Phil. cor. in consil. cclxxxij. vbi plenè in iij. vol. & Seba. in consue. si moriatur. super vers. ipsi successores, & c. Sed si tempore mortis patris non extarent alij filij, neque masculi neque femine, nisi ipsa sola, quæ renuntiavit, tunc succedit non obstante renuntiatione, ex quo in illo gradu non est alia persona, quæ faceret sibi oblatum. vnde ipsa est hæres patris, quia in primo gradu reperitur: & sua renuntiatio non se extendit ad ipsum casum, quando sola remaneret: & hoc procedit patre mortuo ab intestato. Secus esset, si fecisset testamentum: & alium etiam extraneum fecisset hæredem: quia ille succederet exclusa hac filia: ex quo renuntiatio fuit recepta pro se & hæredibus, & ille est hæres, ita hæc omnia tenet pulchrè Angel. in

consil. ij. & Petr. Phil. cor. consil. cclxxxij. in iij. vol. & Soci. in consil. cl. colum. xxv. in primo vol. & habetur aliquid in d. dec. clxj. in fi. ¶ Secunda * conclusio fit: Quando filia renuntiat bonis paternis viuo patre, & masculi extant, & postea moriuntur, admittitur filia ad successione non obstante renuntiatione. Ita tenet Bal. in l. pactū dotali. ver. quartò quæro, & c. C. de collat. & ibi etiam Paul. de castr. in ij. col. ver. item queritur, & c. vbi assignat rationem, scilicet, quod talis renuntiatio censetur facta fauore masculorū, & intelligitur rebus suis tantum. Itē tenet Alexand. in l. stipul. hoc modo. col. iij. ff. de verb. oblig. & Alex. in consil. xxix. col. iij. in iij. vol. & Seba. in consue. si moriatur. in ver. ipsi successores. & c. Quod tamen intellige & declara, quādo masculi moriuntur viuo patre. Ita loquuntur decisiones supra alleg. Idem esset, quādo extarent masculi tempore mortis patris, sed nollent patri succedere: requita talis renuntiatio censetur facta in fauorem masculorum, qui volunt succedere patri: ut tenet Soci. in consil. lxxxv. col. ii. in primo vol. & moder. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. & colligitur ex dictis Bar. in l. si. ff. ad Tertul. In quātū poderat, quod masculi adeat hæreditatem, Secus est, quando masculi extarent, & adiret hæreditatem patris: nā quāvis post

uis postea moriantur: tamen filia non succedit in bonis patris. quia semel exclusa, ceteris perpetuo exclusa, sicut quando excluditur per statum. Ita tenet Bal. in c. j. §. j. episcopum vel Abb. in vñbus seu. & Bal. in auth. sed si quis. col. iij. ver. & per hoc inferitur & C. de fecu. nup. & Ale. in consi. xx. col. iij. & cōs. ij. vj. col. fin. pri. vol. & Soci. in consi. xix. colum. iij. in pri. vol. & Bart. in d. l. si. ff. ad Tertu. & Bal. in l. si Pontionilla. C. quando d. lega. ce. & Bal. in l. in quibus. C. de fecun. nup. & Soci. in consi. v. co. j. & si in primo vol. ¶ Hoc tamen
 10 intellige, * quando masculi morerentur cum filiis: vel quando morerentur testati. nam tunc esset hæres, quem hæredem instituerunt, exclusa penitus filia. Sed si mortui essent intestati, & sine liberis, foror succederet eis, etiā in bonis paternis: quā dicantur vltimus bona paternā, sed fraterna. l. si auia vestra. C. de dona. vnde quia foror non renuntiauit bonis frateris, succederet vñ cū alijs fratribus vel fororibus, si extantibus ipsa sola succederet. Ita tenet Alex. & communiter doc. in l. j. veres. de acqui. pos. & Pau. de cast. in l. Paulus respondit. §. fin. ff. de acqui. hered. & habetur in deci. clxxvij. consi. Neapo. & ista procedunt etiam in terminis consi. in aliquibus: per quam excluditur filia a successione patris: si non censetur exclusa a succedē-

do fratri in bonis paternis, per prædictas decisiones: & etiā tenet Ludo. Rom. in consi. clxvij. incip. circa primum. & c. & Bald. in d. c. j. §. j. episcopum vel Abb. in vñbus seu. ¶ Tertia conclusio sit: Quādo filia renuntiat bonis paternis, vel alijs exclusa est per statum cōtemplatione masculorum, si cōtingat patrē mori superstitē dicta filia, & alia nepte ex filio premortuo. succedit filia vñ cum nepte. collatis dotibus: & non excluditur ab eis non obstante, quōd a masculo descendat: & ratio est, quia ista exclusio fuit in fauorē masculorum. vnde dato quōd superesset filius, vel ex eo nepos masculus, excluderetur filia: tamen per neprem, in qua non est qualitas masculina, non excluditur. Ita tenet Barto. in l. liberorum. colum. iij. in si. ver. quarto. pone retento eodem themate, & c. de verb. signifi. & Pau. de cast. in consi. xlvij. incip. proponitur in castro, & c. in primo vo. & Fulgo. Alexan. & Taf. in l. j. C. de in ius vo. reprobata opin. Bald. aliter sentiens. Idem tenet Cy. in l. j. C. de adulte. & Socinus in consilio cxcxvj. colum. penultima ij. vol. vbi cōmuniter distinguitur: Aut filius moritur viuo patre, relicta nepte ex se: & tunc procedat hæc conclusio: quia neptis non excludit amitā suam a successione auie: per prædicta. Si verō primō moritur pater, deinde filius, superstitē nepte & forore

forore: tūc foror & excluditur per neprem, ex quo ius hereditatis fuit quæsitum filio. vnde foror censetur perpetuo exclusa, per ea, quæ dixi in præcedenti conclusione. Et sicut in isto casu, quādo filius moritur viuo patre, neptis ex eo, nō excludit amitā: ita etiam & econtrario, quando pater moreretur superstitē filio & nepte ex filio premortuo. illa neptis excluditur per patruum suum per eandem rationem: se cūdum Paul. de cast. in l. maximum vitii. C. de liber. prate. & Fulgo. & Alex. in d. l. j. C. de in ius vo. & ibi etiam Fran. de are. & cōmuniter Moder. Sed quando ex filio extaret nepos masculus, sine dābio excludit amitā: quia habet eandem potentiam, quam filius, secundum Barto. in d. l. liberorum. colum. iij. vers. his præmissis, & c. ff. de verbo. signi. & Bal. & Alexan. in d. l. j. C. de in ius vo. ¶ Quid autem, si pater moriatur superstitē filio & nepote masculo ex filia premortua: cōmunis cōclusio est, quōd iste nepos excluditur nō obstante quod sit masculus, ex quo procedit a radice infecta, secundum Bar. in d. l. liberorum. colum. v. vers. quarto quid si filia, & c. & Bald. in d. l. maximum vitium. col. ij. ver. & idem dico, si ex tali filia, & c. & Soci. in consi. v. vers. ix. probatur, & c. & consi. xxxj. colum. ij. vers. tertio probatur, & c. in j. volum. & Alexan. in consi. liij. colum. ij. in iij. vo. & Bar. in

l. j. §. vidēdum in fin. ff. ad Tertul. & Angel. in §. neque in auth. de trien. & semis. ¶ Quarta conclusio * est: si filia renuntiat bonis paternis cū pacto, quantum largo de quicquam vltierius non petendo: potest nihilominus petere legitimam: quia illi nunquam censetur renuntiasse: nisi specialiter & expressē cum iuramento renuntiet etiam iuri legitime. text. est & ibi Bal. Paul. de cast. & omnes doctores. in l. si quando. §. generaliter. C. de inoffi. testa. & Paul. de cast. in consi. lxxij. colum. fi. in primo vol. & Soci. in cōs. xxx. col. xij. in j. vol. sed in specie valet renuntiatio legitimæ: vt in locis præallegatis, & tenet Alex. in consi. clxxx. & consi. clxxxj. in v. volu. Et intantum procedit ista cōclusio, quōd etiam si pater legaret filio vel filia aliquid pro sua legitima. cū clausula expressa, quod plus petere non possit: quanuis filius vel filia agnoscat legatū tamen potest petere supplementum legitimæ, secundum Bald. Paul. de cast. Iaso. & communiter doctores. in d. §. & generaliter. & Alexan. in consi. lxxxix. col. fi. in iij. volu. & Soci. in cōs. primo. colum. j. & ij. in iij. volu. & Alexan. in consi. viij. colum. penultima in iij. vol. & ratio est quia pater non potest hoc supplementum prohibere: nec onus legitimæ apponere: ubi habetur, & l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. Sed quando plenariē renunt.

renuntiatur est iuri legitimæ & eius supplemento, etiâ si postea pater multa quaesierit, non potest filia aliud petere: quia poterant etiam bona diminui. secundum Bal. in l. quanvis. in fin. C. de fideicom. & Alex. in cõs. clxxxj.
 30 in v. vol. ¶ Ex prædictis sequitur pulchra illatio in terminis consistit. in aliquibus. quod licet filia excludatur à successione patris propter masculos: debet tamen congruè dotari: & dos non debet esse minor legitima. nam paragium, quod debetur per d. cõstitut. succedit loco legitimæ. ita tenet And. de Yser. in d. constituit. in aliquibus. col. viij. & ibi etiam Matth. in xv. col. in xij. q. vbi dicit, quod paragium non potest esse minus legitima: sed plus esse potest, vt mulier nubat pari. & quod dictū paragium non debet esse minus legitima, etiam quando filia excluditur per statutū, tenet Alexan. in cõs. lxxix. in primo vol. & Fulgo. & Saly. in auth. res. quæ. C. cõmuni. de legat. & Petr. Philip. cor. in cõs. c. in iij. vol. vnde sequitur quod si filia dotata non renuntiat expressè iuri legitimæ, potest dicere se non congruè dotatam. quādo habuit minus legitimam: & petere supplementum, non obstante statuto vel renuntiatione successionis: vt tenet Petr. Phil. cor. in d. cõsili. c. in litera c. in iij. volum. & Philip. Decius in consil. lxxxix. col. penul. & Pau. de castr. in consil.

lxxij. incip. licet ista domina Lisa. & c. col. si. in primo vol. & Philip. Decius in consil. xxvj. per totum. ¶ Limita multum singulariter hoc non procedere, quando filia esset maritata & dotata à patre: quia quātumcunque sit dos, semper censetur congrua: ex quo à patre filie constituta, nā lex præsumit, quod pater bene prouidit filiæ: & quod pater fecit, non debet alteri videri in cõpetens: cum nullus amor vin cat paternum. l. fin. C. de deor. & l. nec in ea. ff. de adulter. vnde filia non potest patrem inquirere, & dicere se incongruè dotatam. Ita tenet Paul. de cast. in consil. clxxvj. incip. super primo quaesito, & c. col. iij. & v. in primo vol. & Phil. Decius in cõsili. xxvj. col. j. & consil. lxxxix. col. si. Vnde prædicta procederēt, quod filia dotata retur ab alio quāquam à patre, de bonis patris, puta à fratre, vel à tutore. & hanc limitationem sentit Matthæ. in d. constit. in aliquibus. col. fin. & est nota limitatio, & à paucis cõgnita. ¶ Quam cõfirmo bonaratione. nam viuentē patre non tractatur de legitima: quia pro ea habetur respectus ad tempus mortis. l. cū queritur. C. de inoff. testa. & l. etiā. §. si. & l. si patrum. §. si. ff. de bo. liber. nam viuentē patre non consideratur legitima in eius bonis. l. ij. §. in terdum. ff. de vul. & pup. & l. §. si impuber. ff. de colla. bon. nec tenetur pater assignare legiti-
 22
 33
 34

nam filio in eius vita: secundum Bal. Ang. & communiter doct. in l. lex Cornelia. ff. de vulgar. & pupill. nullum enim ius habet filius viuentē patre in eius bonis. vt ibi. & per Bald. in l. quāvis. versic. extra queritur, & c. C. de fideicom. vnde pater dotando filiū, impleuit officiū, ad quod de iure tenebatur: per l. qui liberos. ff. de ritu nup. & l. si. C. de do. promiss. & vlt. non tenetur: nec potest dicere filia se habuisse minus legitimam: quia eo viuentē non consideratur: & possibile est, q. bona diminuantur antē, quā mortui, minime post mortē patris pōt filia conueniri: quia lex reputat congruam dotē eā, quæ fuit à patre cõstitutā, & non inspicimus augmentum facultatum patris: quia dubius erat iste enūctus, ex quo poterant diminui: vt dicit Bald. in l. quāvis. in fi. & Alex. in consil. clxxxj. in v. volu. quod dicit, vt per Alex. & Paul. de Ca. in l. in ratione. la. ij. in princ. ff. ad leg. Falc. quod tamē restringe, nisi pater dediderit ita modicam dotē, cum esset valde diues: vt præsumatur dolus re ipsa in patre. nam potest tūc filia agere ad supplementum: secundum Paul. de Cast. in d. cõsili. clxxv. col. iij. in primo volu. vbi ponit exemplum. ¶ Ex quibus* infero ad pulchrā quaest. & quoridianā, in qua vidi pluries dubitari. Si pater habens plures filias, dotaui primā, cui

dedit centum in dotem: & cōtenta remansit. deinde maritataui aliam, cui dedit ducenta. queritur an prima possit conueniri & agere, vt detur sibi equalis dos, & sic petere alia centū: in hac questione semper consului contra primā: scilicet, q. nō possit quicquam petere: & nunc cōfirmo per prædicta. Aut enim prima habuit dotem ascendentem ad legitimā, & casus est clarus: quia nihil plus petere potest: nam eo ipso, q. habet legitimā, est cōgruè dotata: & pater potest bona sua aliis distribuere: dummodo filiæ det legitimā: vt habetur in antiqua. nouissima. C. de inoffic. test. Aut habuit minus legitimā: & tunc quia fuit dotata à patre, cõsetur congruè dotata, per suprā dicta. Sicut enim potest per viam institutionis plus dare vni filiæ, quā alteri: ita etiā per viam dotis, potest melius tractare vnā filiam, quā aliam. Ita tenet Alex. in consil. xxix. colum. iij. in iij. volum. vbi pōderat illud incertum, scilicet q. bona patris possent ita augeri cōtra diminui, vsq. ad eius mortem, per l. fideicomisso. C. de transact. & hanc conclusionē tenet Bald. in cõsili. cccxvij. in iij. volum. & Bald. in nouel. in tract. dotium, in xvj. priuileg. sextæ partis. col. ix. cū duabus seq. & Matth. in d. cõsili. in aliquibus. col. si. Confirmatur auctoritate Euāgelij per Matth.

cap.xx. An non licet mihi facere quod volo: vel oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum: nōnne ex denario conuenisti mecum: tolle quod tuum est, & vade &c. Ita poterit dicere pater primæ filiæ. ¶ In casibus autē, in quibus tenui filium posse petere supplementum, quāquā incōgruē dotatā, vt qñ dotatur a fratre, vel a tutore, potest etiā petere fructus illius supplementi: quia cum debetur legitima, debentur etiā fructus legitime a die mortis patris: secundum Alex. in consil. lxxix. in j. vol. & Pet. Phil. Corne. in consil. cclxv. in iij. volu. & per doc. in l. Papinianus. §. vnde si quis. ff. de inoff. testam. ¶ Quinta conclusio est. ¶ Quando filia renūtiat bonis patris, & omni iuri legitime, intelligitur renūciare successioni ab intestato: non autē ex testamento. vnde dato, qñ filia renūtiat, vel sit exclusa per statutū: potest nihilominus pater in testamēto institui eam heredem: vel aliquod filii legare: si vult, secundū Bal. in l. pactū. vers. e. iij. quæro, &c. C. de colla. & Alex. in l. stipulatio hoc modo. col. iij. in princ. ff. de verb. oblig. & ibi plenius Ias. in vj. & vij. col. vbi plus dicit, qñ etiam si filia renūciaffet patri & fratribus: nō succedendo patri ex testamēto, nec ab intestato, potest nihilominus succedere ex testamento: quia pater instituitur, censetur

iuramentū & pactū remittere, & ita etiam habetur in decisio. ccl. consil. Neap. & per Bald. in l. fin. C. de pact. & in terminis consil. in aliquibus qñ procedat ex testamento: tenet ibi Andr. de Yser. in iij. colum. & Matth. in v. col. vers. v. quæro, &c. ¶ Et ex his infero ad pulchram qñ filia, quæ alias erat exclusa per consil. regni, renūtiat patri, bonis paternis, & iuri legitime, propter dotes, quas habuit: deinde pater in testamēto instituit filiū masculinū heredē, filiā autē instituit heredem in dotibus suis, & in vno tarenō, iure cōstitutionis: prout communiter solēt facere notarij, qui istud consulant testatoribus: & nesciūt quid agāt, dico qñ ista filia si habuit modicam dotē, potest petere supplementū legitime: ex causa testati: nō obstat renūtiatio: quia illa nō se extendit ad causam testati, per predictā. Ita tenet Soci. in consil. xxx. col. iij. & xiiij. vers. xij. &c. in j. vol. Nam istud supplementū petitur secundum iudiciū testatoris: & non cōtra: secundum eum ibi per omnimodo. C. de inoff. test. Vnde melius est, qñ pater nullā faciat mentionem de filia: quia propter cōstitutū in aliquibus, & propter eius renūtiationē est exclusā, etiā a legitima, & tenementi: quia sepius evenit: & est magnus effectus impediri de vi renūtiationis. ¶ Sexta conclusio

37 clausa* sit: Si filia renūciauit bonis paternis cōtēplatione fratris: prout præsumitur, quādo extat masculus, secundum Paul. de Cast. in d. l. pactū. C. de colla. & Alex. in consil. xxxix. col. iij. in iij. vol. & dixi suprà, in secunda cōclusionē. Vel si est exclusa per statutū propter masculū, si cōtingat patrē mori superlitem filio. & filia dotata: qui filius antē, quā adeat hereditatē patris, moritur superlitem filia femina: ad quam patrē ex potentia iuratis transiit paternā hereditas, iuxta l. apud hostes. C. de suis & legi. & quæ habetur in l. si fratris. C. de iure delibe. & per Bar. in l. si infanti. eod. tit. & in l. ventre. ff. de acquirit. hære. illa neptis nō excludit hanc filiam dotatam amitam suam: ex quo est femina: & nō habet qualitatem patris, nō obstat transmissio: ex quo pater nō adiuit: & sic non fuit ius quæsitum masculo: perinde habetur quo ad hūc effectum, ac si mortuū esset viuo auro: prout dixi suprà in secunda & tertia cōclusionē. Istud fuit no. dictū lac. de Are, quē ibi sequitur Salyc. in l. j. C. de adult. & Soci. in consil. cxvj. col. vij. in fi. vers. iij. hęc opt. &c. in primo vol. quod nota perpetuū, ad ampliatiōnem eorū, quæ dixi suprà in d. ij. & iij. cōclusionē. Nam quilibet prima facie diceret contrarium. & hanc cōclusionē teneo pro vera in casu, quando filia

esset exclusa per statutū. sed qñ renūciauit patri, videtur esse magis dubia: quia casu distinguere. Aut renūciauit simpliciter in fauorē masculī: & idē, quia par est ratio: aut renūciauit patri, & heredibus suis: & tunc illa neptis ex potētia transmissiōis est hæres aui: & sibi accresceret renūtiatio. & ista filia excluderetur ex virtute renūtiationis: per ea, quæ dixi suprà in prima cōclusionē. & quæ habentur in deci. cxvj. consil. Neapolit. ¶ Septimā conclusio sit: Quādo filia renūciauit bonis paternis & maternis: ista renūtiatio prodest fratribus & sororibus: quia licet per cōst. regni excluderetur a bonis patris propter dotē: nō tamen excluditur a bonis matris, secundum Andrē. de Yser. in d. cōst. in aliquibus. col. j. & col. x. & xj. & nisi aliter se haberet consuetudo, prout in ciuitate Neapolis, per cōsuet. quę incipit, si moriatur. quia canetur, qñ stāte masculo filia nō succedit: dūmodo maritetur de paragio de bonis matris. & ita fuit declaratum in deci. clxxvij. consil. Neapol. in prin. Vnde per renūtiatiōis factā per filiam de bonis maternis, cessante cōsuetudine, portio ei⁹ accrescit fratribus & sororibus: quibus mortuis post mortē parentum succedit ipsa foror renūtiās in dictis bonis: quia nō dicuntur materna, sed fraterna: per ea, quæ not.

Alex. & doc. in l. j. §. veteres. ff. de acquir. poss. & habetur in d. dec. clxxvii. in iij. dubio. & dixi suprà in secunda conclusione.

39 ¶ Octava cōclusio fit. *Quādo filia renūtiat bonis paternis, & maternis, & fratribus, ista renūtiatio prodest fratribus & sororibus, nō solum respectu bonorum maternorū, sed etiam fratrum: quia mortuo aliquo ex fratribus succedunt alii fratres & sorores, exclusa penitus ista, quæ renūtiatur: vt habetur in dec. clxj. consil. Neapol. Sed mortuis omnibus fratribus & sororibus ab intestato sine liberis succedit ipsa soror, quæ renūtiavit: ex quo non habet aliud obstaculū in illo gradu, per ea, quæ not. Ang. in consil. l. ij. incip. dominus Gilius, &c. & dixi suprà. Sed in ciuitate Neapolis siue soror renūtiavit, siue nō, quādo fuit dotata, nō succedit fratri vel forori defuncte, extāte fratre masculino, vel filio fratri: & hoc est de consuetudine: per confue. si quis vel si qua. §. sed si morienti. iuncto versic. & in præmissis. & ibi per Sebast. ¶ Istis conclusionibus

40 sic* elicitis, reuertor ad propositū quæst. nostræ principalis, videlicet, an ista renūtiatio matris, noceat filiis suis hæredibus: Et certè, quando mater moritur post eum, de cuius hereditate agitur, nullum est dubium. Et omnes doc. in d. l. pactū. C. de coll. & in d. l. qui su-

perlitis. tenet, q. noceat filiis, ex quo hereditas fuit delata matri. Sed casus noster est, qm̄ mater præmoritur: quo casu si quæris de successione bonorū paternorū, quibus renūtiavit: hic sunt duo obstacula. Vnum scilicet de cōstit. in aliquibus, quia excludit filiam dotatam à successione patris, statibus masculis: & aliud de renūtiatione. Est etiā & tertiu obstaculum: quia filia ideò renuntiat propter dotem, quā habet à patre: quo casu recipit illam in locum suæ legitimæ, & portionis debitæ in hereditate paterna: & vocat se cōtentā proportionē suā, prout communiter solent fieri istæ renūtiationes filiarū in cauta forma: vnde filia & eius filij excluduntur, non tam vi repudiationis: quā quia mater habuit partē suā: vnde bona fides non patitur, vt filij idem bis habeant, & istam rationem tenet Lud. Rom. in d. l. qui superstitis. per quam tenet contra filios. licet Alex. ipsum referens, in d. l. pactum. teneat contrarium. tamen opin. Lud. Romæ, per plures bonas rationes tenet Philip. Decius in cōs. clxxxj. col. iij. & v. Verū in hoc regno, vbi est d. cōstitutio aliquibus, sine dubio procedit opinio Lud. Roman. Et propterea concludo, quōd quādo agitur de successione patris, nepotes omnino excluduntur: siue mater moriatur viuo patre,

tre, siue post: nam mater recipiēdo dotem à patre, est effecta inaccessibilis patri, ab intestato: per d. cōstitutū. & sic est obtruncata via succedendi per descendentes ex femina: vnde nepotes excluduntur, siue mater renūtiat, siue nō statimbus masculis: ex quo veniunt à radice infecta: vt tenet Bart. in l. liberorū. col. v. vers. quæro, quid si filia, &c. ff. de verb. signi. & dixi suprà in tertia conclusione in fine. in isto enim casu cessat ratio, quam assumit Alex. in d. l. pactū. contra Lud. Rom. quia si mater viueret, & non renuntiaffet habito paraggio, excluderetur à successione patris, ergo eodē modo & filij excluduntur. ¶ Quam cōclusionem* limico non procedere, quando omnes filij masculi morerentur viuo patre: & vltimo loco moreretur pater, quia tunc isti nepotes ex filia præmorta succederent vna cum filiabus, si extant, scilicet eorū materteris, collatis dotibus matris: quia per mortem masculorum tollitur obstaculū cōstit. Similiter renūtiatio matris nō nocet eis: quia fuit mortua viuo patre: minimè obstat obstaculū receptionis dotis: quia offertur collatio, quā poterat offerre mater, si nō renuntiaffet: secundū Alex. in d. l. pactum. & hęc limitatio nō firmo, per ea, quæ dixi suprà in secūda cōclusiōe. ¶ Si

42 verò* quærimus, quando filia

renūtiavit bonis maternis, hic cessat obstaculum cōstitutionis: quia non excludit filiam à successione materna. Cessat etiam obstaculum receptionis dotis. Quod ponderat Roma. in d. l. qui superstitis. quia dotes communiter dantur de bonis paternis, nō autem maternis. solum remanet obstaculū renūtiationis, quod nō obstat filijs, ex quo eorū mater mortua est ante auiam, de cuius hæreditate agitur: vnde indubitanter succedent nepotes in bonis auiz, per rationes suprà adductas, pro secunda parte. Verū si filia esset dotata de bonis maternis, & renuntiaffet, tunc obstarēt dictum Lud. Rom. & Philip. Decij in d. cōs. clxxxvj. sed magis communis videtur opinio Alex. in d. l. pactū. scilicet q. nepotes succedant collatis dotibus. ¶ Si* quærimus de tertio, scilicet quādo renuntiat etiam bonis fratribus: & tunc per omnia dico idē, quod dixi in maternis: quia eadē est ratio: & ita fuit cōclusum suprà in solutione, scilicet quōd nepotes succedant, nō obstant renūtiatione. In vno tamē casu facio differentiam, scilicet quando foror esset dotata à fratre de bonis ipsius fratris: & renuntiaffet acceptando illam dotem pro portione suā: quæ sibi contingere posset in hereditate fraterna, tūc indubitanter tenco opinioē Lud. Rom.

& Philip. scilicet, quod siue ista
 soror moriatur ante fratrem,
 siue post, semper excludatur
 filij tantibus aliis fratribus,
 vel sororibus: ex quo in isto ca-
 su cessat ratio Alex. Nā cū tra-
 cteur de successione collate-
 ralium, nō habet locum colla-
 tio dotis, quia solū procedit,
 quando descēdētes succedunt
 ascendētibz: vt not. glo. gloss.
 quam ibi sequitur Paul. de Ca.
 & cōmuniter doc. in l. j. in glo.
 fin. C. de legi. hære. d. Ias. in l. si
 emancipati. col. v. & ibi etiam
 Alex. C. de colla. Vnde si viue-
 ret foror, & nō renuntiasset, &
 vellet succedere, cessaret colla-
 tio, & resisteret iniquitas: quā
 iniquitas debet considerari in
 filiis eius, qui bis succederent
 contra bonā fidē, & nō cōfer-
 rent. debent ergo excludi vigo-
 re portionis receptæ per ma-
 trem: secūdū Lud. in d. l. qui su-
 perstitis. causa aequitatis seruā-
 44 d. x. ¶ Superest * modō respon-
 dere ad argumenta adducta
 pro prima parte. vnde ad pri-
 mum, quod magis vrget, respō-
 deo, quod ex quo mater renū-
 tiat, & promittit nō contraue-
 nire, nec per se nec per hære-
 des suos, cēsentur ligati hære-
 des, quo ad illa, quā habent vt
 hæredes matris: ex quo fuerūt
 nominati per appellatiuū, scilicet
 hæredes. nā mater quando
 fecit istas renūtiaciones, cedit
 omnia iura ad eā spectantia, &
 quæ ad ipsam spectare possent

quomodo eūq; & qualiter eūq;
 super dictis bonis: & sic sem-
 per verba referuntur ad perso-
 nā renūtiātis. Sed filij nō pe-
 tunt illud quod matri specta-
 uit: nā non veniunt ex persona
 matris, sed ex propria. & sic nō
 cōtraueniunt: quia nō petunt
 ius matris, quod fuit renūtiatū,
 sed ius propriū, cui renun-
 tiatū nō fuit: nec illud habet
 vt hæredes, ergo non sunt liga-
 ti ad hoc. Ita in propriis termi-
 nis respondet Pe. Philip. coram
 consi. colvij. col. pe. in h. in li-
 ra V. in quarto vol. Itud enim
 ius habuissent filij, etiā si non
 essent hæredes matris. Facit
 tex. in auth. lucrū. C. de secun-
 nup. vnde respondeo, ad l. cū
 matre. C. de rei ven. quod verū
 est, quod hæres teneatur habe-
 re ratum factū defuncti, & nō
 contrauenire. sed hic satis ha-
 betur ratum, & in nullo cōtra-
 uenitur, prout factū fuit: quia
 mater renuntiavit ius ad eam
 spectans, vel ipse factū: sed ad
 ipsam nunquam aliquod ius
 spectauit, quia fuit morte pre-
 uenta: ergo filij in nihilū con-
 traueniunt. Et licet promissit
 neq; per se neq; per hæredes
 petere, intelligitur, scilicet il-
 lud ius matri cōpetens. ¶ Pre-
 terea, quia nō fuit impleta cō-
 ditio: quia hæreditas non fuit
 delata, remanet renūtiatio pro
 non facta. Vnde sicut quando
 mater nō renuntiasset, admit-
 teretur filij: eodem modo &
 nunc

nunc. vt dixi plenē in secunda
 45 parte suprā. ¶ Ad secūdū * argu-
 mentū respōdeo, quod ex quo
 filia mortua est in vita patris,
 habetur acsi nūquā fuisset in
 rerum natura. vnde tunc cessat
 ius accrescendi: & de eo nulla
 habetur ratio, secūdū Bald. in
 l. j. col. viij. in vj. q. i. ver. quid
 de filia, & C. quādo non per-
 par. & sic nō impeditur succe-
 ssorium edictū. ¶ Ad tertiu
 46 gumētū respōdeo, dādo bo-
 nam instātiā: nā feudū habetur
 immediatē ad patre, cui succedi-
 tur: & erat res quæ sita patri: &
 ab eo transit ad filiū, vnde ra-
 tione connexitatis cum rebus
 burgenlati, & propter cōnexi-
 tatem personarū patris & filij,
 nō potest filius habere feudū,
 & repudiare hæreditatem: imō
 si acceptat feudum, teneatur vt
 hæres. & ita declarat Aluar. in
 d. c. j. col. iij. an agnatus, & c. in
 vñbus seu. Sed in casu nostro
 ista successio fratris nō habet-
 tur immediatē ad matre: nec
 vāquā fuit matri quæ sita: sed
 immediatē venit à fratre: de-
 functo in istos nepotes ex per-
 sona propria: vnde non debet
 eis nocere factum matris. Præ-
 terea, renūtiatio matri habe-
 tur pro nō facta, propter non
 impletā cōditionē, vnde non
 obstat filijs, vt suprā: quæ ratio
 47 cessat in feudo. * Et ex hoc pu-
 to frustratoriā esse cautelam,
 quam dāt aliqui doctores con-
 sulentes istis nepotibus, vt fa-

ciāt inuentariū: sicut dicitur in
 d. c. j. an agnatus, & c. quia con-
 sectio inuentarij, verum est q;
 separat bona feudalīa à bur-
 genlatiis: & facit hærede tene-
 ri vñq; ad vires burgenlatico-
 rum: nō tamen tollit obligatio-
 nē, quod quis nō teneatur ad
 factum defuncti, saltē vñq; ad
 vires hære ditatis burgenlatico-
 rum: ergo quāvis isti nepotes
 facerent inuentariū: nō tamen
 per hoc essent exuti ab obliga-
 tione habēdi ratam renun-
 tiationem matris, & ab interesse
 saltem vñq; ad vires hære dita-
 tis matris, quādo alia via quā
 per inuentariū nō essent immu-
 nes. inuentariū enim nihil aliud
 faceret, nisi quia separaret bo-
 na matris à bonis auunculi cui
 48 succeditur. ¶ Ad quartū * argu-
 mentū respōdeo, quod illa est
 sola authoritas vñius doc. quæ
 neq; lege neq; vrgenti ratione
 fulcitur: & cū habeamus cōmu-
 nem opinionē pro ista parte,
 quam sequuntur tot excellētes
 doc. non debemus ab ea recede-
 re: propter nouamphantasiā
 vñius doc. Ita dicit Bal. & Paul.
 de Ca. in l. f. i. C. de insti. & sub-
 sti. aliās iudex, qui obmittit cō-
 munem opinionē, adherendo
 opinionij singulari vñius doc. dēt.
 facit litem solū: secūdū Bart. in
 l. fin. C. de pœna iud. qui malē
 iud. & Ias. in l. sciendū. §. f. i. col.
 pen. ff. qui sat. cog. & Alex. in
 consi. xcvi. col. iij. in secūdō vo-
 lū. & Alex. in consi. xxvij. col. iij.

in j. vol. & ad confutandā dictā
 autoritatē Seba. confuto suas
 rationes. nam dicit ipse, primò
 moueor, per rationes proxi-
 mē dictas, &c. & suprà proxi-
 mē in dicto loco allegato as-
 gnauerat duas rationes, scilicet
 quòd nō sit curandū, quòd
 renuntiatio matris tendat ad
 detrimentū filiorū. Prima ratio
 est, scilicet quòd istud detri-
 mentū accedit filiis consecuti-
 uē, & secundariò, nō principa-
 liter: & ideò nō consideratur.
 certē ista ratio pcederet, quā-
 do filia renuntians superuixisset,
 quo casu filij haberent ne-
 cesse venire ex persona matris,
 nam verū est, q̄ tunc principa-
 le detrimentū est matris, quā
 pcedit: sed quādo matri nō
 fuit delata hereditas, dico q̄
 principale detrimentū est filio-
 rum venientū ex persona pro-
 pria, quā ab eis inciperet, si
 noceret eis renūtiatio matris.

49 ¶ Secunda ratio Seba. est, q̄
 primus hæres censetur eadem
 persona cū defuncto: vnde vi-
 detur hæres iurasse, quòd de-
 functus iurauit. allegat text. in
 authen. de iureiur. à mori. prae-
 fili. in princ. Ad hāc rationē re-
 spondeo, q̄ illud est fictio-
 nis iuris. nā verū diuersa perso-
 na est. nec est verū, quòd cense-
 tur hæres iurasse, &c. Nam de-
 functus, qui iurat nō contraue-
 nire cōtra huius iuramentū, ligatur
 iuramento, & tenetur petere
 absolutionem. c. debitores, de

iureiur. sed hæres potest con-
 trauenire absque absolutione:
 quia non ligatur iuramento de-
 functi, quòd ad perituri, vt de-
 clarat Ang. in d. tit. in authē. de
 iureiur. à mori. prae. filii. Preterea,
 illa ratio posset procedere in
 his, quāz immediatē habet hæ-
 res à defuncto, tanquā hæ-
 res. & ita loquitur ille text. in
 authen. Sed istā successione
 non habet filij à matre, nec vt
 hæres matris. ergo quo ad
 eam nō representat matrem, nec
 possunt dici eadem persona cū
 matre: per ea, quāz dicit Petr.
 Phi. cor. in d. consi. clxviij. colu-
 pe. in fin. in litera v. in iij. volu.
 Item dicit Seba. q̄ videtur hæ-
 res facere, quòd defunctus fecit.
 Ad hoc respondeo vt mo-
 do dixi. Præterea, dico q̄ ma-
 ter defuncta nihil fecit, quia re-
 nuntiatio habetur pro nō fa-
 cta, vt sæpius dixi: ergo non li-
 gat hæres. ¶ Tertia ratio,
 quam subdit posset Seba. in lo-
 co allegato est, quia in feudo
 filius hæres, tenetur habere ra-
 tam inuestiturā alij factā à pa-
 tre de feudo: per text. in c. j. qui
 success. tene. allegat etiā in ar-
 gumentū ca. jan. agnatus, &c.
 voluit fortē cōsiderare per bo-
 num simile, q̄ sicut mortuo in-
 uentiente antē, quāz feudū si-
 bi aperitur, tenetur heres ha-
 bere ratam inuestiturā: eo dem
 modo mortua matre antē,
 quāz hereditas sibi deferatur,
 tenetur hæres habere ratam

renuntiationem. Ad hoc re-
 spondeo, & do bonā instantiā.
 Nam dominus feudi habet ius
 in feudo, scilicet dominū di-
 rectū: & sperat feudū sibi aperi-
 ri propter ius, quòd habet in
 eo ex causa de praesenti: & il-
 lud ius transmittit ad heredē.
 Vnde quia hæres accipit imme-
 diatē à defuncto dominū di-
 rectum, & in eo succedit, vt hæ-
 res, non est mirū, si tenetur ha-
 bere ratam inuestiturā defun-
 cti. sed filia vel soror nullū ius
 habet de praesenti in heredita-
 te: sed solum sperat habere ex
 causa de futuro: & illi iuri re-
 nuntiat. Quod ius extinguitur
 cum morte sua: & nihil ad hæ-
 redem transmittit: imò hæres
 acquirit ius succedēdi ex per-
 sona propria: & propterea nō
 nocet sibi renūtiatio matris:
 quæ extincta est cum persona
 matris. Præterea, in feudo hæ-
 res habet illud immediatē à
 defuncto: & ideò tenetur habe-
 re ratum factū defuncti. Sed in
 casu nostro filij nō habet suc-
 cessionē immediatē à matre:
 sed habent illam ab auo vel
 auunculo moriente: & subin-
 trant locū ex persona propria:
 meritò nō tenentur habere ra-
 tum factū matris. præterea il-
 lud factum reducitur ad nō fa-
 ctum propter conditionē defi-
 cientē: vt sæpius dixi. vnde ces-
 sat omnis difficultas. & per hec
 remanent euacuata rationes
 Seba. vnde sua autoritas re-

manet nuda rationibus & legi-
 bus: & ideò nō tenenda. c. sō-
 sideremus. in authen. de tri. &
 semis. ad c. j. an agnatus. plenē
 responsum est suprà in respon-
 sione data ad tertiū argumen-
 tum. ¶ Ad quintū & vltimū re-
 spondeo prout dixi ad primū
 argumentū, q̄ licet hæres cen-
 seatur quasi contrahere cū re-
 datoribus, hoc intelligitur quo
 ad ea, in quibus remāsit obliga-
 tionē defuncti: sed in casu isto
 nulla remāsit obligatio: quia
 fuit extincta per defectum cō-
 ditionis: vnde nullus quasi cō-
 tractus oriri potest ex quibus
 remanent euacuata omnia ar-
 gumenta in contrariū adducta.
 & sic remanet confirmata con-
 clusio, quam teneo in fauorem
 filiorum. ¶ Vnum tamen nota
 pro vtilitate huius q̄ q̄ quan-
 do filia quæ renūtiat, esset
 per dictā renūtiatiōē enor-
 miter lesa: vt quia pater habe-
 ret in bonis decē millia, & ipsa
 habuit in dote m ducenta: tunc
 non obstat renūtiatiōe pos-
 set ex capite enormis lesionis
 contrauenire: petita prius ab-
 solutione à iuramento. Ita plenē
 tenet Phil. Decius in consi.
 clxxxj. & aliquid in consi. lxxxix.
 & Pet. Phi. cor. in consi. clxvij.
 & consi. clxxx. & consi. ccxxvj.
 53 in iij. vol. ¶ Vltimò pro com-
 plemento huius materiz, adde
 quòd si mulier iuret primo nō
 renuntiare: & postea renuntiet
 cum iuramento: nō valet secun-

diuramentū contra primū,
& sic minime valebit renuntia-
tio gl'ofect; qua ad hoc com-
muniter allegatur, in cap. licet
mulieres. de iur. lib. 7. q. q.
gl'ofad hoc fequitur Imo in c.
cum cōtingat. col. c. ix. & c. j. de
iur. & Bato. in l. i. quis pro
eo. ff. de fideiuf. & Alex. in l. fi
pūlatio hoc modo. col. iij. ff.
de verb. obli. Ex hoc iur' fol-
let dari cautela per aduocatos,
vt mulier renuntiaura faciat
primū vnam proteſtationē, in
qua iuret nāquam ſponte re-
nuntiare: & in futurum contin-
gat eam renuntiare, poteſteſtur
quod non ſponte facit. de qua
cautela vide Taf. & doc. in l. du-
bus. §. fin. ff. de iur. vbi di-
ſcuſetur veritas huius dicti.
¶ Ex prædictis vltimō loco po-
no formam renuntiandi pro
cautela eius quæ recipiatur ex-
cludēdum filios, ſcilicet, vt ma-
ter renuntiet bonis paternis,
maternis & fraternis: & pro-

mittat per speciale pactum nūquam ad dicta bona aspirare per se, nec per heredes, & ex nunc cedis, ac donat omnem portionem, quæ sibi & hæredibus cōpetere poterit quomodocunq; & qualitercunq; & omne ius super bonis prædictis obligando seipsum & personam ac bona hæredum suorum ad nunquam aliquipetendum, nec cōtraueniendum dictæ renuntiationi: etiā si ipsi mater moriatur ante mortem eius, de cuius hereditate agitur: remaneant sui filij obligati ad habendam ratam dictam renuntiationis matris eo ipso, quod matris hæredes esse voluerint, etiā si ex eorum persona veniant. Et per hæc renuntiandi formam puto filios omnino excludi. Laus Deo. Datū Melsiæ: die 2. Julij, ind. Anno 1530. Robertus Marita, Venusinus, Vtriusque Iuris Doctor.

FINIS DISPUTA-

T I O N Y M.

EIVSDEM AVTORIS
ELEGANS ET DOCTA

REPETITIO IN L. IS

potest. ff. de acquir.
hæredit.

I S P O T E S T .
Breuis est ista
lex. habet tamen
materiam proli-
xam, amplam & 2
quotidianam: adeo quod fere
totus iste titulus de acqui. ha-
redi. est super ista l. reuolutus:
ob quod non temere potest
hæc lex dici Claus totius huius
tituli. Et quia propter eius bre-
uitatem & propter multas cō-
trarietates, quas habet reddi-
tur aliquantulum difficilis: &
Bartol. super ea loquitur mul-
tum intricatè & obscure, pro-
pterea pro intelligentia ipsius
et eorum maxime quæ dicit
Bartol. super ea præmitto prius
nonnulla euidentia quæ etiā
concernūt intelligentiam to-
tius tituli. ¶ Vnde quia in hac l.
tractatur de additione & repudi-
atione hæreditatis: præsup-
pono, quod in iure reperiūtur
quinque termini ad propositū
huius tit. videlicet Aditio: Agni-
tio: Immixtio: Repudiatio: &
Abstentio: Qui omnes & singu-
li habent diuersam vim & signi-
ficationē. Nam in primis ad-
ditio differt ab agnitione. vt est

ex. in laquisimum. §. si duo.
 7. de bono. posses. secundū ta-
 bu. & not. Alex. in l. vlti. col. ij.
 C. qui admit. Et differentia cō-
 silit circa plura. ¶ Primō quia
 aditio respicit hæreditatē am-
 plectendam de iure ciuili. l. post
 aditam. C. de impub. & al. ubi
 stat. & l. si fratris. vers. quod si.
 C. de iure delib. & l. j. §. eo. tit.
 Agnitio vero refertur ad bono-
 rum possessionem aduendam
 de iure pratorio. l. admittis. &
 l. bonorum. C. qui admit. l. j. C.
 de iur. delib. ¶ Secundō dif-
 ferentia quia aditio hæreditatis
 in solo animo cōsistit: qui ani-
 mus potest vbique: & corā quo-
 cunque verbis declarari. l. ge-
 rit. & ibi Bart. 7. eo. l. si auia. C.
 de iur. delib. Sed agnitio bono-
 rum possessio. non potest fieri
 nisi coram iudice: v. habetur in
 d. l. vlti. C. qui admit. Rationem
 diuersitatis assignant Alb. de
 Res. & alij moder. in d. l. vlti.
 ad quorum dicta materia pre-
 sentis speculationis. ¶ Tertiō dif-
 ferunt, quia aditio transfert ma-
 gis plenum ius in hæredē: quia
 facit in eum transire vile & di-
 recte

rectum dominium. Sed agnitionem bonorum possessio. transfert solū vile: quia prator non potest facere quē directō heredem. §. quos autem. inquit. inquit. de bonorum possessio dicit Bart. in l. ij. j. de bono. posses. & in l. ex asse. & ibi etiam Alex. j. ad Trebel. & Pau. de cast. §. de posses. hære. pet. Quod tamen declaratur secundū Alexā. in d. l. ex asse. col. ult. videlicet. q. ius vniuersale hæreditarium semper est vile penes bonorum possessorem. per d. §. quos autē. Actiones autem & iura particularia hereditatis recipiunt distinctionem: ut si quidem alius est hæres de iure ciuili. tunc sunt vilia penes bonorum possessorem: si vero non est alius hæres de iure ciuili. tunc etiam directa iura particularia transeunt in bonorum possessorē: ut ibi.

¶ Quartō differūt: quia quādo est delata bonorum possessio fami. potest eam agnoscere sine iussu & consensu patris. l. j. C. qui admittit. secus est in additione hereditatis: quia in ea debet iussus patris præcedere. l. si quis mihi bona. §. iussu. & ibi Bar. & doct. j. eo. ¶ Quod tamen hodie nō procedit nisi solum in profectionibus: autē in hæreditate aduentitia: quia potest eam filius adire etiam patre ignoratē & inuito: propter dominiū quod habet filius in aduentitiis. l. vlt. C. de bo. quæ lib. & not. in d. l. j. C. qui admittit. &

Barto. in d. §. iussu. ¶ Potest autē dici hæreditas profectionis quando filius instituitur heres ab aliquo cōtēplatione patris. Talis enim hæreditas censetur à patre profectionis. l. aditio. §. fin. & ibi glo. j. eo d. & l. sed si plures. §. in arrogato. & ibi Bar. §. de vulg. & pup. & glo. in l. cum oportet. in prin. in ver. ex eius. C. de bon. quæ lib. ¶ Quid autem si instituitur quis heres ab aucto paterno vel legatario habeo aut eo: an istud dicatur aduentitium vel profectionis? Illucet quis prima facie diceret qd est profectionis: tamen veritas est in contrarium scilicet quod est aduentitium: nō obstante qd ab ascendente per lineam paternā proueniat: ita per illum text. tenet Bar. in l. quæ situm. j. de leg. j. & idem Bar. & Alex. in l. qui in aliena. §. interdu. §. eo. nisi expresse esset relictiū nepoti ab aucto cōtēplatione patris ipsius nepotis: quia tunc diceretur profectionis: secundū Alex. in d. §. interdu. in add. ad Bart. & ita intelligitur text. & qd ibi per Bar. in l. dedit dotē. j. de colla. bon. ¶ Sed contra prædicta posset opponi: nam potius esset dicendum contrarium. scilicet quod in agnitione requiritur cōsensus patris. ex quo fit in iudicio: ut §. in quo filius esse nō potest sine cōsensu patris. l. vlt. §. necessitate. C. de bo. quæ lib. Ad quod respondetur quod quādo imploratur

o hic

officiū iudicis extra ordinem per silium. si nō appareat contradictor: nō requiritur consensus patris in iudicio. ita limitatur. d. §. necessitate. ut colligitur ex mente Bart. & aliorū in d. l. i. C. qui admittit. & maxime Iasibi in vlt. col. vnde inferitur secundū eos: quod si in petēda bonorū pos. per filium extaret aliquis contradictor tūc requireretur consensus patris: alias nō valeret agnitio. ¶ Quintō differūt: quia aditio hæreditatis potest fieri longissimo tempore infra triginta annos. l. licet. & ibi not. C. de iur. deliber. Sed agnitio bonorū pos. fit solum infra annum quādo defertur liberis. Aliis vero transuersalibus defertur infra centū dies. l. j. §. largius. j. de success. edic. & l. j. C. qui admittit. verum

¶ Item nisi ex potentia situtatis: quia etiam infans transmittit ad quoscūq; hæredes ex potentia situtatis. secundum Bar. in d. l. i. infanti. & ibi etiam Alex. & communiter doct. & Pau. de ca. in cons. viij. in ij. vol. per tex. in lapud hostes. C. de suis & leg. & in l. Lucius. j. de iur. fil. & tenet Alex. in cons. cxliij. in ij. volu. Alias differētias inter additionem & agnitionē poteris videre per moder. in rubr. C. qui admittit.

¶ Tertius terminus est qui dicitur immixtio: & hic pertinet solū ad suos hæredes: nam sui propriē nō dicuntur adire: sed potius se immicere hereditati

ut C. vnde cog. ¶ Sextō differūt: quia delata hæreditate infanti. carēti tutore possunt amici vel alii quicūque nomine infantis comparere in iudicio & petere decerni bonorum possidentem: ex quo sequitur qd mortuo infante transmittit postea talem hæreditatem ad hæredē tanquam agnitam: ut not. Bal. in rub. C. qui admittit. in vj. q. & Alexā. in l. infanti. C. eod. titu. Quod secus est in aditione hereditatis: quia eam solus tutor adire potest pro infante vel eius pater tātū si ipsum habet: alijs mortuo infante nō transmittitur hæreditas ei delata & non adita nisi ad solum patrē. l. i. infanti. C. de iur. deliber. & ibi Bart. & Alex. Et ponit Angel. & Pau. de cast. in l. i. C. vnde legi. ¶ Item nisi ex potentia situtatis: quia etiam infans transmittit ad quoscūq; hæredes ex potentia situtatis. secundum Bar. in d. l. i. infanti. & ibi etiam Alex. & communiter doct. & Pau. de ca. in cons. viij. in ij. vol. per tex. in lapud hostes. C. de suis & leg. & in l. Lucius. j. de iur. fil. & tenet Alex. in cons. cxliij. in ij. volu. Alias differētias inter additionem & agnitionē poteris videre per moder. in rubr. C. qui admittit.

¶ Tertius terminus est qui dicitur immixtio: & hic pertinet solū ad suos hæredes: nam sui propriē nō dicuntur adire: sed potius se immicere hereditati

pater

paterna. vt habetur in §. in extraneis. inf. de her. qual. & dif. & not. gl. in rub. C. de iur. delib. & in l. ci qui. §. eo. & gl. in rub. §. eo. & licet dicti tres termini habeant fupradictas fignificationes proprias: quandoq; tamē cōfunduntur & vnus pro alio ponitur: vt l. ij. C. de iure delib. ¶ *Ex quo inferitur quod non vitaretur libellus in quo aliquis volens agnofcere bonorū pof. diffixit fe adire hæreditatē cum de iure ciuili venire non poffet. ita tenet Alex. in l. vlt. C. qui admit. quia verba libelli impropiatū. vt faluetur libellus. l. fed fi poffeffori. §. itē fi iurauero. §. de iure iur. & ibi Barto. & doct. & in l. infulam. §. de præf. verb. & in l. j. C. de vflufruct. ¶ *Sunt & alij duo termini negatiui. videlicet repudiatio & abftentio: qui ad idem tendunt fcilicet ad omitendum hæreditatē. tamen differunt in hoc: quia repudiare fpectat ad hæredes extraneos: abftinere autē folū ad liberos: vt no. gl. in rub. §. eo. & probatur in l. impuberibus. & l. is qui heres. §. eo. & in d. §. extraneis. & §. fed his. inf. de her. qual. & dif. & ratio quare in fuis dicitur potius abftentio: quia de iure ciuili filius eft hæres fuus & neceffarius: vt in §. fui. inf. de titu. adeo q; hæreditas patris dicitur potius cōtinuari in filiū quā de nouo acquiri. l. in fuis. & ibi Barto. & doc. §. de libe. &

poft. Sed de ægrotate pratoris fuit cōceffum filiis ius abftinentie ab hæreditate paterna: vt d. §. fed his. & ideo dicitur abftentio ppropiè & nō repudiatio: quia videtur fe filiū abftinere ab hæreditate fibi acquifita & in eū cōtinuatā de iure ciuili: nō autē potest dici repudiatio ppropiè: cū repudiatio cōcernat acquiritā præcedētē delationē & prædicta fentit Bal. in l. poruit. in vij. q. vbi not. loquitur in hac materia. C. de iure delib. ¶ *Secundō principaliter præmittitur q; ad hoc vt hæreditas poffit adiri vel repudiari vt dicitur in hac l. eft neceffe quod fit delata prius: & tunc dicitur delata quādo eft in tali ftatu: vt poffit adiri vel heredē. l. delata. §. de verbo. fign. probatur in l. is qui heres. inf. d. gl. §. eo. vbi gl. dicit q; iura duo funt contentibilia fcilicet effe delatā: & adiri poffe. iſtud etiā tenet Bal. in d. l. poruit. in vij. q. & fentit Bart. hic in iij. col. verſ. tertium poffe. & c. vbi dicit hæreditatē non effe delatā, quando eft relicta ſub cōditione: ex eo quia pendente conditione adiri nō poteſt. l. fed fi alio. §. fi. cum l. leg. j. ad Treb. & not. Bal. in l. pofmortē. col. fin. C. de fideicō. ex prædictis ergo fequitur q; tūc dicitur hereditas delata quādo quis in teſtamento eft purē inſtitutus: vel ab inteſtato obtinet primū gradū in ſucceſſione: quia tūc eft in eo ftatu hæreditis

reditas vt adiri poſſit: & cōſequenter tunc poteſt repudiari per hanc l. ¶ His igitur pro aliquali introductione ſic præſuppoſitis deuenio ad l. iſam: quæ propter eius breuitatē non poteſt breuius ſummarī. tamē ſecundum cōmune ſummatum traditum hic per Bart. & Alex. & alios doct. h. d. Qui habet ius ad eūdi principaliter: & per ſe non impeditur: ad ſui vilitatem ſic repudiare poteſt. vel aliter ſic:

Cui licet extincti delata capſere iura.

Reſponſe hic eadē lege inbente pōt.

17 ¶ *Doctores hic nō colligunt aliquod notabile ex iſta l. propter ſimilitudinem. Tu tamen ex iſta l. not. primo regulam ad quā quotidie allegatur: quod ille poteſt hæreditatem repudiare qui habet ius eam ad eūdi. Et ſic iſta dux potentia fcilicet ad eūdi & repudiādi ſunt conuertibiles & vna conſequitur aliam: nam qui poteſt hæreditatem ſibi delatam adire, ille idem poteſt eam repudiare & ecōtā. Quo d. ſimiliter procedit in immixtione & abſtentione hodie per beneficium pratoris: quia is qui poteſt ſe immiſcere: poteſt etiā abſtinere: & econtra prout loquimur in ſuis: vt §. declarauimus. hoc probatur per iſtam l. iuncto §. extraneis. & §. fed his. inf. de hære. qual. & dif. ¶ *Hanc regulā declarā vt procedat in tota hære-

ditate delata quæ debet vel tota adiri vel tota repudiari: & ſic l. la potētia ad eūdi & repudiādi quādo eft reducēda ad actum neceſſatur ad totā hæreditatem. l. j. & l. ſi ex aſſe. §. eo. & l. ſi ſolus. §. eod. In tantum quod ſi vnā partem hereditatis quis adiit: accreſcunt ſibi etiam inuito alia portiones. l. teſtamento. l. j. & l. ſi ex aſſe. §. eo. & l. ſi ſolus. §. eod. In tantum quod ſi vnā partem hereditatis quis adiit: accreſcunt ſibi etiam inuito alia portiones. l. teſtamento. l. j. & l. ſi ex aſſe. §. eo. & l. ſi ſolus. §. eod. Imputa. & aliis ſubſti. & l. quidam eulogio. C. de iure delibe. & not. Bart. & doct. in d. l. j. & l. vlti. §. j. eod. Ad idē eſt bonus tex. in l. fed ſi plures. §. filio. §. de vulga. & pupil. per quem tex. dicit Alex. in conſil. xij. in v. volu. quod nepos cui delata eſt hæreditas auita & paterna, non poteſt adire auitam & repudiare paternam: ſi pater ſuus ſe immiſcuit hæreditati auitæ: quia per talē immixtionem eſt effecta vnica hæreditas: vnde debet vel totam adire vel totam repudiare: vt not. Lud. rom. in conſ. xl. in j. colū. vbi dicit quod poſtquam hæreditas eſt adita nō dicitur amplius hæreditas: ſed efficitur vnicum patrimonium cum bonis adeuntis. idem tenet Bar. in l. i. Titius. j. ad Trebellia. & in l. ſi quis ſeruum. §. ſina. j. de lega. ij. & Pet. Philip. Corn. in conſil. ccvj. col. penul. verſum. nec obſtat. in iij. volu. 19 ¶ *Et ex prædictis limitatur regula quæ fe habet quod cui licet id quod eſt plus, multo magis licet id quod eſt minus.

l. nec

1. nec in ea. §. sed qui occidere. §. de adul. & l. non debet. §. de reg. iur. & l. videamus. §. de in lit. iur. in fin. nam si conceditur hæredi adire totam hæreditatem: multo magis deberet sibi cõcedi adire partem. sed istud ideo est ne quis decedat pro parte testatus & pro parte intestatus: contra l. ius nostrum. §. de reg. iur. ita dicit glo. in d. l. non debet. & Bar. in l. j. §. cod.

10 ¶ Idem etiam dicimus in legato: quia quando est vnũ non potest pro parte acceptari & pro parte repudiari: quia ipsum non potest legatarius diuidere. l. legatarius. §. de lega. j. & l. neminem. & l. grege. §. de leg. ij. imò agnoscendo partem legatarii totum acquirit. l. si cui res. §. de leg. ij. & not. glo. & Bar. in l. j. §. cod. & Pet. phil. cor. in consil. cxxlix. col. penul. & vlt. in iij. volu. sed hæredes legatarii possunt illud diuidere: vt d. l. legatarius. §. j. & ratio est in legato secundum Bart. in d. l. j. §. cod. col. vlt. quia cum sit vnum, non potest hanc vnitatem diuidere legatarius contra mentem testatoris. ¶ Quid autem si quis repudiat partem hæreditatis an videatur repudiare totam: dic quod non: vt not. glo. & Bar. in d. l. j. §. cod. Et ratio est secundum eum: quia cū repudiatio sit priuatio non potest habere ius accrescendi: cum sit quid separatum a persona. qd̄ secus est in additione: vnde re-

putiando partē, habetur ac si nihil repudiasset: vt d. l. si solus. §. eo. ¶ Istā regulam sic declaratam limita primo nõ procedere in emphyteosi quam quis recepit pro se & filiis suis: quia tunc filij possunt repudiare paternā hæreditatem & retinere emphyteosim. Itē si essent instituti hæredes per partem pro disparibus partibus: succedant nihilominus æqualiter in emphyteosi: ita tenet Barto. in l. si tibi. §. si pacti. ff. de pact. & l. i. quod dicitur. §. de verb. obli. & idem Bar. in l. gallus. §. quidam rectē. & ibi etiam Alex. §. de lib. & posth. & Bar. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. §. de oper. lib. & Bal. in l. liberti. col. vj. in fin. C. de oper. lib. & ratio est: quia emphyteosis de sui natura non transit ad hæredes. vt in authen. de non alie. §. emphyteosi. vnde filius succedit in ea vt filius vigore pacti: nõ vt hæres. Ita tenet etiā Bal. in authi. quas ruinas. col. iij. C. de sacro sancto. ecle. & Spe. in tit. de l. p. ca. §. nunc alie. vers. lxxvij. & ver. cvij. & l. as. in l. si nõ sortem. §. si libertus. col. penul. §. de condi. indeb. Adde ad prædicta. §. ex his. in authē. de non alie & Alex. in cõs. viij. col. ij. in iij. volu. & sentit Andr. de flet. in ca. j. §. vbi verò. An agnatus etiam in vñbus seu. ¶ Hæc tamen limitationem intellige vt procedat in emphyteosi concessa per ecclesiam pro se & fi-

lij:

lius quia illa ex quo nõ est transitoria ad hæredes: vt d. §. emphyteosi. transibit ad filios vel filias: & sic etiam repudiata hereditate paterna: secus in emphyteosi concessa a priuato: quia ex quo est transitoria ad hæredes: tunc filius nõ potest illā habere nisi sit hæres patris. ita notabiliter hæc materiam limitat & declarat Alex. in consil. cxxix. in v. vol.

14 ¶ Et ex prædictis sequuntur duæ pulchræ illationes: quarum prima est. Nam hodie per cõstituti regni: quæ incipit in aliquibus. est inductum quod filia dotata excluditur a successione patris stantibus masculis. pone quod pater qui recepit emphyteosin ab ecclesia pro se & filiis. vt. §. mortuus fuit relicto filio masculo & filia dotata: certē per prædictā filia succedet æqualiter in emphyteosi vna cum fratre suo: ex quo illam non habet vt hæres: sed vt filia. & ita limitatur dicta consil. in aliquibus. Ita in terminis tenet Bald. in d. authē. si quas ruinas. col. iij. in fin. vers. ex hoc sequitur & C. de sacrosan. ecel. Et licet hæc opin. Bald. videatur prima facie sustentabilis: tamen contrarium in hoc tenuit Bart. in d. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. & Barto. in consil. lx. incip. Questio ista habet duobus & C. Pe. phi. cor. in consil. cxlv. colum. fin. in j. volum. & lmo. in c. portuit. de loca. in quibus locis cõmuniter concluditur quod stante dicto statuto,

quod filia excludatur per masculos: etiā si pater accepit emphyteosin pro se, & filius suis masculis, & feminis: intelligitur ordine successiuo: secundum dispositionem statuti: scilicet vt primo masculi admittantur, & demum his deficientibus succedant feminae, & ratio est secundum eos: quia pater stipulando videtur se conformare cū dispositione iuris cõmunis vel municipalis: vt ita intelligatur ordine successiuo. Et hanc cõsiderationē in simili facit Bartol. in l. hæredes mei. §. cum ita. & ibi etiam Ange. & doct. j. ad Treb. & hæc opin. contraria cõstat 25 setur magis communis. ¶ Quā opin. ego cõfirmo in casu præposito alia cõsideratione: quia casus noster est quando pater acquisiuit pro se & filiis simpliciter: nõ exprimens filias feminas: quo casu est alia ratio exclusiua femininarum: quia in contractibus masculinum non cõcipit femininum. secundum Archid. in cap. si quis suadente. colum. iij. xvi. q. iij. & Alexand. in l. sed si hac. §. liberos. §. de in ius vocan. & lmo. in l. si ita scriptum. §. de lega. ij. & in cap. portuit. colum. vlti. de loca. & in l. cum vir. §. de condi. & demonstra. & Ludou. Roma. in consil. xxv. & Alexand. in consil. cvij. incip. Consideratis. colum. iij. versu. & similiter in ij. volumi. & clarius idem Alexand. in cõsilio lxx. in j. volumi. & lason in

E c

1. si quis id quod, colum. vj. §. de iurisd. omnium iudic. in quibus locis in terminis deciditur quod si pater accepit emphyteosin pro se, & filiis suis non comprehenduntur filiarum feminae, & ratio est: quia in contrahibus semper fit interpretatio contra stipulatorem cui licitum fuit legem contractus apertius dicere. l. veteribus. §. de pactis.

26 ¶ Hoc limita non procedere quando concessio pro se, & filiis heret à femina: quia tunc masculinum concipit femininum inspecta praelumpta affectione concedentis. Ita in simili dixit Pet. de Anch. in consil. cccxlj. incip. pro maiori. quem refert, & sequitur Iason in dicta l. si quis id quod. & in dicta l. sed si hac. §. liberos. argumen. c. si de beneficio. de preben. lib. vj. & l. plenum. §. acquirit. §. de usu. & ha. tamē tunc potest quod excluderetur filia vigore statuti.

27 tiper prædicta. ¶ Secunda illatio est quod talis emphyteosis non imputatur filio in quartam: ex quo non habet illam vel hæres: sed vt filius. Ita tener Alexand. in consil. viij. colum. j. in iij. volum. Ang. & Pau. de Cast. in l. i. patroni. §. ad Trebellia. & Alexand. in consil. lxxxix. colum.

28 ij. in iij. volum. ¶ Pro veritate tamē huius illationis est sciendum quod triplex est quarta: videlicet illa quæ detrahitur de legatis, quæ dicitur Falcidia: de qua loquitur totus titulus ad leg.

Falcid. Alia quæ detrahitur de fideicommissio vniuersali: quæ appellatur Trebellianica: quæ tractatur plenē in toto titulo ad Trebellia. Tertia est quæ detrahitur iure naturæ quæ appellatur legitima de qua loquitur authē. nouissima. C. de inoff. testam. Nunc ad propositum dico quod quo ad Falcidiam, & Trebellianicam, vera est opinio præcedēs: scilicet quod talis emphyteosis non imputatur in quartam, & ratio est: quia in Falcidiam, & Trebellianicam imputantur filium ea, quæ capiuntur iudicio testatoris ex ipso testamento: secus si extra causam testamenti. casus est notabilis in l. Pater filiam. §. ad leg. Falcid. per quem ita dixit Bartol. in l. in quartam. colum. ij. eodem titulo. Sed dicta emphyteosis quia non capitur ex testamento sed vigore pacti inter viuos, propterea non imputatur. Si verò queris de legitimis, & tunc magis communis opinio est in contrarium: scilicet quod talis emphyteosis imputetur filio in legitimam, quando agit de hæreditate patris qui acquisiuit emphyteosin. Ita tener Alexand. in consil. xxvij. in v. volumine. vbi videtur melius fuisse loquutus. idem tenēs Guil. & Bald. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inofficio. testam. & Alexand. in dicta l. si patroni. §. ad Trebellia. ¶ Et est ratio: quia in legitimam imputatur

tatur omne quod capitur ex patrimonio defuncti siue iure hereditario siue quocunque alio iure etiam inter viuos: dummodo sit tale quod morte confirmetur. Ita dicit Bartol. in dicta l. in quartam. colum. penultimam quando datur ob causam: vt propter dotem vel donationem propter nuptias: vt ibidem. Sed quia dicta emphyteosis capitur ex patrimonio testatoris per stipulationem inter viuos, & morte confirmatur: quia ex morte testatoris accepit vires erga filium, & non ante: ex quo talis acquisitio pro se, & filiis celsetur facta ordine successiuo. vt nota Bartol. & Alexand. & communiter docto. in l. Gallus. §. quidam recte. supra de liberis, & posthumis. vnde nunquam deferretur filio nisi mortuo patre: propterea imputatur in legitimam: ita dicit Alexand. in dicta l. si patroni. & in dicto consil. xxvij. in v. volumi. ¶ Confirmatur istud. Nam pater potest talem emphyteosin prelegare vel donare vni ex filiis in solidum in preiudicium aliorum filiorum, secundum Bald. in dicta authē. si quas ruinas. colum. penulti. & Alexand. in dicto consilio xxvij. in v. volumine: & Petr. Philipp. Corn. in consil. l. j. colum. j. & vj. & consilio cccxlxx. colum. vj. in litera P. in iij. volumi. & in consilio c. colum. j. in iij. volumine, & Ludouic. Ro.

ma. in consilio xxxv. Sed certum est quod omne legatum imputatur in legitimam: vt dicta l. omnimodo. C. de inofficio. testa. & tener Bartol. in dicta l. in quartam. colum. penultimam. ergo consequenter dicta emphyteosis imputatur. ¶ Istud vltimum limita quando emphyteosis est acquisita per patrem ex re, & pecunia ipsius patris. secus si ex mera liberalitate concedentis sit facta concessio pro se & filiis: quia tunc non potest pater in preiudicium aliorum filiorum dictam emphyteosin alteri filio assignare. Ita singulariter dixit Bald. in l. prima. in fina. verbis. C. per quas personas nobis acquirit. quem sequitur Petr. Philipp. Corn. in dicto consil. cclxxij. colum. vj. in litera P. in iij. volumi. ¶ Retenta igitur illa conclusione pro vera, & communi quod emphyteosis imputatur in legitimam: limitata cum multum singulariter procedere: quando fuit acquisita ab ipso patre de cuius hæreditate agitur: secus si esset acquisita per aum paternum stipulantem pro se, & filiis, & nepotibus suis: quia tunc nepos habet illam non ex prouisione patris: sed ex prouisione aui, & propterea non computatur in legitimam quando agitur de bonis patris: cum ab eo non processerit. Ita notat limitat Alexand. in d. l. si patroni. colum. iij.

vbi assignat rationē: quia quæ-
 sita ab auo paterno non dicun-
 tur profectitia: sed aduentitia.
 l. quæsitum, & ibi Bartol. infra,
 de lega. j. & gloss. & Bald. & Ale-
 xand. in l. qui aliena. §. inter-
 dum. §. eodem. & dixi §. in cui-
 dentalibus, & de iure aduenti-
 tia non imputatur in legiti-
 mam. l. scimus. §. repletionem.
 C. de inoffic. testa. & not. Bar-
 tol. in dicta l. in quartam. ¶ Sec-
 undò principaliter limita hanc
 regulam: scilicet quòd hæredi-
 tas debet tota adiri vel tota re-
 pudiari, & non procedat in iure
 patronatus liberti: quia illud
 spectat ad filium, vt filium: non
 autem vt hæredem: vnde potest
 filius repudiare hæreditatē pa-
 ternam, & retinere ius patro-
 natus. l. filij. j. de iure patrona.
 licet possit pater illud assigna-
 re vni ex filiis in præiudicium
 aliorum. vt not. Socin. in consil.
 xxv. colum. vi. versic. v. facit in j.
 33 volumi. ¶ Quid autem in iure
 patronatus ecclesiæ: dic contra-
 rium quia illud transit cum vni-
 uersitate bonorum, & transit so-
 lum ad hæredes etiam extra-
 neos. vt notat Calderi. in consil.
 li. j. in titu. de iure patrona. &
 Bald. in li. j. C. de in ius vocan.
 & gloss. in cap. considerandum.
 xvj. quæstio. vij. & Abba. in cap.
 j. & cap. cum seculu. de iure pa-
 trona. & Car. in clemen. ij. in vj.
 quæstio. de iure patrona. vnde
 ex prædictis sequitur quòd nō
 potest filius renuntiare hære-

ditati paternæ, & retinere ius
 patronatus ecclesiæ: imò renū-
 tiando hæreditati perdit illud:
 quia transit cum vniuersitate
 bonorum: secundum Cardina.
 in dicta clemen. ij. in vj. quæst.
 & Federi. de senis in consil. cvj.
 & consil. ccxv. & Ioan. de Ana.
 in consil. lxxxvj. & Abba. in di-
 cto cap. cum seculum. Ex eo tamē
 quia est indiuiduum: est pene
 quemlibet hæredem insoli-
 dum. Et ideo licet plures hære-
 des sint in iure pro inæquali-
 bus portionibus: tamen omnes
 æqualiter succedent in iure pa-
 tronatus: secundum Abb. in di-
 cto cap. j. de iure patrona. & gl.
 in c. pia. mentis. in gloss. magna.
 in fin. xvj. quæstio. vij. & Bald. in
 l. j. circa fin. C. de communi ser-
 monu. & Francis. de Areti. in li.
 34 colum. iij. j. de legat. j. ¶ Et ex
 prædictis sequuntur duæ illa-
 tiones: quarum prima est quòd
 si pater instituit filium hære-
 dem in re certa: dato sibi alio
 cohæredē vniuersali: ius patro-
 natus erit totum hæredis vni-
 uersalis, & filius nihil habebit
 in eo. secundum Abb. & doct. in
 35 d. e. j. de iure patro. ¶ Secundò
 inferitur quòd licet alias ius pa-
 tronatus transeat ad feminas
 æqualiter sicut ad masculos: se-
 cundum Abba. in dicto cap. j.
 & in cap. fina. de concess. præbē.
 & Calderi. in consil. j. in titu.
 de iure patrona. & Ioan. Andr. in
 c. generali. de electio. lib. vj. in
 nouella. tamen si filia renun-
 tiat

tiat hæreditati paternæ: iuxta
 ea quæ habentur in l. pactum
 quod dotali. C. de collatio. vel
 si est exclusa per statutum à suc-
 cessione paternā propter do-
 tem: non succedit in iure pa-
 tronatus: sed totum transit ad
 masculos: secundum Federi. de
 Senis in dicto consil. cvj. & Ab-
 ba. in dicto cap. cum seculum.
 vnde sequitur quòd hodie in
 regno per consuetudinem in
 filia non succedit in iure patro-
 natus nisi ex testamento insti-
 tuitur hæres. ¶ Limita tamē
 prædicta non procedere
 quādo in concessione iuris pa-
 tronatus facta in fundatione
 vel dotatione esset concessum
 dictum ius pro se, & filiis suis
 nō adiecto heredibus per dixe-
 cessum: quia tunc filij possunt
 habere ius patronatus, etiam si
 non sint hæredes: quia per illa
 verba veniunt, vt filij. nō autem
 vt hæredes. ita tenet Stepha.
 gayeta. in repetitio. cap. quoni-
 am. de electio. lib. vj. per ea
 quæ in simili nota. Bartol. in l.
 quod dicitur. j. de verbor. obli-
 gat. vbi loquitur de emphy-
 teosi. Quod confirmo per id
 quod dicit Bald. in dicta l. ij. C.
 de in ius vocan. vbi dicit quod
 ius patronatus transeat ad hære-
 dem extraneum, nisi in funda-
 tione aliud sit dictum vel actū:
 videtur ergo aliud actum quā-
 do est concessum pro se & filiis
 non facta mentione de hære-
 dibus: idem etiam dicit Calde-

in consil. in titu. de iure patro-
 37 ¶ Potest & tertio ex prædictis
 inferri quòd hodie in regno ex
 quo primogenitus succedit in
 feudo in quo viuunt iure Fran-
 corum exclusis aliis filiis. secū-
 dum Andr. de Iser. in cap. im-
 periale. §. præterea ducatus:
 in quarta colum. de prohi. feo.
 alie. per Federi. sequitur quod
 si in aliquo feudo esset ius pa-
 tronatus: solum primogenitus
 in eo succederet exclusis aliis:
 secundum Abba. in dicto capit.
 cum seculum. & in capitu. ex
 insinuatione. & ibi Ioann. An-
 38 dreas. de iure patrona. ¶ Ter-
 tio principaliter limita hanc re-
 gulam non procedere in feudi-
 dis. intelligendo de feudo ex
 pacto, & prouidentia tantum:
 quia tunc hæres cui est delata
 successio potest feudum reti-
 nere, & hæreditatem repudia-
 re. Dicitur autem feudum ex
 pacto, & prouidentia quando
 est concessum pro se, & liberis
 seu filiis non facta mentione
 de hæredibus: nam tunc censetur
 haberi non ab ipso defun-
 cto sed ex pacto, & prouidentia
 concedentis. vt nota. And-
 reas de Isernia in capitu. j. col-
 um. j. & ij. & iij. an agnatus &c.
 in visibus feudis. in tantum quod
 dicit notabiliter Andreas de
 Isernia in dicto §. præterea du-
 catus. colum. iij. quod mortuo
 feudatario censetur tale feu-
 dom retrahitur domino, & à
 domino iterum concessum filio,
 Ec 3

& sic cēsentur plures donationes. Sed quando dicitur Concedo tibi, & filiis, & hæredibus: vel tibi, & hæredibus. tunc appellatur feudum hæreditarium. secundum And. in cap. primo. §. huius autem generis. colum. secunda. ex quibus caus. feud. amittit. & in dicto cap. primo in princip. an agnatus. Et tunc in eo non succedit nisi ille qui est heres vt ibi dicit Andr. & etiam Bald. sed in primo casu succedit etiam qui non est hæres. vnde potest tunc renuntiari hæreditas, & acquiri feudum: pro quo non tenebitur successor creditoribus hæreditariis. ita plenē tenet Alexand. in consilio xix. columna secunda, & consil. xxvj. colum. iij. in quinto volumine, & Ioan. And. in additio. Specula. in titu. de feudis. §. fin. in additio. quia incipit, directē & c. & lafon plenē in l. si non fortem. §. libertus. colum. penulti. & fina. §. de condit. indebi. in quibus locis loquuntur etiam in filio: scilicet vt possit repudiare hæreditatem paternam, & retinere feudum ex pacto, & providentia. contrarium tamen in filio tenet And. in dicto cap. primo. §. vbi verō, & ibi etiam Aluar. & docto. communiter an agnatus per illum textum: vbi fit differentia inter filium, & alium agnatum. Nam filius non potest paternam hæreditatem repudiare, & retinere feudum: quia vtrunque debet accepta-

re vel repudiare: secus est in alio agnato. Et est exemplum vt si feudatarius qui habebat feudum pro se, & filiis moritur relictis duobus filiis. centē dicti filij vel alter eorum: non possunt repudiata hæreditate habere feudum, sed si moritur vnus ex eis sine liberis: quo casu portio morientis deferretur fratri superstiti: tunc ille frater potest repudiata hæreditate fratris habere illam portionem feudis, & ibi dicitur venire vt agnatus: non autem vt filius. & hanc opin. etiam tenet Bald. in l. qui se patris, colum. sexta. C. vnde lib. Et sic ex prædictis secundum And. in dicto §. vbi verō. erit deterioris conditionis filius quā agnatus, & ratio est: quia filius censetur eadem persona cum patre: vnde non debet ipsum afficere iniuria repudiando eius hæreditatem. ¶ Aliam rationem assignat Bald. in dicta l. qui se patris scilicet: quia filius venit hæres: ex quo in materia feudorum appellatione hæres venit filius. vt nota. glof. in l. ex facto. §. fina. infra ad Trebellia. & And. & docto. in cap. primo. §. & si clertulus. vbi est text. de alie feud. Sed agnatus tenet ex contractu, & non censetur eadem persona cum defuncto. Et pro ista opin. And. est text. & ibi etiam And. in cap. j. §. filius. 40 de capi. qui cur. ven. ¶ Inter illas autem varietates datur remedium

medium quod filius adeat hæreditatem patris, cum beneficio inuentarij, & sic non tenebitur creditoribus vltra vires hæreditarias respectu allodialium: sed feudum habebit præcipuum, & pro eo non tenebitur creditoribus. Ita dicit And. in dicto §. vbi verō, & dicto §. filius. secus quando feudum est hæreditarium: quia tunc pro eo tenetur creditoribus. vt nota. plenē Alexand. in dicto consil. xix. in v. volu. ¶ Secundo principaliter nota ex ista l. dum dicit, Is potest repudiare. & c. quod hæc dictio, potest: quando ponitur in oratione affirmatiuē non importat necessitatem præcisam: sed ponit potentiam ad arbitrium eius, in cuius persona verba dirigitur. secus est in verbo, debet: quia importat necessitatem. ita nota. Bartol. in repetitio. l. creditores. in principio. C. de pigno. licet aliquando ponatur: debet: pro potest, & sic sine necessitate. l. obseruare, & ibi Bartol. supra de offic. proconsul. & nota. Andreas de Isernia in capitulo primo. §. si aliquis. Apud quem vel quos & c. in vltimo feudo. & habetur in l. saepe. §. de offic. præsid. si verō istud verbum: potest: ponitur in oratione negatiuē: vt quia in aliqua dispositione dicitur, non potest: vel non possit: tunc denotat necessitatem præcisam, & remouet omnem potentiam

ab actu: adeo quod actus postea factus contra illam dispositionem est ipso iure nullus. secundum Bartol. & communiter docto. in l. Gallus. in principio. supra de liberis, & posthumis. vbi plenē attingit Barto. de importancia huius verbi, potest, & in l. j. supra de iniuncto rupto. testamento. pro quo est text. & ibi glof. in capitulo primo. de regulis iuris, libro sexto, & in l. stipulatio ista. §. alteri. infra de verborum obligatio. & in l. nemo potest. infra de legaj. & in l. non potest. infra de furtis, & nota. expresse Bald. in l. j. colum. penulti. C. qui admittit. & Bald. in l. vlti. colum. fina. C. de fideicommiss. & Alexand. plenē in consilio lxxvj. colum. prima, in tertio volumine, & Bald. in dicta l. j. supra, de iniuncto rupto testamento. ¶ Quia tamen in hac l. tractatur, & fit mentio de additione seu acquisitione hæreditatis seu de eius repudiatione, videamus pro eius maiori intelligentia per quos actus inducatur aditio, & per quos repudiatio, & proderit id scire ad intelligentiam totius huius tituli vnde est sciendum quod quod ad additionem sunt infiniti modi, & actus per quos censetur adita hæreditas. tamē cumulado aliquos prout ex diuersorum librorum reuolutione colligi potest: sunt in-

42 frascripti, videlicet. ¶ Et præsuppono quod additio hæredi-

ratis consistit in solo animo. l. gerit. infra eodem. & l. si auia. C. de iure deliberandi. Et quia iste animus cum sit quid occultum, & latens, non potest aliter percipi nisi per extrinsecam. l. quidam in suo. supra de conditio. insti. & not. glo. in l. his qui supra de tuto. & curato. da. ab his. quæ extrinsecæ cognoscuntur altero de duobus modis: scilicet verbis, & facto: Nam facto & verbis potest voluntas hominis declarari: vt not. Spec. in titu. de success. ab int. versic. pone quidam. pro hoc est text. & ibi per Bald. & doct. in l. reprehendenda. C. de insti. & substiti. & not. Bal. in l. non Codicillum. col. ij. C. de testa. Et dicit idem Bald. in l. libertæ tuæ. in fi. C. de operis liber. quod qualitas factorum distinguit qualitatem intellectus. vnde prius est videndum per quæ verba, & per quos actus inducatur aditio hæreditatis. ¶ Et primò censetur quis adire hereditatem eo ipso quòd vtitur verbis denotantibus ipsam aditionem: vt si dicat adeo: vel agnosco hanc hereditatem vel gero me pro hærede vel simile. iuxta ea quæ habetur in l. apud Auidium. §. de op. lega. & Barto. in d. l. gerit. col. ij.

44 ¶ Secundò inducitur aditio etiam si quis vtitur verbis suspensiu: vt si dicat, Volo adire, vel Volo esse hæres: dummodo de liberatè dicat hæc verba: quæ deliberatio perperit ex præ-

cedentibus, instantibus, & sequentibus: secundum Barto. in d. l. gerit. & ibi exemplificat. pro hoc est text. in l. Pamphilo. §. propositum. §. de leg. ij. & not. Barto. in l. serui electione. §. de leg. ij. & Per. Phil. Corn. in cons. lxxvij. colum. penul. in iij. volum. & Abba. in cap. ex literis. colum. ij. de spōsa. Et dicit Angel. in repet. l. qui se patris. col. xij. & xij. C. vnde liber. quod talia verba presumuntur in dubio deliberatè prolata quādo aliud nō appareat: vnde inducunt aditionem hereditatis: secus est quando dixisset, Ista hereditas nō mihi displicet: quia per hoc non inducitur aditio secundum Barto. in dicta l. gerit. colum. iij.

45 ¶ Tertiò dicitur quis adire hereditatem si vtitur verbis enuntiativis. vt si consiteatur se esse hæredem Titij cū esset filij delata hereditas Titij. Et licet hæc confessio fuerit facta ad instantiam vnus: tamen præiudicat sibi quo ad omnes. dummodo erat talis persona quæ poterat esse hæres. ita not. Bart. & Alexand. in l. vlti. §. de inter. ac. & Barto. in dicta l. gerit. versic. circa secundum & c. in iij. colum. Et procedit istud etiam si in epistola scripserit alteri talis hæres Titij salutem & c. sic enūtiasset propter alium: quia inducitur aditio: secundum Barto. in d. l. gerit. versic. circa tertium & c.

46 ¶ Quarto censetur quis adire eo ipso quòd dicit testamentum nullum

nullum. l. suus. & ibi Bar. Bald. & communiter doct. C. de repudi. hære. & Bart. in l. quemadmodum. §. de inoffi. testa. idem si diceret testamentum falsum: vt ibidem dicit Bart. per text. in l. cum quidam. §. de bono. pos. se. secus est si intentat querelam: quia non per hoc videtur adire: secundum Barto. in d. l. quemadmodum. & prædicta etiā tenet Soci. in cons. xx. colum. j.

47 in iij. volu. ¶ Quintò inducitur aditio hereditatis eo ipso quòd quis format positionem petendo aduersarium interrogari an possideat pro hærede: quia intendit eū conuenire petitione hereditatis. ita tenet Barto. in d. l. gerit. col. iij. versic.

48 idem si aliquis. ¶ Sextò censetur quis adire eo ipso quòd constituit procuratorem ad cōstitutendum se esse hæredem vel ad respondendū positioni qua liter est hæres. ita tenet Bald. in d. l. j. in xxx. oppo. C. qui admitt.

49 ¶ Septimò inducitur aditio, si quis faciat procuratorem ad exigendum aliqua debita, vel ad alia negotia expedendum. & notarius in instrumento procuratoris apponit clausulam: quæ omnia debita spectant ad talem constituentem hæredem Titij & c. nam non obstante quòd notarius enuntiat in tertiam personam illum esse hæredem Titij: tamen ex tali instrumento probatur aditio hereditatis: quia præsumitur no-

tarius illa verba enunciaffe de voluntate cōstituentis aliàs esse fallarium. ita tenet Bal. in cons. lxxij. in j. volu. ¶ Octauò inducitur aditio eo ipso quòd quis testatur de hereditate sibi delata. l. si auia. & ibi Bald. C. de iure deliberandi. ¶ Nonò inducitur aditio etiam si quis in positionibus interrogatus an sit heres Titij respondit, Credo quod sic: & contrā: si dixit, Credo quòd non: censetur repudiassè. ita tenet Bald. in l. j. in fi. C. de fal. causa adiecta lega. Nā in principali respondente: verbum: credo: dicitur veritatis expressiuum vt ibi dicit & Bald. & no. plenè Gem. in ca. j. col. ij.

52 iij. de confes. lib. vj. ¶ Decimò quid si hæres petit sibi exhiberi rationes defuncti vt possit illas inspicere & deliberare: an videatur hoc ipso adire? Dic quod non: casus est in l. Aristot. infra eodem: & huc vsque vidimus ex quibus verbis inducatur aditio: nunc videamus ex quo facto inducatur aditio.

53 ¶ Vndecimò inducitur aditio facta: vt si quis faciat aliquem actum, qui non potest saluari citra ius & nomen hæredis. l. pro hærede. j. eodem. vt si ille cui delata erat hereditas facit formare libellum causa cōueniendi aliquem petitione hereditatis: hoc ipso videtur adire secundum Barto. in d. l. gerit. colum. iij. versic. idem si aliquis & c. Et multò fortius si li-

bellum porrexit: dicendo hæreditatem ad se pertinere: quia eo ipso videtur adire quod hæreditatem petit. vt not. Bald. in l.vlti. colum. iij. versicu. secundo quaro. C. de peti. hære. & Bart. in l. si filius. §. de tute. & l. sius. & ibi not. glo. & doc. C. de re. pu. hære. ¶ Duodecimo censetur quis adire hæreditatem eo ipso quod cedit, vel donat, vel legat alicui iura hæreditaria vel aliquam rem hæreditariam, ita tenet Pet. Phil. Cor. in consil. liij. colum. j. in litera, d. & consil. ccxj. in princip. & in tertia colū. in litera, d. in secundo volumine per tex. in l. si aui. C. de iure deliberandi: quia volendo consequens videtur velle eius necessarium antecedens: quod est aditio. l. ad legatum. & l. ad rem mobilē. §. de procurat. c. 55 sane. de offic. delega. ¶ Decimo tertio censetur quis adire eo ipso quod vendit rem hæreditariam, vel in mandat alteri devendendo eam. l. pro hærede. §. proinde ibi res tempore perituras a contrario sensu: & l. si quis in bona. §. sed si mandauit. j. eod. per quæ iura. ita dixit Pet. Phil. Cor. in consil. clxv. colum. ix. in fin. & sequen. in ij. volumi. & tam ad hoc quam ad præcedens dictum adde Pet. Philipp. Corne. in consil. lxxix. colum. iij. in iij. volu. & Bald. in consil. cccxiiij. in 56 iij. volu. ¶ Decimo quarto inducitur aditio eo ipso quod

pater mortua vxore retinet dotē & illas non relinquit saltem post annum si consistant in rebus mobilibus: nam per hoc si habet filium infantem censetur adiuisse hæreditatem matris nomine infantis. iuxta l. si infanti. C. de iure deliberandi: & illam retinere propter vifutū sibi debitum in eis per l. primū. C. de bonis matris. Ita tenet Barto. in sua disputatione inc. Debitor in diem & c. & Imo. in l. reculari. j. eod. & refert Pet. Philip. Corne. in consil. xvj. col. penult. & consil. xlij. colum. penult. in tertio volumi. vbi ponit casum esse dubium: quia multi tenent contrarium. tamē idem Petr. Phil. Cor. istud firmat in consil. cccxj. colum. iij. in litera, c. in eodem tertio volumi. & Barto. in d. l. gerit. colū. vij. Et licet Bald. in l. cum antiquioribus colum. ij. C. de iure deliberandi. & in l. non hoc. C. vnde cognate. teneat cōtrarium. tamen Alex. ibi sequitur opinio. Bart. scilicet in d. l. nō hoc. licet Francisc. de Aret. in consil. clxj. videatur sentire cōtra. Barto. Retenta tamen prima opinio. Barto. & sequatium. sequitur ex hoc magna utilitas: quia mortuo patre si moreretur infans & non appareret aliter adita hæreditas: per hanc præsumptionem additionem patris transmittitur hæreditas materna ad hæreses infantis. alias si nō diceretur adita: non transmittetur:

revertetur ad cōsanguineos matris defunctæ per l. si infanticum sua materia. C. de iure deliberandi. ¶ Decimo quinto inducitur aditio eo ipso quod cui delata est hæreditas reperitur possidere aliquam rem hæreditariam: nam ex hoc censetur totam hæreditatem adiuisse. l. j. & ibi Bald. C. de repudi. hære. & Bald. in l. j. colum. x. C. qui admit. & in l. non hoc. C. vnde cognata. & Alexan. in consil. xxxij. colum. j. in tertio volumine. pro hoc facit text. & quæ ibi habentur in l. quidam eulogio. C. de iure deliberandi. & l. si solus. j. eod. idem est si filius post mortem patris habet in domo paterna: vel alius hæres habitet in domo hæreditaria: quia præsumitur per hoc adiuisse hæreditatem: & se immiscuisse. l. j. C. de repu. hære. & ibi Bal. & cōmuniter doct. & glo. & Bald. in l. j. C. si m. se ab hæredita. absti. prædictis etiam adde Pet. Philip. Cor. in consil. xxvij. in fin. col. in j. volu. Quid autem si aliquis qui esset succellus infanti. cui erat delata hæreditas reperitur in possessione rerum hæreditarum. mortuo infante & hæreditate non aditam per hoc censetur hæreditatem per infante adiuisse. vt cesset dubium transmissiois. vide pulchrè per Bal. in consil. cccx. in v. vol. ¶ Prædicta tamen declarata & limita procedere quando illa detrectio

rei hæreditariæ vel habitatio domus non potest saluari citra ius & nomen hæredis per regulam l. pro hærede. §. Papinian. j. eod. Et propterea limita primo non procedere quando illares vel domus hæreditaria possessa essent obligata filio pro dote matris sue, cuius est hæres ipse filius. nā tunc censetur domum habitare vel aliā rem retinuisse tãquam creditor: & sic iure pignoris. Et ista cōiectura tollit præsumptionem additionis: ita tenet Barto. in d. l. gerit. col. iij. versu. ad secundū. & Bal. & cōmuniter moder. in d. l. j. C. de repud. hære. & Pet. Philip. Cor. in consil. cxlvij. colum. j. in primo volu. vbi notanter dicit idem procedere in ipsa vxore hærede in ltituta à viro: quia habitando domum viri & vtendo aliis rebus viri prout vivebat in eius vita non censetur adire: sed potius ea retinere iure pignoris pro dotibus suis. idem sentit Pe. Phi. Cor. in consil. cccxxj. colū. iij. in j. volu. & habetur in deci. cccxxij. consil. Neapol. ¶ Secundo limita prædicta nō procedere quādo esset mortuus, aliquis vir locupletissimus: qui multa stabilia preciosa reliquit in hæreditate: & proximior ab intestato veniens reperiretur possidere aliquam rem mobilē hæreditariam: quia nō per hoc probatur aditio: quia cōmuniter heredes habet animū adeum di solēt incipere à stabilibus nō autem

autem à mobilibus: & ideo nō præsūmitur animus. ita tenet Salic. in l. non hoc. C. vnde cogn. per gloss. in l. neq. natales. C. de proba. & illud dictum refert & sequitur Alexan. & Ias. in d. l. non hoc. licet in cōtrarium faciat quod dicit Bald. in l. eum te. col. fi. C. de dona. ante nup. scilicet quod ex datione vnus camisiz amore dei cēsetur adire hareditas. ¶ Tercio limita non procedere quando filius post mortem patris reperiretur possidere fundum emphyteoticum quem pater acceperat ab ecclesia pro se & filiis suis: quia ex quo potest illū habere absq. eo quod sit hares vt fuit dictū s. in notabilibus non præsūmitur adiuisse. ita dicit Barto. in d. l. gerit. colum. iij. in fin. j. eo. Et consequenter idem esset in feudo reperto penes agnatū post mortem feudatarij in casu quo poterat illud habere absq. eo quod esset hares: vt s. fuit dictum: cum sit eadē ratio. ita tenet Bart. in l. si quis non quasi.

¶ In l. qui putat. j. eo. ¶ Quarto limita procedere quando cū possessione rei hereditarię vel alienatione ipsius verisimiliter concurrat animus possidentis quod velit esse hares: vt quia scit defunctum esse testatorem & hereditatem sibi esse delatam & rem esse hereditariam. fecus si ex aliqua probabili causa ignorat rem esse hereditariam: quia nō videtur adire pos-

sido vel alienando eam ex quo cum tali facto non cōcurrat animus. ita tenet Soci. in cōsil. xj. colum. vj. in iij. volumi.

¶ Quinto limita non procedere in casu notabili quem ponit Barto. in l. pro haredē. s. j. eo. vt si pater instituit filium herodem: & dedit ei substitutionem vulgarem: & eundem filiū grauauit onere mutorum legatorum vel de danda aliqua re propria ipsius filij: nam tūc potest filius repudiare hereditatem patris: & retinere sibi legitimam in bonis patris: secundū Barto. ibi per text. not. in l. si libertus patrono. j. de bonis liber. idem tenet Bald. in l. Papi nianus. s. quarta. s. de inoffic. testamen. & Bal. in l. iij. s. eo. & Alexan. vbi plenē tangit in l. quia poterat. j. ad Trebel. alias autem nunquā posset filius repudiare hereditatem & retinere legitimam nisi in dicto casu: secundum Bart. & Alexan. in d. l. quia poterat ex hoc sequitur quod in huiusmodi casu si filius reperiretur in possessione alicuius rei hereditarię posset dicere quod illam retinet pro sua legitima: & sic non præsumeretur aditio. ita dicit Barto. in d. l. gerit. colum. v. & ibi plenē Alexan. in additio. Et hæc fallentia potest ad aliis tribus fallentis tactis s. in primo no.

¶ Sexto limita non procedere in pupillo habitate domum paternam: quia etiam si tutor scien-

sciente habiter, non censetur adire nisi tutor expressē sibi aucto retur. ita dicit Barto. in d. l. gerit. in fina. verbis. j. eo. d. secus est si ambo, pupillus scilicet & tutor ingrediantur possessionem paternam: quia licet nō loquatur tutor: censetur tamen ex hoc adiuisse hereditatem. secundum Bald. in l. potuit. in fin.

¶ C. de iure deliberandi. ¶ Septimo limita non procedere in eo, qui habeat bona communia cum defuncto: quia per habitationem domus communis, non videtur eius hereditatem adire: nec per vsum aliarum rerum communium: nisi aliter cōstet de eius animo: vel nisi se extendat in plus quā vsum communis exposulat, casus est notabilis in l. duo fratres. j. eo. ex quo propter partem quā habet censetur dictis rebus vt potius iure proprio quā iure hereditario.

¶ Quod facit ad id quod dicimus in optimo simili: Nam si duo socij habent domum communem: & altero absente vnus socius habitauit totam domum non potest socius absens petere pensionem pro medietate habitationis: quia ille habitans censetur habitasse propter quod in ea habebat. ita tenet Bald. in ca. imperiali. s. praterea ducatus. de prohi. feud. alie. per Fede. & Pet. de vbal. in trac. de duo. fra. in nona q. v. partis. vbi plenē.

¶ Octauo limita non proce-

dere quando quis protestaretur quod per talem actum non intendit adire hereditatem: sed potius intendit rem hereditariā detinere causa custodię vel pietatis: vel gubernationis: vel alio modo: non vt heres: nam tunc non censetur adire: & ista protestatio prodest in omni actu quem quis facit gerendo pro herede vt nō videatur adire. ita tenet Bart. in lectu. l. scriptus. s. de relig. & est text. in l. pro herede. s. j. j. eo. d. & not. Soci. in consil. xlv. colū. iij. in iij. volu. & Pet. Philip. Cor. in cōd. l. cccx. col. j. in iij. volu. ¶ Decimo sexto principaliter inducitur aditio eo ipso quod tutor infans solus ingreditur de facto fundum hereditariū hereditatis delatę infanti: nec requiritur quod aliud dicat: sed ille ingressus sufficit. ita dicit Bal. in l. potuit. in xj. q. C. de iure delibe. & hoc est vtile quia mortuo infante transmittit hereditatem illā ad heredes proximiores.

¶ Decimo septimo inducitur aditio si is cui delata est hereditas, facit aliquā transactionem vel compromissum: cum legatarij qui debent consequi legata ex eadem hereditate. ita tenet Bald. in consil. clxxij. in v. volu. ¶ Decimo octauo inducitur aditio si quis heres institutus ab aliquo antequam adiuisset hereditatem mandasset heredi suo, vel alij quod solueret legata primis legatar

garatiis: quibus erant relicta
 per testatorem qui eum fece-
 rat heredem: nā per tale man-
 datum censetur adire: idem si
 mandasset solui alia onera he-
 reditaria illius hereditatis sibi
 delata: ita tenet Bald. in con-
 sil. l. lxix. in v. volumi. ¶ Deci-
 mononō inducitur aditio eo
 ipso quod aliquis cōstitutus pro
 curatorem ad adendum hēre-
 ditatem: quia hoc ipso videtur
 adire secundum glossā & Barto.
 in l. Paul. respondit per procu-
 ratorem. f. eod. & Barto. in l. fi-
 lio. C. de iure deliberan. & glo.
 in l. serui electione. f. de lega. j.
 & Bald. in l. j. colum. viij. in xxx.
 oppo. C. qui admit. idem quan-
 do constituit procuratorem ad
 donandum vel vendendum ali-
 quam rem hereditariam: quia
 ex hoc censetur adire. ita tenet
 Pet. Philip. Cor. in consil. lxxix.
 colum. iij. in fin. in iij. volumi.
 71 ¶ Vice simo inducitur aditio
 eo ipso quod aliquis patitur
 alium gerere pro hārede no-
 mine suo. ita dicit Bartol. in l.
 72 si filius. f. de tutel. ¶ Vice si-
 mo primo inducitur aditio eo
 ipso quod quis soluit debitum
 hereditarium. l. secundum. C. de
 iure deliberandi & not. Pe. Phi-
 lip. Corn. in consil. cccc. colum.
 j. in iij. volu. & Alexand. in con-
 sil. xxxij. colum. j. in iij. volu. &
 est text. in l. parentibus. f. j. C.
 de inoffic. testamen. & Bald. in
 l. potuit. in x. C. de iure delibe-
 randi. nisi soluens fuerit in con-

trarium protestatus quod non
 soluebat ut hāres: quia tūc nō
 habetur pro aduente. ut nota.
 Cyn. & Bald. in d. l. j. & Pe. Phi-
 lip. Corn. in consil. prædicto.
 cccc. Et prædictis adde Socii
 73 consil. xlv. in iij. volu. ¶ Vice-
 simo secundū inducitur aditio
 eo ipso quod quis implet con-
 ditionem sub qua fuerat hā-
 res institutus: quod habet lo-
 cum solum in pupillo sine tu-
 tore. l. conditionibus pupillus.
 f. de conditio. & demonstra. &
 not. Alexan. in l. bonorum. ver.
 iij. C. qui admit. secus est in ma-
 iore regulariter: quia per im-
 plementum conditionis nō in-
 ducitur aditio: nisi conditio cō-
 sisteret in declaratione volun-
 tatis ipsius instituti. l. Antistius.
 f. eod. & nota. Bartol. in l. iam
 dubitari. f. de hāredi. institu. &
 habetur in l. si quis ita. f. de cō-
 di. institu. & Barto. in l. j. de cō-
 di. ob causam. ¶ Vice simo ter-
 tiō inducitur aditio eo ipso
 quod hāres soluit legata: nam
 per talem solutionem censetur
 adire: sicut per solutionē alio-
 rum debitorum hereditario-
 rum: ita tenet Paul. de Casti-
 in consil. cxcij. colum. iij. vers. su-
 per secundo. in ij. volu. & So-
 cin. in consil. cxcv. colum. iij. in
 75 ij. volu. ¶ Vice simo quartū in-
 ducitur aditio eo ipso quod tu-
 tor infantis scribit in inuenta-
 rio qualiter inuenit ius acqui-
 rendi hereditatem infantis: &
 sic eo ipso quod ius acquiritur
 di ha

di hereditatem describitur in
 inuentario censetur adita pro
 infante. ita tenet Barto. in l. po-
 tuit. in tertia oppo. C. de iure
 delibe. Idem si tutor scribi fa-
 ciat enuntiativē in inuentario:
 ut si dicat: talis res de hāredi-
 tate Titij: nam ex hoc censetur
 adita hereditas Titij: ita nota.
 Bart. in d. l. gerit. colum. penult.
 ver. iuxta hoc quæro. & f. eo.
 76 ¶ Vice simo quintū inducitur
 aditio eo ipso quod filius per-
 seuerat post mortem patris in
 societate contracta per patrē.
 casus est in l. si pupillus. f. si in
 77 societate. f. eo. titu. ¶ Vice si-
 mo sexto inducitur aditio si de-
 bitor testatoris instituit hā-
 res: & adueniente termino so-
 lutionis non soluit debitum: vi-
 detur per hoc adiuuante: ut cui-
 tetur periculum morte: quia vi-
 detur habuisse animum offen-
 dendī debitum per successio-
 nem: iuxta ea quæ habentur in
 l. Vranus. f. de fideiul. Ita tenet
 Barto. in d. l. gerit. colum. ante-
 penult. vers. venio ad quartum.
 & in sua disputatione incipien-
 te, debitor. & Alexand. in l. non
 hoc. C. vnde cog. & Pau. de Ca.
 in l. cum antiquioribus. C. de
 78 iure delibe. ¶ Vice simo septi-
 mō si hāres exigit vel recipiat
 debitum hereditarium: per hoc
 videtur adire hereditatem se-
 cundum Bartol. in l. imperato-
 res. f. si debitor. l. vnde de transac.
 & Bald. in l. non hoc. C. vnde
 cog. & Alexand. in consil. xxxij.

79 in tertio volumi. ¶ Vice simo
 octauo. si hāres manumittit
 seruum hereditarium censetur
 adire hereditatem. text. est in l.
 si pupillus. f. si seruum. f. eod.
 80 ¶ Vice simo nono. Si maritus
 mortua vxore vendidit vestes
 vxoris, vel illas dedit pau-
 peribus pro elemosyna: videtur
 per hoc adiuuante hereditatem
 vxoris si erat sibi delata: vel
 pro filiis infantibus si erat eis
 delata: hoc est verum si illæ ve-
 stes erant quotidianæ & viles:
 secus si præciose vel festiue:
 quia tunc non censetur adita.
 ita dicit Barto. in l. ex annuo. f.
 de do. in virum & vxorem. & in
 d. l. gerit. colum. vj. & Bald. in l.
 cum te. col. fin. C. de dona. ante
 nup. & ratio est quia vestes præ-
 ciose sunt viri: & ei restitun-
 tur solum matri. ex quo non
 censetur donata vxori: secus
 in vilibus & quotidianis: quia
 illæ sunt vxoris & ad hāredes
 vxoris transeunt secundum Bart.
 in l. in his. f. j. f. sol. mat. & Bal.
 in d. l. cum te. & Alex. in consil.
 xlij. colum. vj. in prin. in j. volu.
 Et Paul. de Casti. in consil. cccc.
 xxix. in ij. volu. vnde immiscen-
 do se in eis videtur adire: quia
 non potest saluari citra ius &
 81 nomen hāredis. ¶ Vice simo
 inducitur aditio eo ipso quod
 quis locat alteri rem heredi-
 tariam. l. pro hārede. f. proinde.
 de f. eodem. & Alex. in con-
 sil. xxxij. colum. j. in tertio volu.
 82 ¶ Vice simo primo inducitur
 aditio

aditio si filius fecit expensas in funeribus patris, quod tamen intelligitur de expensis nō necessariis funerali. vel si fecit alias elemosynas nō necessarias funerali. Ita tenet Bart. in d.l. gerit. col. vj. in eodem. secus si fecisset expensas funerales necessarias ipsi funerali: quia non videtur per hoc adire. text. est in l. & si quis. §. plerique. §. de religi. Quæ autem sint expensæ necessariæ funeralis traditur in d.l. si quis. §. funeralis. Idem si sepelivit defunctum: quia non videtur adire. vt est text. in l. scriptus. in §. 3. principi. §. de religio. ¶ Tricesimo secundo. Quid si filius fecit pacem cum occisoris patris: & accepit pecuniam pro pace facta de morte patris: an per hoc videatur adire hæreditatē patris: dic quod nō. Ita tenent Bar. & Alex. in l. pro hærede. §. si. j. eod. & Bart. in l. penul. j. de sepul. vi. & Bart. in l. si filius qui patri. in fin. & ibi etiā Alex. col. penul. §. de vulg. & pupil. & Bald. in l. eum qui. C. arbi. tute. Et glo. in l. venditor ex hæreditate in ver. propter negotiatio nem. §. de hæredi. vel act. ven.

34 ¶ Tricesimo tertio. Quid si filius cui erat delata hæreditas patris fecit collationem bonorum fratri suo: an per hunc actū videatur adire hæreditatem patris? dic quod non. Ita tenent Bal. & Ang. & Alex. & communiter doct. in l. si filius. §. de cōdi. ob causam. per illam. l. Ego

tamen considero quod saltem in puncto iuris. posset sustineri contrarium scilicet quod imò per collationem inducatur aditio ex rationibus infra scriptis. Et primo quia collatio fuit inducitur ex quadā naturali æquitate: vt ille, qui vult succedere conferat bona, quæ acquisiuit. Et illi de cuius hæreditate agitur. vt dicit text. in l. j. in princip. in de colla. bo. & no. moder. in rubri. C. de colla. & non tenetur filius aliter conferre fratri suo nisi quando vult succedere. l. j. in principi. & l. fin. j. de colla. dot. & l. filie dotem. C. de collatio. si ergo filius contulit bona sua videtur per hoc declarasse suam voluntatē quod volebat succedere: per quam declarationem animi & voluntatis inducitur aditio. d.l. gerit. cui sua materia. ¶ Secundo moueor: quia de necessitate filius conferendo bona non potest habere aliū animum nisi aditio: quia si talem animum non haberet verisimiliter non conferret, cum nemo præsumatur iactare suum. l. cum de indebiti. §. de probat. quia aliās conseretur donare: & de iure donatio nūquā præsumitur quādo alia coniectura capi potest: vt habetur in decisio. xliij. consilij Neapo. colum. vj. versic. vij. imò potius præsumitur farumtas quam donatio: vt dicit Bald. in l. generaliter. C. de non nup. me. pecu. Ideo quia remota cōiectura

iectura donationis in casu isto non cadit alia cōiectura quā additionis. ergo præsumitur aditio. ¶ Tertio moueor optimo simili: nam filius non tenetur soluere debita paternā, nisi se immisceat hæreditati: & sic nisi velit esse hæres. l. necessariis. j. eo. & tamē eo ipso quod soluit debitum creditori hæreditario censetur adire hæreditatem. l. ij. C. de iure deliber. Ita ergo & in casu nostro filius conferendo censetur adire: quia alias non tenebatur conferre nisi esset hæres per supradicta.

¶ Quarto considero: quia filius hæres cui est facienda collatio per fratrem, est creditor ad id quod sibi contingit per collationem: quod patet: quia potest compellere fratrem ad conferendum si se immisceat. d. l. j. in princip. j. de collatio. dot. & d. l. filie dotem. in versi. cogantur. C. de collatio. ergo si sunt sibi collata bona, censetur esse sibi solum illud ad quod frater tenebatur: merito per talē solutionem inducitur aditio sicut per solutionem alterius debiti. ¶ Quinto moueor: quia collatio non habet locum nisi inter hæreses. l. j. inter eos. j. de collatio. bono. quod patet ad sensum: quia omnia iura loquentia de collatione loquuntur solum inter succedentes: & sic inter hæreses: vt habetur plenē per Bartol. in l. pater filium. j. de collatio. dot. & per

Barto. & omnes doctores in l. si emancipati. C. de collatio. & not. plenē Pet. Philip. Corne. in consil. cclxxij. in primo volu. Is ergo qui confert facit actum spectantem ad hæredem: ergo ex hoc ipso adit: quia talis actus saluari nō potest citra ius & nomen hæredis. l. pro hærede. §. Papinianus. j. eod. ¶ Sexto & vltimo considero: quia negari non potest: quin aditio hæreditatis sit antecedens ad collationem: inā primo aditur hæreditas: & deinde fit collatio: quod patet quia non potest quis compelli ad conferendum: nisi fit primo immiscuerit. d. l. j. & l. fina. j. de collatio. dot. Sed ille qui vult consequens, videtur velle eius necessarium antecedens. l. ad legatum. & l. ad rem mobilem. §. de procuratoribus. & l. illud. j. eod. Sequitur ergo quod filius qui facit collationem, quæ est quid consequens: censetur esse adire quod est antecedens: & hoc argumento in simili vititur Pet. Philip. Corne. in consil. liij. colum. j. & consil. cxxj. in princip. & colum. iij. in secundo volum. super illo articulo: quod cedens aliquid ius hæditarium censetur adire hæreditatem: per illam rationem: & reuera ista opin. posset de facili responderi ad d. l. si filius. §. de condic. ob causam. nam illa lex loquitur in agnoscenda bonorum possessione. in qua

verum est quod non censetur agnita per collationem quia in agnoscenda bonorum posset non sufficere sola voluntas nec animus: sed requiritur factum scilicet aditio iudicis & quod agnoscat in iudicio: alias nunquam censetur agnita. ut not. Bald. in l. j. colum. viij. in xxix. oppo. C. qui admittit. & est text. in l. vlti. co. titu. sed secus est in adiutione hereditatis. in qua sola voluntas sufficit: ut dicta l. gerit. & dicta l. i. aui. & istam rationem sentit proprie Alexand. in dicta l. i. filius. ¶ Non obstat ea quae dicunt Salyc. & Alexand. in dicta l. i. filius. ubi ponunt simile de eo, qui implet conditionem: quia non per hoc videtur adire: quia illa similitudo non est: & longè diuersus est ille casus ab isto. Nam implere conditionem, est quid antecedens ad additionem, & est preparatorium necessarium ad eam. unde qui facit tale preparatorium non videtur adire secundum Barro. in d. l. gerit. in iiij. colum. & maxime quia antecedens non facit naturam consequentis: licet scire e contra: ut notat Bal. in l. quotiens. la secunda in f. i. C. de fideicom. Item isti sunt duo actus separati scilicet implere conditionem: & adire hereditatem: & vnus potest stare sine alio ab ijs eo quod praesumatur voluntas adeundi: nam per implementum conditionis purifica-

tur institutio: & sic remanet tunc, ac si pure esset institutus: quo casu est in potestate sua: an adeat vel non: ita colligitur ex nota. in l. Antistitius. j. eo. & in d. l. j. de conditio. ob causam. quae omnia cessant in collatione: quae est quid consequens. & qui incipit à consequenti, de necessitate videtur velle eius antecedens per praedicta. ¶ * Tricesimo quarto. Quid si aliquis est heres institutus sub modo iuxta ea quae habentur in l. quibus diebus. j. Termilius. j. de conditio. & demonstrat. an adimplendo modum censetur adire: dic quod sic. Ita tenent Bald. & Alexand. in d. l. j. de conditio. ob causam. ¶ * Tricesimo quinto inducitur aditio si filius repudiavit paternam hereditatem: & deinde per interpositam personam emit bona patris: per talem fraudem inducitur aditio ex illa emptione. casus est in l. si is qui bonis. j. eo. & not. Bald. in l. j. C. de repudia. heredi. ¶ * Tricesimo sexto. Si filius occultauit aliquid de bonis patris: & postea repudiavit hereditatem: nam propter dictam occultationem habetur pro aduente: & potest conueniri à creditoribus. Ita tenet Angel. per illum text. in l. si seruum. j. prator. j. eod. & Bal. in l. vlti. j. cum igitur. colum. iiij. C. de iure digib. ¶ * Tricesimo septimo inducitur aditio coipso

coipso, quod filius capit alimenta de fructibus bonorum patris. secundum Ange. in d. l. si seruum. j. prator. j. eo. ¶ * Tricesimo octauo. Si filius primo repudiavit paternam hereditatem: & deinde reperitur possidere rem haereditariam praesumitur adiuuiss. & reuocasse repudiationem, quia permissum est filio post repudiationem, iterum se immiscere: ut est text. in l. vlti. C. de repudia. heredi. istud est quod voluit Bald. in l. j. C. eod. titu. de repud. heredi. ¶ * Vnum tamen scias pro complemento praedictorum, quod vbicunque est inductum à iure quod ex aliquo actu praedictorum praesumatur aditio, debet semper dicta additio allegari per eum, qui se fundat super eas alias non prodest probare actum nisi allegetur aditio: ita singulariter dicit Alexand. in consil. xxiij. colum. iiij. versicu. plus dico. in secundo volumine. & habetur in decis. xiiij. consil. Neapol. in fin. Quod nota multum pro limitatione iurum dicentium quod post conclusionem in causa nematolo quatur. ¶ * Item praedictis adde, quod in casibus praemissis probatur aditio hereditatis etiam per testes singulares: quia ad probandum actum successuum prout est gestio pro herede admittuntur testes singulares: & plenè probant. Ita notanter tenet Soci. in consil. cccxv. colum. iiij. in ij. volu.

Barro. in l. liquidam in suo. j. de conditio. insti. debet dominium allegari: alias non prodest: ut not. Barro. in l. rem alienam. j. de pigno. actio. Et praedicta tenet etiam Alexand. in l. diuopio. j. si super rebus. colum. v. j. de re iudica. Et idem dicimus generaliter vbicunque ex aliquo actu ius praesumit aliquid, semper debet illud praesumptum allegari. ut notat plenè Ias. in l. cum quid. colum. vj. & vij. & xiiij. & xv. j. si cer. peta. ubi plura exempla cumulat in hac materia. Et pro hoc solet allegari text. in l. si adulterium cum incestu. j. idem pollioni. j. de adulter. ¶ * Quibus adde quod talis allegatio potest fieri de iure etiam post conclusionem in causa in disputationibus & iurium allegationibus. Ita singulariter tenent Ant. de Butr. & Ioannes de Imo. in capi. peruenit. de emptio. & venditio. & habetur in decisio. clxxvij. consil. Neapol. in fin. Quod nota multum pro limitatione iurum dicentium quod post conclusionem in causa nematolo quatur. ¶ * Item praedictis adde, quod in casibus praemissis probatur aditio hereditatis etiam per testes singulares: quia ad probandum actum successuum prout est gestio pro herede admittuntur testes singulares: & plenè probant. Ita notanter tenet Soci. in consil. cccxv. colum. iiij. in ij. volu.

95 ¶ Superest modo videre per quos actus inducatur repudiatio: super quo breuiter concludo quod repudiatio fit duobus modis scilicet expresse vel tacite. Expresse inducitur repudiatio quando quis deliberatē vitur verbis denotantibus repudiationem vel abstentionem: & potest talis declaratio repudiationis fieri, vel in iudicio oretenus: vel in scriptis oblata de hoc petitiones vel extra iudicium coram testibus: cautius tamen est facere eam scribi per notarium & corā testibus publicari, ad hoc ut facilius probari possit. Quid autem si dicat quis, Non sum hæres, vel nolo esse hæres: vel nolo adire: an per hæc verba inducatur repudiatio: vel per similia, vide plenē per Angel. & Alexand. in l. qui se patris. & ibi communiter doctores. C. vnde libe. Et Bartol. in l. filij. j. ad Tertul. & in l. si quis filius. j.

96 de iure deliber. ¶ Item inducitur repudiatio eo ipso quod hæres petit à venientibus ab intestato, vel à cohærede totum illud quod defuncto sibi debebat. Idem si restituit vel soluit totum illud, quod ipse debebat defuncto: quia per hoc apparet quod non vult esse hæres: vnde inducitur repudiatio: ita tenet Soci. in consil. xlv. in ij. colum. in iij. volu.

97 ¶ Tacite autem censetur repudiata hereditas per lapsum

temporis statuti ad acquirendam hereditatem: scilicet per lapsum vnius anni vtilis, vel centum dierum vtilium excluditur quis à petenda bono. possell. j. §. largius. j. de successio. edic. & l. ij. C. qui admit. & hoc est iure pratorio. Item per lapsum triginta annorum cōtinuorum excluditur quis ab hereditate adeunda de iure ciuili. l. licet. Et ibi gloss. Bald. & docto. C. de iure deliber. & ista plenē tangit Pet. Philip. Corn. in consil. ccij. colum. vj. & septima. in secundo volu. & in consil. xvj. & consil. cxcix. colum. ij. & iij. in iij. volu. Et sic lapsu dicto termino inducitur repudiatio: ut notat Bald. in l. ij. in iij. nota. in xxvj. oppositio. C. qui admit.

98 ¶ Istud tamen quod dicitur de triginta annis, limitatur primo secundum Barto. non procedere, quando filius est prætensis, alio hærede instituto: nam si filius tacet per annum, & non dicit testamentum nullum censetur repudiare hereditatem non expectato aliter lapsu triginta annorum. Ita dicit Bart. in l. si impubes. §. quæsitum. j. de Car. edict. per illum tex. & in l. filio prætérito. §. de iniusto rupt. testamen. Et licet Bar. ita teneat: tamen eius opinio in hoc communiter reprobarur: & contrarium tenet Bal. in l. j. C. de suis & legiti. & in l. posthumo. colum. j. C. de bono. possell. contrab. Et ibi etiam Angel.

Ang. & Ludouic. Rom. & communiter docto. & Bald. & Paul. de Cast. in d. l. filio prætérito. & Alexand. in d. §. quæsitum. in addi. ad Barto. & Pet. Phil. Corne. in consil. ccij. colum. penult. in secundo volumine. vbi dicit communem esse opinionē contra Barto. & ratio patet ad sensum: quia licet filius tacendo per annum perdat bono. possell. contra tabulas de iure pratorio: non tamen perdit ius dicendi nullum de iure ciuili: nec petitionē hereditatis: quæ iura sunt perpetua & durant triginta annis: vnde hæc limitatio non tenetur. ¶ Secundo limita prædicta nisi heredi esset datum tempus ad deliberandum per iudicem ad instantiam substituti, an velit adire vel ne: quia elapso illo termino, si nihil dicit: habetur pro repudiante, non expectato aliter lapsu triginta annorum. Ita dicit Bart. in l. quandiu. iij. j. eo. vbi dicit secus esse quando datur tempus ad instantiam creditoris: quia tunc elapso termino habetur pro adeunte. Talis enim cōtumacia semper interpretatur in præiudicium hæredis: & ad vtilitatem eius qui facit dari dictum terminum. l. de etate. §. qui tacuit. §. de int. act. ita est tenet Alexand. in l. vlti. §. penult. C. de iure deliber. & ibi etiam Bart. Et istud tempus quod datur per iudicem ad deliberandum, non debet

esse minus centum diebus. l. j. §. ait prætor. cum l. sequen. §. de iure deliber. Et ibi Barto.

100 ¶ Tertiò limita non procedere in filio, qui licet steterit per triginta annos & non adiuuerit paternam hereditatē: tamen remanet solum exclusus, ut filius: vnde habebit alios triginta annos: postea tanquam proximior agnatus & legitimus hæres: & sic poterit infra sexaginta annos adire: ita multum notabiliter tenet Bald. in d. l. licet. versicu. quarto. quæritur. C. de iure deliberan. & ibi ipsum sequitur Angel. Paul. de Ca. & Alexan. Idem tenet Alexand. in consil. lxxxix. incipien. viso puncto. & c. colum. ij. in secundo volumine. Et assignant præfati docto. rationem: quia sicut se habet annus de iure pratorio in materia successio: ita edicti se habent triginta anni de iure ciuili. sed filius elapso primo anno ad petendum bonorum possessio. habet aliū annum tanquam legitimus: nō autem centum dies. l. penult. §. filius. j. quis ord. in bonorum possessio. serue. & l. ij. in fin. j. de successio. edict. quia filius exclusus, ut filius succedit sibi ipse, ut agnatus. l. j. §. sed videndum. j. de successio. edict. ergo eodem modo habebit triginta annos de iure ciuili. Idem etiam tenent communiter modes in l. qui se patris. C. vnde libe.

¶ Quartò limita non proce-

71 dere in filio vel alio legitimo
 5 hærede instituto quia si stetit
 per triginta annos & non adiu-
 uit hereditatem ex testamen-
 to poterit infra alios triginta
 annos illam adire ab intestato,
 tanquam proximior in gradu.
 Ita dicit Bald. in d.l. licet. & ibi
 etiam Alexand. & communiter
 docto. & Barto. in consil. cxxix.
 incip. Quidam habuit uxorem
 &c. & Alexand. in d. consil. lxxix.
 102 in secundo volumine. ¶ Ex
 quibus infert singulariter Bald.
 in d.l. licet. quem ibi sequitur
 Alexan. quod si filius stetit per
 annum, & non adiuuit heredi-
 tatem matris: & elapso anno
 mortuus fuit transmittit ius de-
 liberandi ad quemcunque hære-
 dem: quia primum annum ha-
 bebat ut filius: secundum vero
 annum, ut legitimus hæres: &
 sic infra duos annos transmitti-
 tur ius deliberandi quod sum-
 mus in filiis: quod est valde
 notandum pro intellectu l. cum
 antiquioribus. C. de iure deli-
 103 beran. ¶ Et in hoc differt re-
 nuntiatio tacita ab expresse:
 quia is qui expresse repudiat
 hereditatem simpliciter: etiam
 si sit filius censetur exclusus ab
 omni iure tam pratorio quam
 civili. Ita tenet Alexan. in l. i. i. i. i.
 C. de iure deliberan. & Barto.
 in l. nec is. §. j. s. eod. Item cen-
 setur exclusus tam ex capite li-
 berorum quam agnatorum: ut
 est glossa singularis in d.l. §. sed
 videndum. j. de successio. edict.

quam sequitur Iasyn d.l. licet.
 in fin. C. de iure deliberan. l. i. licet.
 est in eo qui tacite repudiat
 per lapsum temporis: ut §. &
 not. glo. fin. in l. j. & ibi per do-
 ctos. C. qui admit. Et prædicta
 etiam tenet Bald. in l. j. colum.
 ij. in fin. C. quando non pe. par.
 ubi etiam plus dicit: quod si quis
 renuntiat possessioni vnius rei
 hereditaria: censeatur totam hæ-
 reditatem repudiare: sicut ecce-
 tra: per possessionem vnius rei
 censetur tota hereditas adita:
 ut §. s. locus est si renuntiat
 vni iuri tantum, scilicet de iure
 pratorio quia potest adire
 de iure civili: & econtra secun-
 dum Bald. ibi in d.l. j. & sentit
 Barto. in d. l. nec is. §. j. s. eod.
 ¶ Ex prædictis textualibus &
 aliis ad materiam huius titu-
 li facientibus: venio ad appa-
 ratum: & primo ingredior glo.
 vnicam super ista l. in versu. is
 potest repudiare. Quam glossa
 pro clariori intelligentia & fa-
 ciliiori declaratione diuido in
 duas partes principales. In pri-
 ma parte ponit noverem requi-
 sita quæ requiruntur ad hoc ut
 quis possit adire hereditatem:
 quorum si aliquod deest adiri
 non potest. In secunda parte
 vult tollere per modum excep-
 tionis, quædam contraria quæ
 possent formari contra istam
 legem. Secunda pars incipit ibi.
 sed regula huius l. fallit. &c.

104 ¶ Pro expeditione igitur pri-
 mæ partis huius glossæ. quare

quæ requiruntur ad hoc, ut
 quis possit adire hereditatem,
 glossa respondet: quis autem &
 quando possit adire. &c. Et sic
 sensus glossæ est designare habi-
 litatem personæ & temporis:
 dum dicit quis & quando: & li-
 cet Bartol. hic in princip. dicat
 quod glossa ponit quinq; quæ
 requiruntur super habilitate
 personæ: scilicet quis possit
 adire: & quinq; alia quæ requi-
 runtur quando possit adire. Et
 sic secundum Bart. videtur de
 cem requisita: tamen in rei
 veritate sunt tantum noue quæ
 numerantur in effectu per istā
 glo. videlicet primum quod sit ho-
 mo liber. Secundum quod sit
 paterfamilias. Tertium quod
 compos mentis. Quartum quod
 maior viginti quinque annis.
 Quintum, quod sciat testator
 esse mortuum. Sextum quod
 sciat delatam sibi esse heredi-
 tatem. Septimum quod sciat te-
 statorem potuisse testari. Octa-
 uum, quod sciat qualiter nullus
 eum præcedit in succedendo.
 Nonum & vltimum quod sciat
 ex qua causa delata est sibi hæ-
 reditas, scilicet ex testamento,
 vel ab intestato. de singulis igitur
 105 tur discutiamus. ¶ Reuertor
 igitur ad primum quod est se-
 cundum glo. quod sit homo li-
 ber. Istud dicitur ad differen-
 tiam serui: quia seruus, cui de-
 lata est hereditas, non potest
 de per se illam adire: sed est

necesse quod interueniat ius-
 sus domini præcedens in adeun-
 do. l. si quis mihi bona. §. j. &
 §. iussum. & l. Antistius. §. j. j.
 eod. Alias autem fine iussu do-
 mini adire non potest seruus:
 & ratio quia seruus est peni-
 tus incapax eorum quæ sunt
 iuris civilis: & mortuo acqui-
 paratur l. quod attinet. & l. ser-
 uitem. j. de regulis iuris.
 106 ¶ Amplia istud procedere
 etiam in seruo pœnæ: prout
 est is qui damnatur in metal-
 lum, vel ad bestias propter
 delictum: nam statim lata sen-
 tentia perdit ciuitatem & li-
 bertatem: & per consequens
 perdit testamenti factionem:
 actiue & passiuè: quia non po-
 test testari: nec hæres institui:
 nec potest aliquo modo hæ-
 reditatem adire: quia est ser-
 nus pœnæ: non autem fisci vel
 Cæsaris: vnde si hæres insti-
 tuatur pro non scripto habetur
 tex. est in l. si quis mihi bo-
 na. §. si quis plane. j. eod. & in
 l. eius qui. §. fina. & ibi glossa.
 & Bartol. §. de testamen. vnde
 talis hereditas ibi ad substitui-
 tum vel ad venientes ab in-
 testato. l. vnica. §. j. C. de cadu-
 catione tollendis. & notat glossa in
 d. §. si quis plane. & l. si in me-
 tallum. j. de his quæ pro non
 script. ha. & l. quidam. j. de pœ-
 107 nis. ¶ Secundo amplia & mul-
 to fortius procedere idem in

damnato ad mortem propter delictum: nam eo ipso quod est lata sententia contra ipsum ad mortem est effectus seruus poenae: & per consequens intestabilis actiue & passiuè. l. qui vltimo. j. de poenis. Et notat Bart. in d. l. eius. qui. §. si cui. & probatur in d. §. si quis plane. in 108 ver. ad gladium & c. ¶ Quod tamen limita non procedere quando damnatus appellauit: quia pendente appellatione rescinditur effectus sententiae: adeo quod si moritur interim dicitur mori testabilis & non seruus tex. est in l. qui à latronibus. §. fina. §. de testam. & sic per consequens posset tunc adire: nisi in casibus ibi exceptis per gloss. & Barto. in l. si quis filio exheredato. §. h. autem. §. de iniuri. rupt. testa. & praedicta notat etiam glo. in d. l. qui vltimo. j. de poenis. & Alexand. in additionibus ad Barto. in d. l. eius qui. §. si cui. & vide omnino Bald. in consil. cccclxxxij. in 109 primo volumine. ¶ Et instantum hoc est verum quod non solum ipse damnatus potest appellare: iuxta l. addictos. C. de appellat. & l. addictos. C. de episcop. audient. Sed etiam eius haeres potest appellare post mortem damnati: dummodo appellet infra decem dies à die latae sententiae: & talis appellatio operatur multum quo ad bona: adeo quod trahitur retro & fingit damnatum non

esse mortuum seruum sed liberum: & per consequens eius testamentum reconstituitur. Ita multum singulariter & plenè tradit Bald. in l. j. colum. iij. circa fin. & ibi etiam Alexand. in additioni. C. de delict. defuncti. Et idem Bald. in l. iij. colum. penultima. C. si pendens. appellat. mors interue. vbi plus dicit quod hanc appellationem debet facere haeres non nomine defuncti: sed nomine proprio pro commodo bonorum: ex quibus infertur quod stante dicta appellatione valeat additio facta per damnatum. Item potuisset transmitti hereditatem, vel ius deliberandi in casibus in quibus liber homo transmittit. ¶ Limita secundum non procedere quando sententia esset notorie iniusta per quam fuit quis damnatus ad mortem: nam tunc etiam sine appellatione talis damnatus est testabilis: secundum Bald. in d. l. iij. colum. penult. versic. & hoc est vtile scire. Et Bald. in repet. l. j. colum. iij. in princip. C. de sacrosan. eccle. & Bald. in d. consil. cccclxxxij. in j. volu. ¶ Limita tertio non procedere quando quis esset damnatus, ut proiciatur de fenestris: ita quod moriatur: nam si proiciatur & non moritur non efficitur seruus poenae: sed remanet capax: ita tenet Ange. in l. si quis in bona. §. si quis plane. ponderando gloss. ibi. j. eod. quem ibi refert

111 fert Alexand. ¶ Limita quarto non procedere quando quis esset damnatus ad aliquam poenam à iure prohibitam: vt puta ad perpetuum carcerem: quae poena est prohibita. l. incredibile. C. de poenis. nam tunc non efficitur seruus poenae: secundum Ange. & Alexand. in d. §. si quis plane. ¶ An autem hodie ista iura sint correcta per ius authenticum. per quod est inductum quod nullus homo bene natus hodie efficitur seruus per supplicium: vt dicit text. in auth. sed hodie. de donatio. inter vir. & vxor. Dic quod non: nam illa authentica loquitur in damnatis qui non moriuntur naturaliter. Iura ergo loquentia de damnatis ad mortem remanent incorrecta. Ita intelligitur illa authentica. & dicit ibi gloss. & not. Bart. in d. l. si quis filio. §. iurium. §. de iniuri. rupt. testamen. & in d. l. eius qui. §. j. §. de testamen. Et hoc verum quo ad hoc, ut sint intestabiles: sed quo ad publicationem bonorum omnia dicta iura corriguntur: maxime text. in d. l. eius qui. §. fin. & in l. j. §. fin. j. de falsis. in quibus locis statuitur poena damnationis in metallum, vel deportationis vna cum publicatione bonorum. Nam hodie bona damnatorum non publicantur nisi in solo crimine Maiestatis & Heresiv: vt est text. & ibi Bald. in auth. bona damnato. C. de bon. profici. & not. gloss. in dictis ll. & And. de iust.

in c. j. in ver. contrahentium incestas nuptias. col. iij. iij. & vj. & fin. quae sint rega. & ad praedicta adde Bart. in d. l. qui vltimo. 114 j. de poenis. ¶ Praedictis tamen adde: quod licet praedicti serui & damnati sint incapaces hereditatis: potest tamen eis relinquere pro alimentis. l. si in metallum. & ibi Bart. j. de his quae pro non scrip. & sic sunt capaces legati alimentorum: vt not. Bart. in l. is cui. & in l. seruus ad cutto diam. j. de ali. & ciba. leg. pro hoc est text. in l. legatum. §. de cap. dimi. quia alimenta sunt iuris naturalis: & serui sunt capaces eorum quae sunt iuris naturalis. ¶ Item adde quod licet damnati ad mortem non possint testari etiam ad pias causas: possunt tamen se obligare de restituendis male ablatis: & hoc possunt facere inter viuos & disponere ante condemnationem. Ita tenet Bald. in tit. de pace. Const. col. vj. vers. an ergo damnati & c. & Alexand. in addi. ad Bart. in d. l. eius qui. §. j. §. de testa. & Bald. in l. vlti. col. fin. in prin. C. si à non compe. iudi. & Ioan. And. in nouella. in c. quodquam. de vsur. lib. vj. ¶ An autem possit iudex in sententia huiusmodi damnatis reseruare facultatem testandi: dic quod non: quia essent duo contraria, scilicet facere aliquem seruum poenae, & quod possit testari. vnde talis reseruatio non valet secundum Bald. in repet. l. j. col.

ff
Qui habet in l. i. et de veterans. mil. mil. e
l. eo militari de mil. l. i. et de veterans. l. i. e
militari. C. de et bon. cap. l. i. et de veterans. l. i. e
militari. C. de et bon. cap. l. i. et de veterans. l. i. e